די אילוסטרירטע בײלאגע
העט צוגעגעבן װערען מאנטאג צום ערב ראש=השנה=נומער

פרײז 25 גראשען

פולע טאבעלען פון דער 21=טער מלוכה=לאטעריע — זעה 4=טע זײט

הײנט 16 זײטען

NAJER FOLKSBLAT

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

נײער פאלקסבלאט

№ 220	Łódź, Piątek, 19 września 1930 r.	אכטער יאהרגאנג	לאדז, פרײטאג, כ״ו אלול תר״צ	№ 220

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאװער 21, טעל. 224=71

שלעכטע צײטען געהען פערבײ; פעסט װי א דעמב בלײבט דאס

קרידיסטע, מענער-הוטען-געשעפט

8

פון מ. קאפעלושניק, קאנסטאנטינער

װײל דער פרינציפ פון דער פירמע איז רעעלע סחורה און צוגענגליכע פרײזען.

װינאפאל | װיכטיג פאר די יודישע באפעלקערונג | י. מ. גוטער

נישט קוקענדיג אויף די קאנקורענציעס איז א גרויסע פאדערונג אויף מײנע

װײנען

בעװײל מען האט זיך איבערצײגט דאס מײנע װײנען זענען באמת הן ראזינען-װײנען װי אויך אונגער-װײנען זענען נאטור רײן אהן שום צו-טעטשענע-שמעקעכץ, מאך איך בעקאנט דאס מען קען אויך מײנע װײנען בעקומען אין פאלגענדע װײנהאנדלונגען צו פאבריקס-פרײזען (פרײז-קוראנט)

1) בולװא, גלובנא 47; 2) בזשעזשינסקי, נארוטאװיטש 31;
3) גוטער, פולנאצנא 6; 4) בריסטאװסקי, בזשעזשינער 9;
5) שטרויסמאן, גלובנא 63; 6) רובינשטײן, פאלודניאװא 32.

WINOPOL װײנהאנדלונג
אינהאבער יצחק מאיר גוטער
נאװאמיעסקא 19, טעל. 215-83

צענטראלער יודישער האנדװערקער - פערבאנד
אין לאדז און אומגעגענד
לאדז, פאלודניאװא 4

אכטונג, האנדװערקער!

מיר מאכען בעקאנט, אז דאס יאהר האבען מיר אײנגעארדענט דאס דאװנען אין די ימים נוראים מיט ערשטקל. חזנים און אײנשטודירטן כאר

בעמערקונג; 1) עס װערט געבעטען זיך בעצײטענס צו פארזאהגן מיט בילעטען. 2) די ח״ח מיטגלידער װערען געבעטען אויסצוקויפען בילעטען, װײל אהן בילעטען װעט קײנער גישט ארײנגעלאזט װערען.

די קאנצעלאריע פערקויפט בילעטען טעגליך פון 10 ביז 2 מיטאג און פון 5 ביז 9 אוונד.

די פערװאלטונג.

בחנם!

איז די אויגען-אונטערזוכונג בײם קויפען א בריל אדער א צװיקער, װעלכע מען בעקומט אמביליגסטען בײ

פר. פאסטלעב
71 פיעטריקאװער 71

א גרויסער אויסװאהל פון שטײגער-ברילען Zeiss - gläser

בריליען און גלעזער קויפט מען נאר בײ פאסטלעב

עלטסטער און ביליגסטער געשעפט אין לאדז

א הערצליכען מזל טוב װינשען מיר אונזער פרײנד ה׳

יעקב בערלינסקי און פרוי

צו זײער נײ-געבוירענעם

זוהנדעלע

מיר װינשען זײ א גרינגע ערציהונג.

הערש װאלף בערקאן און פרוי

ייִן כשר!!!

װער עס װיל זיך איבערצײגען, אז װײן דארף זײן גוט, כאטש ער קאסט ביליג עמפפעהלען מיר פון דער נײער ערעפענטער װײן און מעהד-פאבריק

א פלאש װײן פון א ¼ ליטער זעהר גוטען ראדזינען צו פאבריקס-פרײזען

נאר 65 גראשען.

בעמערקונג: צו דער בעקװעמליכקײט פון ג׳ פובליקום בעקומט מען אין ראיאן גרינעם מארק און שײבלערס מארק דעם אויבענדערמאנטען 1/4 ליטער גוטען ראדזינען-װײן א פלאש צום פרײז 65 גראשען װי אויך אלע אנדערע סארטען װײנען צו פאבריקס-פרײזען אין די װײן-געשעפטען 1) פ. ליפעל. גרינער מארק 8; 2) ח. בלאנקעט, גלובנא 69.

מיט אכטונג
װײן און מעהד-פאבריק „פראגרעס״
אלטער מארק 2

אכטונג, שײבלער׳ס ראיאן!

איך מאך בעקאנט דאס געעהרטע פובליקום, אז די װײן- און מעהד - פאבריק פון דער פירמע „פראגרעס״ האט געעפענט בײ מיר א פער-קויפס-שטעל פון אלע סארטען װײנען װי אויך דעם בעװאוסטען װײן

¼ ליטער ראדזינען װײן נור 65 גר.
א גאנצע באטשינקע װײן 1.50 זל.
א קװארט װײן 2 זל.

מיט אכטונג װײן און שנאפס געשעפט
ח. בלאנקעט, גלובנא 69

Warszawski
Skład Futer
G. OFENGENDEN
1 Zawadzka 1 — tel. 191.05
poleca wielki wybór futer po cenach hurtowych.

JAŚNIEJ SŁOŃCA

עכט נור אין ארגינעלע שאכטעל
בעמערקונג! זאפראװע אויף דער װאג ארבײטען מיר נישט.
װארפט זאלכע אב אלס פאלשע סחורה

אתרוגים
מובחרים, לולבים והדסים
שוין אויף לאגער
ה. ארפינגער.
10 פולנאצנא 10

דאס
צענטראל=באר
38 זאכאדניא 38
מאכט בעקאנט, דאס צוליב די קומענדע יום־ט װעט עס אויך זײן
זונטאג, ד. 21 סעפט. א גאנצען טאג אפען.

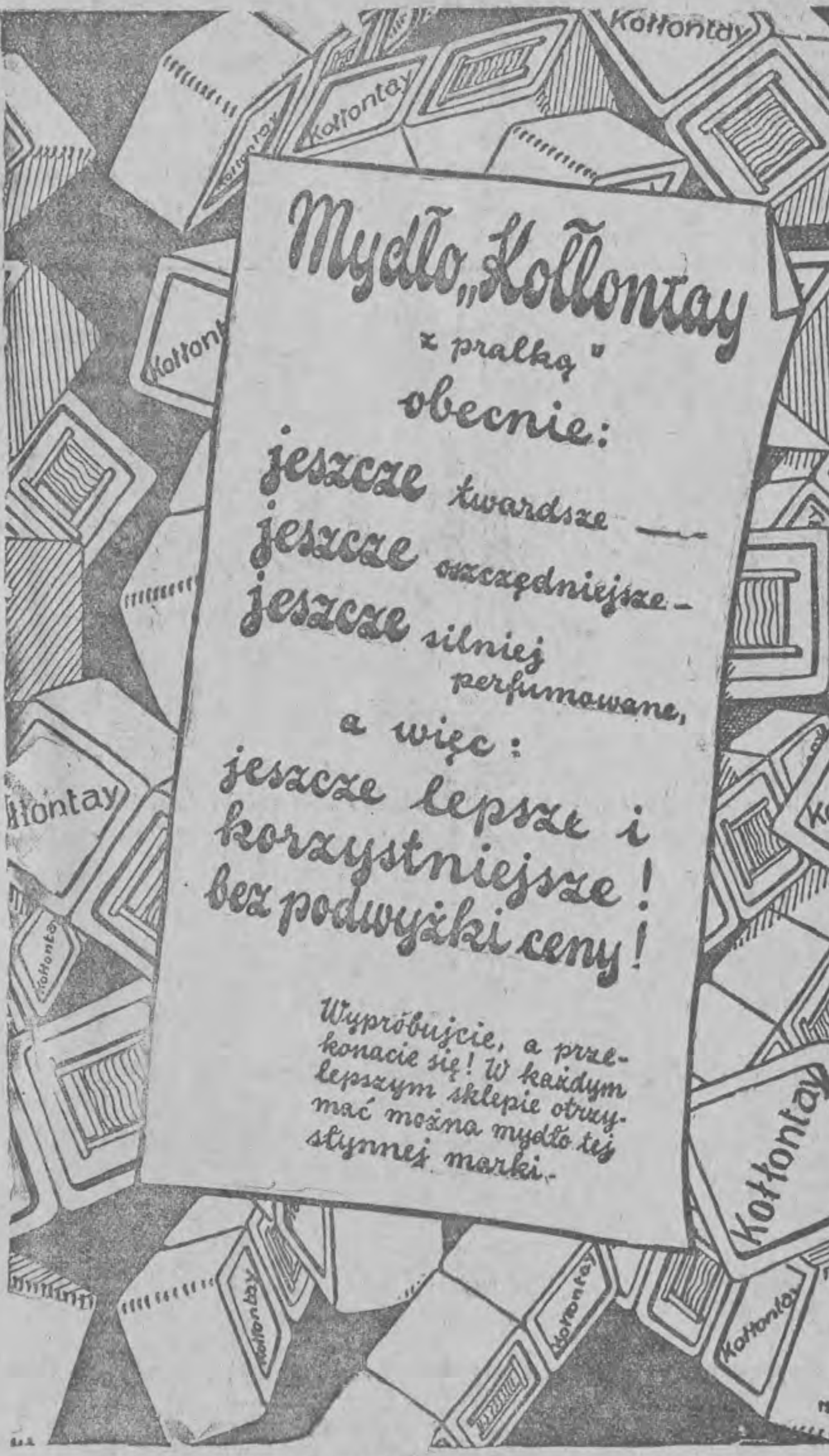

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca S. B. Redlic, Łódź, Południowa 86.

ערשטקלאסיגער הערען=שניידער=אטעליער
פון א. ח. קוטשינסקי פאמארסקא (שרעדניא) 3
מאכט בעקאנט, אז צום ווינטער-סעזאן ווערט אנגענומען אלערליי בעשטעלונגען
ווי אויך פעלצען מיט די לעצטע אויסלענדישע מאדע זשורנאלען.
צוגענגליכע פרייזען! גוטע בעהאנדלונג! קומט און איבערציינט אייך!
מיט אכטונג **A. CH. KUCZYNSKI, Pomorska 3.**

XX יעהריג דאווגען אין פילהארמאניע-זאל XX
דערמיט זענען מיר מודיע די געעהרטע מתפללים פון פילהארמאניע, אז דעם
ראש השנה ויום כפור הבע״ל צום צוואנציגסטען יאהר וועט
דאווענען דער אין לאדז בעליבטער און פאפולערער אבערקאנטאר פון ביאליסטאק
ר׳ מאיר פאדראבינעק
מיט׳ן אנטייל פון פראפ. פערשטארקטען און גוט-איינשטודירטען כאר
אונטער דער לייטונג פון יונגען טאלאנטפולען דיריגענט **הערש רוביז**,
וועלכער האט פארגעברייט ספעציעלע נייע קאמפאזיציעס.
פערזעהט אייך בעצייטענס מיט איינטריטס-קארטען.
דער בילעטען-פערקויף הויבט זיך אן היינט, דינסטאג, דעם 9-טען ד. ח.
און טעגליך פון 9 פריה ביז 8 אווענד אין קאסע פון פילהארמאניע.
בעמערקונג: ווער עס וויל עולה לתורה זיין אין די ימים נוראים, זאל
זיך פערשרייבען אין קאסע בעת׳ן אויסקויפען דעם בילעט. די נדרים און נדבות פון
די עליות איז בעשטימט פאר׳ן קרן קימת לישראל.
שבת צו נאכטס איז אפען די קאסע גלייך נאך הבדלה.
18407

זאל פילהארמאניע
נארוטאוויטשא 20.
די לעצטע גאסטראלען=וואך פון דער
ווילנער טרופע
יאר XV אנפ. מ. מזאה. יאר XV

היינט, פרייטאג 8.45 אין אווענד צו הנחה-פרייזען
„דער זינגער פון זיין טרויער"
מארגען, שבת 12 אזייגער פארמיטאג א
מעשה מיט הערשעלעאסטראפאלער
4 אזייגער נאכמיטאג
„קדוש השם"
9 אזייגער אין אווענד
„דער גולם"

Dr. med.
H. Gutstadt
ספעציאל-ארצט
פאר אקושער און פרויען=קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
אכאדניא 62 (צעגעלניאנא 23) טעל. 52=129
נעהמט אן פון 5—7 אווענד.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה
דער ניי=רעמאנטירטער קאנצערט=זאל
3 פיראמאוויטשא 3
בעשטעהט פון 3 זאלען, און ס׳וועט געדאווענט ווערן
ראש-השנה און יום=כפור
מיט בעריהמטע חזנים און כאר.
פלעצער צו מעסיגע פרייזען ווערען שוין פערדינגען.
בעמערקונג: די זאלען ווערען אויך פער-
דינגען אויף חתונות, בעלער און פערזאמלונגען.

Dr. med.
P. Robinson
פיעטרקאווער 10, טעל. 86=131
צוריקגעקעהרט

אנאליזען מעדיצינישע טעכנישע
נעמט אן דאס כעמ. לאבאראטאריום פון
Dr. Chem. **Eugenjusz RITT**
פיעטריקאווער 126

לשמוע אל הרנה ואל התפלה
אין ווייסען זאל
זאכאדניא 43 וועט געדאווענט ווערען
ראש השנה און יום כפור
מיט דעם בעריהמטען אבערקאנטאר ה׳
בנימין קיהן
מיט א גרויס איינ-שטודירטען כאר
בעקוועמע פלעצער. היגיענישע איינריכטונג. פערזעהט אייך מיט בילעטען
פלעצער ווערען פעדרינגען טעגליך פון 9 ביז 10 אין אווענד.
בעמערקונג: מוצש״ק ווערט נור פערקויפט בילעטען פון 7 ביז 8 אווענד
מיט אכטונג י. מ. וויינטרויב.

1 טוץ וואונש-קארטען
בור 60 גר.
געדרוקט מיט דעם נאמען
און שעהנסטען אויסוואל
פיעטריקאווער 34
אין הויף דרוקעריי און
סטעמפעל-פאבריק
מ. ארבאך

אלטע גיטארען און פידלען
קויף איך און ראפעריר
אויך איינגאנצען צופא-
לענע. מוזיק-אינסטרומענ-
טען-ביורא Höhn.
Aleksandrowska 6

אונזער מיטארבייטער ה׳ ב. שוסטאק צוליב׳ן
טויט פון זיין
פאטער נ״ע
דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל
מייסטער א. לערער
און דער פערסאנאל

גדא טבא לחברינו
מר יעקב ריכטער
לארושיו את העלמה
מרת יהודית הערשקאוויטש
תהי דרכם צלחה וסוגה בשושנים
הועד בשם החברה „כנסת-צעירים"

א הארציגען מזל-טוב
און א גליקליכע צוקונפט ווינשען מיר
צו דער פערלאבונג פון
פרל. סאלא סומריי
מיט ה׳ מאניעק ראזענצווייג
זאל אייער לעבענס-וועג מיט בלומען
בעצירט זיין.
צעשא ברונער, אייזיק מילעווסקי

גז״א טבא להברינו מר
ישראל יצחק בזשאזעק
לארושיו את העלמה מרת
נעמי שמייסער
תהי דרכם צלחה וסוגה בשושנים
הועד בשם החברה „כנסת צעירים"

צו דער פערלאבונג פון אונזער
ליבע טאכטער און שוועסטער
פרל. נאדזשא שמייסער
מיט ה׳ ישראל יצחק בזשאזעק
ווינשען א הערצליכען מזל-טוב און א
גליקליכע צוקונפט.
עלטערן און געשוויסטער שמייסער

אכטונג, פריזיער!
איך מאך בעקאנט, אז מיין געשעפט פון
פריזיר=ארטיקלען
געפינט זיך צוריק אויף
Wolborska 1
בעמערקונג: איך האב רעדוצירט די
פרייזען פון אלע סחורות. מיט אכטונג
F. Charenzowski
Wolborska 1.

צו די חתונה פון אונזער ליבען חבר
יוסף מיט פרל.
פראניא אלעקסאנדראוויטש
ווינשען מיר פיל גליק און א כתיבה
וחתימה טובה
איטשע פייוועל בוכהאלטער און פרוי.

צו דער חתונה פון אונזער ליבען
ברודער און שוואגער
יוסף בוכהאלטער מיט פר״ל
פראניא אלעקסאנדראוויטש
ווינשען מיר א הארמאניש צוזאמענלע-
בען און א כתיבה וחתימה טובה
יעקב גאלדבערג און פאמיליע

אונזערע הערצליכסטע וואונשען און
ברכות צו דער חתונה פון אונזער
ל. ברודער
יוסף בוכהאלטער מיט פרל.
פראניא אלעקסאנדראוויטש
פאלא, יעקב, דוד, בנימין
און שלמה

אנו מברכים את חברנו הנכבד מר
יוסף בוכהאלטער
לארושיו את העלמה מרת
פרימעט אלעקסאנדראוויטש
תהא דרכם צלחה וסוגה בשושנים
בשם „צעירי ישראל" בלודז. הועד

נאדזשא שמייסער
ישראל יצחק בזשאזעק
פערלאבט.
לאדז, אין סעפטעמבער 1930

צו דער פערלאבונג פון אונזער
ליבען פריינד און קאלעגע
ה׳ ישראל יצחק בזשאזעק
מיט פרל׳ נאדזשא שמייסער
גראטולירען מיר הערצליך און ווינשען
א גליקליכע צוקונפט
מ. וויסמאן, מ. ליטוואק.

די עלעגאנטסטע און מאדערנסטע היטען

צום הערבסט- און ווינטער-סעזאן!

עמפפעהלט די גוט-בעקאנטע פירמע

„SPLENDID"

31 לאדז, 11 ליסטאפאד 31

——(קאנסטאנטינער)——

נעדענקט די אדרעס!

לשנה טובה-וואונשען

פאר אונזער גרויסען ערב-ראש-השנה-נומער

צום פרייז פון 2.50 זל.

וועלכער וועט געדרוקט ווערען אין א פילפאך פערגרעסערטער אויפלאגע און וועט פערשפרייט ווערן בכל תפוצת הארץ

ווערען שוין אנגענומען אין אונזער אדמיניסטראציע

צו דער פערוואלטונג פון שעכטער-פעראיין, פאדזשטשנא 10

אזוי ווי שוין צוויי יאהר ווי עס ווערט גאר-נישט צוזאמענגערופען קיין שום פערזאמלונג פון די מיטגלידער, ווייל ס'איז נישט בעקוועם דעם ה' פרעזעס, וועלכער וויל נישט אפגעבען קיין שום בעריכט און נישט וועהלען קיין אנדערע פערוואל-טונג, האבען מיר איבער 50 מיטגלידער אונטער-געשריבען אויף אנ'אלגעמיינע פערזאמלונג. איך האב דאך געוואלט פרידליך צוזאמענרופען די גענע-ראל-פערזאמלונג, דאס האב איך אויף א פערוואל-טונג-זיצונג אריינגעטראגען א פארשלאג, וועלכען דער הער פרעזעס וויל נישט צולאזען צו בעטראכ-טען. ער פיהלט זיך גענוג דיקטאטאריש און זאגט, אז א פרעזידענט וועהלט מען אויף 5 יאהר, מעג 5ער כאטש זיין 4 יאהר פרעזעס. אזוי ווי עס געהט צום יום-הדין זאל זיך די פערוואלטונג בעפרייען פון בלויז שאקלען מיט'ן קאפ, דען זיי זע-נען פעראנטווארטליך. פאר'ן פעראיין זאל זיך די פערוואלטונג צום לעצטען מאל ענטשיידען און צו-זאמענרופען א גענעראל-פערזאמלונג כדי אפצוגע-בען א גענויען בעריכט, בעפרייענדיג זיך פון זעלבסט הערשאפט פון הערן פרעזעס, ווייל מיר לעבען אין 20-טען יאהרהונדערט

מיט אכטונג

בערעק פעלדמאן, קאנסטאנטינער 42

אימפאנירענדע גרויסע ווואנש-קארטען נור 70 גר. פאלודניאווא 17. בייַ שוואַרץ

12 ווואנש-קארטען נור 70 גר. פאלודניאווא 17.

תחל שנה וברכותיה

אנהויבען וועט זיך דאס נייע יאהר

מיט'ן גוטען

כרמל-ווייַן

פון באראן ראטשילד'ס וויין-קעלערען

ראש-השנה

אויף אייער יום-טוב טיש.

בוכהאלטעריע

איינפאכע און דאפעלטע איטאליענישע און אמעריקאנישע

ווי אויך מאשין-שרייבען און רעכנען לערן איך אויס גרונדליך פאר 30 זל. בלויז מאשין-שרייבען 10 זל. קוליג-מקיענא 50 קח. אפיציעלע ערשטער שטאק (פריהער צע-געלניאנא 55) בעמערקונג: מיר ערטהיילען אויך קארעס-פאנדענץ האנדעלס-ארוטמע-טיק און סטענאגראפיע.

לעהרעריז

גוטע פעדאגאגין ערטיילט אינטעריכט פאר ערוואק-סענע אין פוילישע יודי-שע און דייטשע שפראכן צו ביליגע פרייזען

לאסמאן בזשעזינער 15

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאך איך בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז מיין בעוואוסטער שיך-מאגאזין א.ס.

ש. מארקאוויטש

וואלבארסקא 1, וועלכע עקזיסטירט פון 1905 איז געווארען איבערגעטראגען אויף

גלובנא 6

און עמפפעהלט צום איצ-טיגן ווינטער-סעזאן דעם גרעסטען אויסוואל פון

דאמען-שיך פון 25 זל. אן די נייעסטע און מאדערנסטע הערן-שיך פון 28 זל. אן

דאמען- און הערן-שיך צו צונעגליכע פרייזען

פאר רעעלקייט און פינקטליכע אויספיהרונג ווערט גאראנטירט. אייגענע אויסארבייטונג. סאלידע בעדינונג. יעדער וואס קויפט ביי מיר איינמאל בלייבט אויף שטענדיג מיין קונדע.

פערלאנגט איבעראל! פערלאנגט איבעראל!

די בעסטע עמאליע-קוכע-געשירען

פון דער מארקע

SPHINX.

B.B. B.B.

און גיט אכטונג אויף דעם פאבריקס-צייכען. וואס איז אויסגעבערנט אויפ'ן דנא פון יעדען איינציגען געשיר

Tow. Akc. Zjednoczonych Zakł. Fabryk Wyrobów Emaljowanych i Metalowych

„SPHINX" אין פראג (אמאל „Austria")

גאראנטירטע גענעראלוירקונג געגען פייער און קוואסען, אויסשליסל. פערקויף אויף דער פוילישער רעפובליק און פרייסטאט דאנציג

Herman L. Grünspan

איז לאדז, פאמארסקא 18

הוזירער!

זונטאג דעם 21 סעפטעמבער 3 א זייגער נאכמ. קומט פאר אין אייגענעם לאקאל, פאמארסקא 15

א אויסערגעוועהנ. פערזאמלונג

מיט פאלגענדען טאג-ארדנונג: 1) ליצענציעס אויפן יאהר 1931, 2) דעלעגאציע צום האנדעלס-מיניסטער מיטגלידער און נישט מיטגלידער, קומט מאסענווייז!

די פערוואלטונג פון הוזירער-סעקציע

ביי דעם צענטראלען קליינהענדלער-פעראיין, פאמארסקא 15.

בעקאנטמאכונג

צוליב דעם וואס אין דער

באלוטער בייער שוהל

איז געבליבען א קליינער צאהל פלעצער צו פער-דינגען, בעטען מיר די מתפללים, זיך צו פערזעהען מיט פלעצער, ווייל אהן לעגיטימאציעס וועט נישט אריינגעלאזט ווערען א גאנץ יאהר.

מיט אכטונג

דער קאמיטעט.

Dr. med. WIKTOR ZIEGE

ספעציאל-ארצט פאר אקושער און פרויען-קראנקהייטן

Cegelniana 19 ,tel. 158-31

נעמט איצט אן טעגליך

פון 2 ביז 3 און פון 5 ביז 7

Dr. med.

S. Małowist

ספעציאל-ארצט פאר האלז, נאז און אויערן קראנק.

צוריקגעקעהרט

Gdanska 37, tel. 115-93

נעמט אן פון 2 ביז 4

Dr. med.

I. Wajnberg

Cegielniana 47, tel. 26-02

צוריקגעקעהרט

אינערליכע קראנקהייטען

ספעציעל פאר לונגען- און הארץ-קראנקהייטן

בעשטראהלונגען און קינסטליכע בערג-זון

נעהמט אן אין דערהיים פון 3–5.

ווישניאווא גורא

ר. פרידמאן

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז מיין פענסיאנאט בלייבט מעטיג איבער סכות. ס'ווערען אנגענומען געסט מיט צוגענגליכע פרייזען. צו ערפאהרען אויפ'ן ארט.

גרויס איבערראשונג

אין גרויסען בעוואוסטען

ענגלישען זאל אל. 1-טען מאי (פאסאזשלויז) 2

ווערט געדאווענט ראש-השנה ויום-כפור מיט א זעהר בערימטען חזן

יעקב שפייזער

מיט א גוט איינשטודירט כאר. זעהר בעקוועמע פלעצער.

בעמערקונג: דער זאל איז פריש רעמאנטירט געווארען מיט אלע זעמטליכע בעקוועמליכקייטען צו מעסיגע פרייזן. קומט איבערצייגט אייך.

די אינהאבער

Bogaty wybór !!

OBUWIA

wszelkiego rodzaju.

CENY B. PRZYSTĘPNE.

I. SANDBERG

PIOTRKOWSKA 161, TEL. 137-69.

Obuwie uczniowskie stale na składzie.

וויכטיג פאר שטריקער

און שטרימף-פאבריקאנטען

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז מיר בעזיצען א גרויסען אויסוואל

— פון פערשידענע —

גארן, בוימוואל געפארבט און מערצעריזירט אלערליי וויגאניע-גארן

ביליגע פרייזען. רעעלע בעהאנדלונג.

מיט אכטונג י. מאנער און ס. פינקעל

גאוואמיעסקא 6 טעל. 191-22.

כעמישע דאמען-וועשעריי און פארבעריי

Ledich i Golda

Adr. telegr. Kage Łódź — ul. Wólczańska 257 — Telefon 210-01

אבטיילונג

פון פארבען און פערפיינערען

פעלץ-ווארען

מיר לעבען פאר צו די נידעיגסטע פרייזען יעדעראַרט נוטריעטען-אימיטאציעס, אפאסעטען, קונעס א. ז. וו.

אין אויסגעצייכנעטע קוואליטעטען אין א גרויסען אויסוואהל, געאייגנעט סיי צו דאמען-קאנפעקציע, זאווי צו מענער-קאנפעקציע.

מיר נעהמען אן אלערארט רויהע פעלעכלעך צום צוריכטען און פארבען.

מיר פערפיינערען

קראליק-פעלעכלעך אויף פאקעס-ביבערעטקעס, קאסטארן-טשינטשילן אזוו.

מיניסטער צאר וועגען די אַרעסטירטע געוו. דעפוטאַטען

ווארשא 18 (טעלעפאניש פון אונזער קאָר־רעספאָנדענט) א דעלעגאַציע פון אנגעזעהענע אד־וואקאטען האבען זיך נעכטען געווענדעט צום יוסטיץ־מיניסטער צאַר און מיט איהם קאָנפערירט, וועגען גורל פון די אַרעסטירטע געוו. דעפוטאַטען.

מיניסטער צאַר האט מיט דער דעלעגאַציע גע־האט אַ לענגערען געשפרעך.

שפעטער איז פערעפענטליכט געוואָרען אַן אָפי־ציעלער קאָמוניקאַט אין וועלכען עס ווערט איר־בערגעגעבען, אז אַ דעלעגאַציע (פון אדוואָקאַטען האבען אינטערווענירט ביים מיניסטער צאַר וועגען איבערפיהרען די אַרעסטירטע געוו. דעפוטאַטען אין אַ ציווילער תפיסה און מען זאל אָנווענדען לגבי זיי דעם נאָרמאַלען תפיסה־רעגוליאַמין.

דער מיניסטער האט אין זיין תשובה אנגעוויזען אז דאס האלטען די אַרעסטירטע אין אַ מיליטערישע תפיסה שטעהט נישט אין סתירה מיטן געזעץ, ווייל מיליטערישע אַרעסטירטע ווערען געהאַלטען אין ציווילע תפיסות און פערקעהרט, אַלע אַרעסטירטע געפינען זיך צו דעספּאָזיציע פון זייער געריכט־מאכט (די אַרעסטירטע האבען בעקומען פון וואַרשעווער קרייז־געריכט בלאַנקעטען אויף וועלכע זיי דאַרפען אונטערצייכנען, וועלכע אַדוואָקאַטען זיי קלויבען זיך אויס צו זייער פערטיידיגונג) דער סאַניטאַרער צו־שטאַנד אין דער תפיסה איז אַ גוטער און דער גע־זונטשטאַנד פון די אַרעסטירטע איז אַ צופריד־ענשטעלענדער, אַ דאָקטאָר בעזוכט זיי יעדען טאָג און זיי שפּאַצירען טעגליך, דאס ערלויבען אַריינצו־געבען עסען און זיי בעזוכען איז אָפּהענגיג פון דער געריכטס־מאַכט לויט די פאַרשריפטען.

ווארשא, (טעלעפאניש פון אונזער קאָ־רעספאָנדענט) פון לובלין מעלדעט מען, אז די אַרעס־טירטע געוו. דעפוטאַטען האבען ביכער צום לעזען, שפּילען אין שאַך און זיצען צו צוויי אין אַ קאַמער.

שנעל־געריכט פאר וואהל־מיסברויכען

ווארשא, 18 (טעלעפאניש פון אונזער קאָר־רעספאָנדענט) אַרוו. האָפּמאַקעל אַסטראַזסקי האט זיך געווענדעט מיט אַן אָפענעם בריף צום העכסטען געריכט איינצופיהרען שנעל־געריכטען פאר וואהל־מיסברויכען.

קאסמאווסקא זאל ערקלערען א הונגער-שטרייק

ווארשא, 18 (טעלעפאניש פון אונזער קאָר־רעספאָנדענט) מען איז מודיע, אז די פעראַזיטילסט געוועזענע דעפּ. אַרענאַ קאָסמאָווסקאַ זאל ערקלע־רען אַ הונגער־שטרייק. מען זאל זי אויך ברענגען קיין וואַרשא אין אָרטיגע תפיסה אַריין.

טרינקט - גור - כשר'ן ווייך
„באַרוויז" מענדל באַרנשטיין

די יודיש=אראבישע אונטערהאנד= לונגען וועגען דעם כותל המערבי

ירושלים, 18 (י. ט. א. טעלעגראַפיש) יט"א ווערט געוואויער פאָלגענדע פרטים וועגען די יו־דיש־אַראַבישע אונטערהאַנדלונגען מכוח דעם כותל המערבי, אויב די יודישע פאָרשטעהער וועלען אונ־טערשרייבען דעם פּראָטאָקאָל, אַז זיי זאָגען זיך אָפּ פון אייגענטום־רעכט אויפ'ן כותל און פון די תפילות ציבור, וועט דער גרויס־מופטי איינשטי־מען אונטערצושרייבען אַ פּראָטאָקאָל, וואָס אַנער־קענט דאָס רעכט פון די יודען צו בעזוכען דעם כותל אינדיווידועל אָבער גרופּענווייז.

די א"י־רעגירונג אונטערשטיצט די שטרעבונ־גען צו אַ פערשטענדיגונג וועגען דער פּראַגע און אַ גרויסע ראָלע שפּילט דערביי נאָרמאַן בענטוויטש.

דער שווערסטער פונקט ביי די אונטערהאַנדלונ־גען איז די אַראַבישע פאָדערונג מכוח דעם דאַווענען בציבור. די אַראַבער רוקען דערביי אַרויס דעם מאָ־טיוו, אַז די מאַכמעדאַנישע רעליגיע ערלויבט נישט אַזאַ מין דאַווענען.

די רעגירונג ווירקט אויפ'ן גרויס־מופטי, אַז ביי דעם כותל זאָל קאָנען אַוועקגעשטעלט ווערען אַן אָרון קודש. די אונטערהאַנדלונגען זענען פאַר־לויפיג געבליבען שטעהן אויף אַ טויטען פונקט, מ'פערלירט אָבער נישט די האָפנונג, אַז עס וועט קומען צו אַ פערשטענדיגונג.

אל־געמיינער יודישער בלאק
אויך נעכטען נישט געשאפען געווארען
ציוניסטען נישט געקומען צו דער בעראטונג

ווארשא 18 (טעלעפאניש פון אונזער קאָר־רעספאָנדענט) ביים געוו. סענאַטאָר שרעשעווסקי איז נעכטען פאָרגעקומען די ווייטערדיגע בעראַטונג וועגען שאַפען אַן אַלגעמיין יודישען בלאָק.

צו דער בעראַטונג זענען די ציוניסטען ווידער אַמאָל נישט געקומען.

הגם אַלע אַנוועזענדע האבען זיך אַרויסגעזאָגט פאַר'ן פּאַרשלאַג צו בילדען אַן אַלגעמיין יודישען בלאָק, איז אָבער נאָך קיין שום ענטשיידענדער בעש־לוס נישט אָנגענומען געוואָרען, ווייל עס זענען נאָך פערהאַן, ווי מען גיט איבער, האָפנונגען און אויסזיכטען, אַז די ציוניסטען וועלען זיך יאָ אַנ־שליסען אין אַזאַ אַלגעמיינעם בלאָק. דעריבער איז בעשלאָסען געוואָרען דעם ענין אָפּצולעגען און צו רופען נאָך אַ בעראַטונג.

פאַבריק פון
אייוועז און קוכעז

קאַפלאַנע און שאַמאָט
פערש. מוסטערען און סאָרטען
פערקויף פון בוי־אַרטיקלען
צעמענט, קאַלך, גיפּס, קרייד, שטשינא. פאַפּע, סמאָלע, ווי אויך פער־שידענע קאַפלען אינ- און אויסלענדישע שאַמאָט־ציגעל צו אייוועז פון פערשי־דענע גרויסען— עמפּפעהלט פירמע
„Konkurencja"
מ. עלעכנאָוויטש
ŻEROMSKIEGO 1a (Pańska).

טעלעגראם!

נעכטען אין 9-טען ציהונגס-טאָג פון דער 5-טער קלאַס פון דער פּוילישער מלוכה-לאָטעריע איז אין מיין קאָלעקטור געפאַלען דאָס הויפּט-געווינס

20.000 זל. אויפ'ן נומער 145049

לאָסען צו דער 5-טער קלאַס איז נאָך צו בעקומען אין מיין קאָלעקטור.
די ציהונג וועט דויערען ביז'ן 14-טען אָקטאָבער ד. י.
18627

Kolektura IZRAEL LITMAN
Piotrkawska 32, tel. 144-72

21-טע מלוכה-לאטעריע

5-טע קלאַס 8-טער טאָג.

150,000 152353
20,000 145049
10,000 2902
5,000 94349 171769 206391.
3,000 44649 86526 115516 115533 134744.
2,000 9300 24018 44845 44963 101654 106825 119152 155365 158477 181185 182860 197472.
1,000 3197 19515 23794 28096 34494 41430 42069 45537 51499 101220 121907 141059 150635 151363 157355 160090 160730 162969 166026 169254 177717 183958 184665 195029 201962 204596 206401 207689.
600 6749 1747 28833 28959 31723 35081 42667 45068 47283 52261 54130 50193 61305 65293 66672 67112 71249 72867 73719 74897 74947 75972 83821 84113 103353 115838 121965 122768 123574 128105 138511 147754 157649 180220 183866 184055 186816 188416 192011 197710 205656 206512.
500 1945 2448 3417 4711 5969 6509 7712 12605 13409 16789 16920 18436 22872 24793 29903 30071 30474 30485 30970 34268 34454 36848 39518 39705 39925 41191 44205 44241 44322 47123 47806 48306 51466 53206 55956 56187 58878 63448 63718 67619 69216 72328 76290 83886 88007 88045 89547 89791 92680 93554 96444 102152 105360 105916 108435 109317 111105 112010 113531 116882 120117 120467 124633 127677 127791 128204 128773 129802 129831 134776 135780 135830 136145 140504 143289 147168 148067 148864 150698 153229 154031 154200 157005 159749 160581 161969 162238 169410 169632 171633 173278 173489 176746 179378 179914 180461 181034 181254 182432 183006 183184 190939 191539 193624 197228 198269 201804 203205 204206 205249 205634 207097 208014.
250

24 108 244 47 310 428 88 911 89 1045 54 118
53 212 83 346 733 77 903 22 89 91 2112 315 23
40 481 565 70 618 59 74 804 11 923 3187 263
83 352 669 704 15 55 819 993 4131 41 458 89 568
83 500 89 713 822 35 95 901 50 88 5063 80 404
24 621 772 821 34 981 84 6130 298 329 537 605
703 5 862 916 52 7151 56 283 327 43 516 95 690
704 8 905 17 49 8092 143 239 85 97 99 324 74
439 48 854 9231 42 318 418 97 571 96 645 59
745 81 863 955 10129 286 343 74 428 82 582 665
724 25 918 11035 119 54 74 89 217 42 339 597
691 95 701 815 53 912 42 73 12067 91 378 427
55 81 663 68 738 40 97 931 74 97 13154 348 79
89 417 29 33 508 612 853 73 14052 78 108 256
355 571 707 877 916 23 15020 172 234 77 92 303
32 61 92 460 596 708 36 48 67 905 20 24 16118
57 66 97 234 309 97 430 75 559 500 68 92 769
[illegible]
[illegible]
825 94 17013 44 49 162 420 627 47 547 51
47 179 261 66 98 362 401 44 54 659 62 76 704
21021 36 114 23 98 253 292 345 86 514 646 781
849 22001 37 56 63 162 231 368 421 72 526 88
863 92 905 45 23035 125 37 248 53 85 363 480

89 532 43 89 614 36 727 62 917 71 75 77 24157
25009 83 139 81 361 571 653 731 815 78 94
99 941 26013 47 72 134 73 252 362 509 48 59
695 733 79 27304 58 96 407 640 81 714 887 944
28020 26 127 68 396 457 80 641 43 79 729 61
805 910 29045 284 351 404 528 665 922 46 49
30150 57 214 390 424 32 523 75 638 717 38 88
841 902 31048 114 301 552 616 44 78 743 59 859
917 73 32021 145 60 89 206 24 300 42 414 516
76 701 815 60 900 38 39 77 33002 10 79 111 219
432 503 35 59 624 64 709 12 13 908 34 34007 47
185 3111 82 479 90 535 7 700 812 27 4 956 71
35007 12 74 167 201 504 90 667 95 871 96 839
956 36060 139 269 383 444 682 717 53 833 37042
2777 326 532 80 626 36 51 898 38010 106 401
592 689 99 716 65 809 21 23 43 72 912 39215 41
359 60 78 349 582 610 80 723 932 42 97 40139
246 618 19 54 779 85 848 944 41033 35 47 263
474 88 533 41 606 30 776 801 906 42110 16 47
262 426 589 635 44 770 800 11 69 957 89 96 97
43172 250 393 437 57 69 588 680 44010 62 105
49 68 86 210 353 56 64 413 42 95 591 748 89
97 832 43 98 45233 300 99 550 87 97 857 907 55
56 46003 238 316 35 50 493 99 550 51 643 70
78 85 760 97 817 66 94 945 47014 47 71 103 57 86
249 361 507 32 56 65 674 901 83 48051 121 30
84 313 50 73 417 40 612 63 744 76 49042 119 277
320 76 553 73 626 777 937 90 96
50100 297 348 52 69 93 476 542 79 614 716
46 54 77 848 93 913 66 51093 131 44 229 368 518
25 80 99 651 99 717 21 44 86 849 54 912 52005
164 237 51 56 400 554 82 644 724 51 78 933
53069 102 304 42 429 619 759 919 54049 173 306
43 435 74 557 62 80 673 767 801 67 919 55043
262 97 360 800 16 8 968 96 56147 64 233 57 93
311 20 462 503 630 10 60 732 36 879 907 34 45
57248 65 76 335 57 80 427 98 99 501 62 93 305
58058 69 122 49 86 227 66 907 32 59 60 74 75
232 307 404 650 846 944 60096 145 333 19 457
370 438 788 821 941 84 61024 87 122 276 337 44
70 423 77 81 527 41 91 626 750 66 850 76 97
904 88 62053 84 104 267 382 441 49 518 43 619
67 808 36 591 71 63003 20 155 85 245 53 68 312
464 607 65 701 48 806 80 906 64071 114 59 250
68 86 97 326 558 748 65005 56 348 59 513 85 90
71 66 884 66027 285 501 58 63 70 726 89 99
67099 180 223 67 420 50 525 30 32 72 99 660 714
97799 93 68067 82 111 17 38 252 90 315 419 76
871 952 93 69031 160 298 683 726 48 859 943
10108 200 398 464 529 717 20 69 72 95 792
824 71 923 43 71070 121 23 41 283 402 566 84
863 94 54 72035 96 218 23 52 57 95 330 47 839
96 269 96 54 74 723 94 85 73 74035 99 143 74
81 529 40 44 624 744 812 13 22 41 933 74046 280
405 42 96 521 198 829 89 857.
75241 70 77 452 60 86 669 869 71 98 994

76010 131 77 480 535 53 677 767 96 807 967 87
77164 390 420 508 779 899 917 78001 99 114 442
91 528 43 908 79046 139 50 72 314 81 412 53
63 87 546 53 84 613 711 1 37 43 821 80042 253
05 6 418 552 770 71 86 907 81060 80 218 441
96 650 635 991 82055 85 175 306 83 458 535 697
716 57 904 83006 244 377 481 522 42 768 90 859
905 49 63 71 84117 34 67 261 336 37 87 449 606
715 55 826 937 93 85200 35 433 35 591 86087
119 26 94 303 98 450 77 81 517 634 36 54 740
43 815 27 997 87167 251 352 462 527 337 90 747
88218 316 67 91 512 40 47 630 60 754 89468 503
31 644 58 65 720 960 76 90088 186 371 79 94
400 29 54 522 54 603 793 91031 46 69 139 378
472 526 31 87 698 706 44 884 92022 58 106 223
622 43 811 963 93112 69 226 406 26 518 25 626
701 846 60 959 75 94020 33 128 554 821 24 77
95015 66 137 404 69 99 584 90 623 79 738 844
94 915 58 96169 238 328 82 409 84 548 51 52
93 790 836 58 60 958 97106 42 92 205 364 78
538 802 9 63 918 98033 62 163 242 345 48 35
526 684 795 958 99070 145 69 221 58 61 330
551 763 916.
100107 12 36 75 95 218 20 63 92 370 77 82
402 67 71683 91 998 101051 92 103 14 30 286
316 406 63 85 602 14 16 707 37 69 806 95
102003 23 98 206 376 441 54 644 91 971 103317
412 564 80 85 90 821 982 104152 410 61 560
608 833 35 85 947 48 105008 33 56 59 89 174
474 93 642 721 26 813 911 106250 368 575 92
669 799 107017 58 103 419 47 58 559 95 931 46
70 96 108097 254 400 22 628 64 730 48 99 982
109430 87 181 87 238 381 454 68 673 89 761 830
38 47 993 110021 105 39 276 95 416 518 32 94
681 791 814 111079 130 242 458 82 570 786 807
34 53 907 15 39 67 112062 131 38 260 65 91 354
43 113 227 58 82 720 893 113078 125 80 200 24
98 301 34 66 498 567 681 712 53 86 869 922
114068 97 275 93 315 65 637 811 30 89 962
115006 62 143 72 91 93 200 6 50 358 441 97 523
24 28 63 646 52 59 863 951 77 116112 16 90 234
376 96 412 94 671 700 822 64 900 19 49 117090
554 82 603 78 720 816 59 954 55 118099 164 87
96 249 86 373 495 512 15 718 924 119030 38 60
121 220 30 35 53 344 78 95 514 66 120099 106
287 421 508 64 626 731 79 96 876 121025 58 111
200 17 73 77 339 444 712 62 817 54 58 74 926 68
122025 37 118 44 420 34 371 78 92 441 80 605
123167 68 81 101 23 91 318 49 467 540 80 633
746 57 66 861 939 61 74 78 124082 147 90 307
424 511 12 667 77 848 73 981.
125003 200 83 356 620 724 64 81 857 993
126086 230 99 324 34 405 68 626 716 873 946
127057 146 72 309 58 505 628 85 767 843 941
128000 101 89 209 325 75 412 512 37 75 72 72
96 973 129010 31 163 64 69 90 231 54 57 72 370

291 303 47 79 445 575 684 795 813 44 56 987.
610 12 745 50 130041 66 225 51 426 39 94 528
750 80 97 801 9 98 131095 388 817 919 132007
68 121 278 531 722 812 88 133133 212 81 328
43 46 56 490 510 693 873 13429 365 77 412 529
48 68 69 694 70488 912 58 135279 324 49 94
490 523 52 64 708 84 94 829 73 75 947 61
136032 58 71 86 130 38 255 380 98 545 58 765
75 803 90 137045 291 353 78 98 511 79 873 911
[illegible]
139067 83 124 352 58 88 535 71 81 602 9 730
853 140051 190 261 436 571 621 24 25 30 713 85
888 993 141058 59 148 54 252 682 718 858 75
142110 245 96 621 881 909 89 143147 57 332 91
501 613 787 143730 143794 143888 143905

144069 103 61 566 91 632 724 58 819 55 64 75
145067 100 212 25 368 96 480 588 91 614 18 714
845 65 959 146138 48 63 213 339 49 400 69 547 645
63 802 6 23 40 905 147007 65 78 143 437 504 783
820 64 911 95 148124 36 262 328 469 564 730 953 84
149005 93 190 406 87 570 932 44 51 75.
150007 137 74 280 301 72 78 520 42 87 722 57 949
151105 531 636 44 55 97 943 91 152289 417 78 522
631 60 759 66 79 805 35 153025 333 433 53 71 627
69 701 807 83 908 48 79 155022 23 77 437 249 76
483 626 721 812 994 157027 43 115 224 327 78 815
935 71 158229 69 501 23 86 625 37 792 933 159000
2 26 257 84 366 605 716 884 92 93 950 65 85 160069
209 39 77 308 53 449 528 52 756 930 75 83 161045
345 405 506 663 72 939 47 162001 75 123 71 206 315
53 64 696 737 852 937 163224 588 686 764 88 803
919 20 65 69 80 164030 143 68 235 48 313 16 45
461 526 75 76 717 21 56 817 47 935 165099 226 301
9 73 564 719 42 51 860 907 38 166081 154 93 205
385 426 67 80 507 46 65 84 715 824 60 905 167032
129 287 314 503 728 168032 311 53 56 94 408 83 93
94 513 44 600 50 751 851 169027 190 357 549 55 963
170094 103 215 332 56 463 67 704 931 171063 104
69 253 65 77 89 226 40 44 57 574 625 43 48
65 712 860 63 971 73 172063 108 75 375 91 489 562
89 616 32 709 33 804 79 914 87 173031 58 86 104
77 231 76 381 442 550 71 701 7 887 920 67 174012
29 65 67 69 495 554 617 47 67 82 878 913 72 92.
175005 12 273 350 694 890 176014 151 66 259 88
304 24 471 544 73 602 48 781 804 76 993 177073 202
331 85 416 558 89 97 641 752 934 64 72 89 178062 83
146 241 95 452 53 594 680 717 829 933 62 179129 75
322 465 565 72 639 65 708 93 982 180050 121 69 89
219 29 63 72 74 417 501 628 71 755 807 994 181039
125 43 80 273 305 47 500 737 82 852 77 182003 68 160
84 98 251 95 611 39 710 70 183801 212 333 91 92
664 93 700 11 56 58 883 931 58 184167 244 96 360 94
99 548 604 89 744 819 74 969 79 93 185148 410
47 83 508 48 711 16 32 186015 94 124 68 87 213 396
424 529 51 601 16 38 781 856 187070 152 202 97
562 74 794 817 75 921 188037 108 27 60 33 5 545
74 78 610 32 707 802 91 973 189142 379 461 534
44 82 663 795 826 81 968 190003 128 238 302 422
563 603 18 96 840 67 98 927 191019 69 204 468 554
80 630 712 49 906 80 192015 164 90 99 411 86 506
21 612 22 38 77 737 824 55 85 954 193408 48 92
252 337 47 452 87 90 558 610 14 54 825 45 83 919
194085 104 36 222 43 605 10 68 75 771 845 86 195057
109 84 226 66 77 560 98 649 89 704 28 839 196157
224 343 63 65 433 39 67 78 525 89 638 790 928 197102
12 69 352 86 455 64 520 30 758 905 49 56 198027 392
568 99 710 50 837 95 900 36 53 65 199115 27 50 208
505 694 735 76 85.
200062 468 71 521 600 56 66 82 777 838 94 984
201008 31 204 336 526 76 89 661 87 734 871 83 913
46 202001 152 230 315 43 430 66 502 32 683 779 898
956 67 203148 71 210 34 64 487 571 610 31 81 752 78
971 83 204042 104 15 58 63 259 309 511 22 627 743 97
205065 262 348 415 568 93 618 45 821 76 83 909 66
206011 66 125 86 213 73 329 489 515 17 93 628 764
948 70 207046 98 163 327 41 73 98 540 45 57 85 [illegible]
98 690 836 57 980 208249 60 463 543 619 44 809 [illegible]
209279 303 19 473 547 52 849 58 [illegible]

שענדליכער ארויסטריט געגען יודען

פון פוילישען גענעראל-קאנסול אין פערו

וויען (יט"א) די ווינער יודישע צייטשריפט „נייע וועלט" וועט די טעג פערעפענטליכען א בריף פון פערו, וואס כאראקטעריזירט די לאגע פון די דארטיגע יודען און די בעציהונג פון פוילישען גענעראל-קאנסול אין לימא צו די יודישע איבערוואנדערער. אין בריף ווערט מיטגעטיילט, אז אין לימא און אנדערע פערואנישע שטעט לעבען איי-ניגע הונדערט יודישע משפחות, דערונטער אויך א געוויסע צאהל פון פוילען. דער מאטעריעלער מצב פון די יודען איז בעפרידיגענד און לעצטענס בעמערקט זיך אויך א שטארקע בעלעבונג פון יודי-שען געזעלשאפטליכען לעבען. די יודען האבען זיך ארגאניזירט אין „אוניאן איזראעליטע דעל פערו", וואס ענטוויקעלט א לעבהאפטע קולטורעלע טעטיג-קייט, קומט צו הילף יודישע איינוואנדערער א. א. וו.

לעצטענס — ווערט געזאגט אין דעם בריף — איז די „אוניאן" געווען געצוואונגען צו רעאגירען אויף אנטי יודישע ארויסטרעטונגען. אונטער'ן איינ-פלוס פון דער אנטיסעמיטישער אגיטאציע, וואס עס ווערט געפיהרט אין ארגענטינע, האבען אייניגע צייטונגען אין לימא מיטגעטיילט, אז יודען און ספעציעל „פאלאקען" בעשעפטיגען זיך מיט פרויען האנדעל, דער פוילישער גענעראל-קאנסול אין לימא, פראפ. שישלא איז ביי דער געלעגענהייט אויף א בעליידיגענדיגען אופן ארויסגעטרעטען געגען יודען. פראפ. שישלא פערעפענטליכט אין ד יגרויסע צייטונגען בעזונדערס אין „על קאמערציא" אנ'ער-קלערונג געגען די פוילישע יודען.

אין דער ערקלערונג פון פוילישען גענעראל קאנסול ווערט געזאגט, אז די פאלאקען האבען גאר-נישט געמיינזאמעס מיט די פוילישע יודען, צווישען וועלכע נאר ווענינע קענען בעצייכענט ווערען אלס אנשטענדיגע מענשען. די יודען רעדען מיט זייער אייגענער שפראך, לעבען אין בעזונדערע שטאט-קווארטאלען, און זענען אפגעטיילט פון דער איבערי-גער בעפעלקערונג. קיינער וויל מיט זיי נישט האבען קיין שייכות.

די „אוניאן" האט גלייך רעאגירט אויף די אונערהערטע ארויסטרעטונג פון פראפ. שישלא, דורך איינארדנען א פראטעסט-פערזאמלונג און פערעפענטליכען מיטיילונגען אין דער פרעסע. דער רעדאקטאר פון דער גרויסער צייטונג „על מונדא" אסקאר פריץ האט פערעפענטליכט א שארפען אר-טיקעל געגען פראפ. שישלא און האט פראטעסטירט געגען דעם, וואס די פוילישע רעפובליק בעשטימט אזעלכע בעאמטע, אלס איהרע קאנסולען. צוליב די פראטעסטען האט דער גענעראל-קאנסול פערעפענט-ליכט אנ'ערקלערונג, אין וועלכער ער בעמיהט זיך אבצושוואכען אייניגע פריהערדיגע בעהויפטונגען. דער דאזיגער פאל, פערענדיגט די „נייע וועלט" האט נאכאמאל בעוויזען, ווי נויטיג עס איז א יודישע ארגאניזאציע, אפילו אין די לענדער, וואו דער אנטיסעמיטיזם איז נאך נישט געווארען קיין אל-געמיינע ערשיינונג.

דעלעגאציע פון „פעלקער-בונד-פריינט"

ביים פרעזידענט פון דער פעלקערבונד-פערזאמלונג

זשענעווע (יט"א) דער פרעזידענט פון פעלקערבונד-פערזאמלונג טיטולעסקו האט אויפגע-גענומען א דעלעגאציע פון די „פעלקערבונד-ליגעס" אין וועלכער עס האט זיך אויך בעטייליגט דער פארשטעהער פון דער פעלקערבונד ליגע אין א"י ד"ר נ. פיינבערג. דער פיהרער פון דער דעלעגאציע דער האלענדישער פאליטיקער י. לימבורג האט איי-בערגעגעבען ה' טיטולעסקו די רעזאלוציעס, וואס זענען אנגענומען געווארען אויף דער לעצטער פלענאר-פערזאמלונג פון פערבאנד פון די פעלקער-בונד-ליגעס. צוו. אנד. געפינט זיך דארט אויך א רעזאלוציע וועגען דער שאפונג פון א יודישער נאציאנאלער היים אין ארץ-ישראל. דער מיטגליד פון דער דעלעגאציע לארד דיקינסאן האט אנגע-וויזע ן אויף דער וויכטיגקייט פון די רעזאלוציעס בנוגע דעם מינדערהייטען-שוץ. אין זיין ענטפער האט ה' טיטולעסקו אנגעוויזען, דאס ער שאצט אב געהעריג די וויכטיגקייט פון דער מינדערהייטען-שוץ, וואס ליגט אויך אי ן די אינטערעסען פון די מלוכות.

ג. דעפ. קאסמאווסקא פערמשפט אויף 6 חדשים טורמע

לובלין, 18. (טעלעגראפיש) נעכטען האלב דריי ביינאכט האט דאס לובלינער פאוויאט-געריכט ארויסגעטראגען דעם אורטייל אין פראצעס פון דער געוו. דעפוטאטקע אירענא קאסמאווסקא פון „וויז-וואלעניע", וועלכע איז געווען בעשולדיגט לויט'ן ארט. 154 פאר אונאכטונג צו דער מאכט.

פרוי קאסמאווסקא איז פערמשפט געווארען אויף 6 חדשים טורמע. אזוי ווי דאס פרעווענץ-מיטעל איז נישט געענדערט געווארען, בלייבט די פרוי זיצען אין תפיסה.

סיי דער פראקוראר, סיי די פערטיידיגער טרא-גען אריין אפעלאציעס.

א בעסטיאליש פערברעכען

געווארפען א האנדגראנאט אין א גרופע יונגלעך און 19 פון זיי פערוואונדעט

לעמבערג, 18. (טעלעפאניש) אין ראקלאווא דאלנא, לאנצוטער פאוויאט איז פארגעקומען א שוידערליך פערברעכען. אין א גרופע פון עטליכע צעהנדליג יונגלעך האט אימיצער פון הינטער א פלויט געווארפען א האנד-גראנאט. 19 יונגלעך זענען פערוואונדעט געווארען, פון זיי 2 שווער. 8 פערוואונדעטע האט מען אפגעפיהרט אין שפיטאל.

פאליציי פיהרט אנ'אויספארשונג וועגען דער בעסטיאלישער טאט.

די יאגד אויף יודישע נשמות

פערשטארקט די מיסיאנערישע טעטיגקייט

האאג (יט"א) אויף דער לעצטער זיצונג פון גענעראל-סינאד פו ן די רעפארמירטע קירכען אין האלאנד איז בעטראכט געווארען דער ראפארט פון די דעפוטאטען פאר מיסיאנען-ארבייט צווישען יודען. נאך א קורצער דיסקוסיע איז בעשלאסען געווארען די מיסיאנערישע טעטיגקייט צווישען יו-דען שטארק צו פערגרעסערען. אויף דעם צוועק האט דער סינאד אסי[illegible] - גרויסע געלד-סומען.

44 פערטרעטער פון 13 לענדער

ש. כהן — פארזיצער פון אינטערנאציאנאלער קאנפערענץ פאר עמיגראנטען-שוץ

זשענעווע (יט"א) די טעג האט זיך דא גע-שלאסען ודי 7-טע סעסיע פו ודער אינטערנאציא-נאלער שטענדיגער קאנפערענץ צום שוץ פון די מיגראנטען, וועלכע איז פארגעקומען אונטער'ן פאר-זיץ פון ה' ש. כהן, פערטרעטער פון דער לאנדאנער יודישער געזעלשאפט צום שוץ פון פרויען און מיידלעך.

אין דער סעסיע האבען זיך בעטייליגט 44 פערטרעטער פון פערשידענע געזעלשאפטען פון 13 לענדער. די קאנפערענץ האט אנגענומען א רייה וויכטיגע בעשלוסען בנוגע דעם שוץ פון עמיגראנטען. א בעזונדערע אויפמערקזאמקייט איז געשאנקען געווארען דער פראגע וועגען דער מא-טעריעלער לאגע פון די פאמיליעס, וואס די עמי-גראנטען לאזען איבער אין דער היים. די קאנפערענץ האט אויך זיך ארויסגעזאגט פאר אנ'אבליגאטא-רישער פערזיכערונג פון אלע עמיגראנטען געגען כל-מיני אומגליקען אין וועג און אויסגעדריקט דעם ווונש, אז דאס זאל געשעהען דורך אנ'-אינטערנאציאנאלען אפמאך.

די קאנפערענץ האט געדאנקט דעם דירעקטאר פון אינטערנאציאנאלען ארבייטס-אמט אלבער טאמא פאר דעם גרויסען אינטערעס, וועלכען ער ווייזט ארויס דעם וויכטיגען פראבלעם פון די עמיגראנטען ווי אויך דער טעטיגקייט פון דער קאנפערענץ.

—=:‡:=—

פראצעס פון א מערדער און א פערגוואלדיגער

בערלין, 18. (ספ. טעל.) אין צוויקוי האט זיך אנגעהויבען דער פראצעס פון מערדער ווילי ליישקער, 31 י. א.

ליישקער האט בעגעגענט אין וואלד די סטו-דענטקע עליזע מילער. ער האט זיך אויף איהר געווארפען, פערגוואלדיגט און דאן לעבעדיגערהייט בעגראבען, אזוי אז זי איז דערשטיקט געווארען.

דער פראצעס וועט דויערען עטליכע טאג.

קאנפערענץ וועגען יודישער ארטאגראפיע

קראקא (יט"א) בשעת די זומער-קורסען פון בית-יעקב סעמינאר איז אין ראבקע אבגעהאלטען געווארען א קאנפערענץ וועגען יודישער ארטאגראפ-יע. אין דער קאנפערענץ האבען זיך בעטייליגט צוו. אנד. די ה"ה ארלעאן, ד"ר ש. בירנבוים, מ. דייטשער, הרב ט. הורוויץ, מ. ז. פרידמאן, עס איז בעשלאסען געווארען איינצופיהרען אין די בית-יעקב-שולען די ארטאגראפיע וואס איז אויסגעארבייט אין ד"ר ש. בירנבוים'ס בראשור „יודישקייט און לשון". דאס בענוצען זיך מיט דער דאזיגער ארטא-גראפיע זאל אויך בהדרגה איינגעפיהרט ווערען אין דער ארטאדאקסישער פרעסע און ליטעראטור.

יודען זענען דאנקבאר

אבקלאנגען פון יוגאסלאווישער רעדע אויף דער זיצונג פון פעלקער-בונד-ראט וועגען ארץ-ישראל

בעלגראד (יט"א) די רעדע פון אויסערן-מיניסטער מארינקאוויץ, אויף דער סעסיע פון ראט פון פעלקער-בונד, אין וועלכער ער האט געשטיצט די רעאליזירונג פון דער יודישער נאציאנאלער היים אין ארץ-ישראל, האט ארויסגערופען גרויס צופרי-דענהייט צווישען די יוגאסלאווישע יודען. פיל יודי-שע ארגאניזאציעס האבען ארויסגעשיקט דאנק-דעפעשען צום מיניסטער מארינקאוויץ.

דער יודישער הויפט-ארגאן „זשודאוו" (זאג-רעב) שרייבט: די יודען אויף דער גאנצער וועלט און בעזונדערס די יוגאסלאווישע יודען וועלען ביי יעדער מעגליכקייט אויסדריקען זייער דאנקבארקייט פאר דער אונטערשטיצונג מצד יוגאסלאוויען און איצטיגען שווערען מאמענט.

יונג ערמארדעט זיין מוטער

קאוונע, 18. (טעלעגראפיש) צווישען יאנקעל גאף און זיין מוטער חנה 60 י. א. איז אויסגעבראכען א סכסוך אויפ'ן באדען פון פארמעגענס-ענינים, בשעת מעשה האט גאף ארויסגעכאפט א מעסער און האט די מוטער ערמארדעט. דער [illegible] [illegible] ארעסטירט.

ארעסטען אין אינדיען

לאנדאן, 18. (טאו) די פאליציי האט אין דעלהי ארעסטירט 150 פערזאן, וועלכע זענען אין א ספעציעלע סעמינאר אויסגעבילדעט געווארען אויף צו פיהרען די אקציע פון פאסיווען ווידערשטאנד. דער סעמינאר איז ערקלערט געווארען פאר [illegible]

פראנצויזישע סאציאליסטען געגען די ארעסטען פון די געוו. דעפוטאטען אין פוילען

פאריז, 18 (טאו) דער הויפט-ראט פון דער סאציאליסטישער פארטיי אין פראנקרייך האט בע-שלאסען איינצוארדנען אין אקטאבער א גרויסע פראפאגאנדע-וואך פאר שלום און ענטוואפנונג.

ווייטער איז איינשטימיג אנגענומען געווארען א פראטעסט-רעזאלוציע געגען דעם ארעסט פון די געוו. דעפוטאטען. אין דער רעזאלוציע ווערט גע-זאגט, אז די אפהיטונג פון דעמאקראטיע אין פוילען איז א נויטווענדיגקייט נישט נאר פאר דעם ארביי-טער-קלאס, נאר אויך פאר'ן שלום אין אייראפע. די פראנצויזישע סאציאליסטען זענען אויפגעפאדערט געווארען ביי יעדער געלעגענהייט צו מאניפעסטירען געגען איצטיגען רעזשים אין פוילען און פאר דעם פוילישען פארלאמענטאריזם.

דער פעלקערבונד אין נייעם זאל

פרעמיערען, אויסערן-מיניסטארען, קינפציגע פרעמיערען און מיניסטארן

נאך אויף קיין שום סעסיע פון פעלקער-בונד איז נישט אזוי שווער געווען צו קריגען אנ'ארייג-טריטס-בילעט, ווי אויף דער איצטיגער. אין אונזער צייט פון רעקארדען האט זשענעווע געשלאגען איהר וועלט-רעקארד. נאטירליך ביים דירעקטען אנטייל פון אמעריקאנער טוריסטקיס. פאר די דאזיגע דאמען איז געווארען א ציל פון זייער רייזע קיין אייראפע — זיך ארייינצוקריגען אויף דער סעסיע פון פעלקערבונד.

היינטיגעס יאהר זענען נאך פערהאן ספעציעלע אטראקציעס: פאן-אייראפע און דער נייער זי-צונגס-זאל.

דער נייער זאל איז לגמרי נישט עהנליך צום פריהערדיגען ארימען זאל פון דער רעפארמאציע-קירך. דער „וואהל-שלאס" זעהט אויס גאר פאר-לאמענטאריש: פייערליך און אפיציעל.

די דעלעגאטען זענען אפגעטיילט נישט נאר פון פובליקום, נאר אויך פון זייערע אסיסטענטען, וועלכע פערנעהמען די זייטען-טריבונעס. די גא-לעריעס פאר דער פרעסע, אויף ביידע זייטען פון זאל, זענען איבערגעפולט, הגם אויף זיי זענען פערהאן בעדייטענד מעהר פלעצער, ווי פריהער. די דיפלאמאטישע טריבונעס זענען בונט ווי קיינ-מאל נישט.

ס'איז דא אויך וואס א קוק צו טון אין דעם דאזיגען פריש-נייעם זאל. גיט נאר א טראכט: [illegible] צענסער, אויף די דעלעגאטען בענק זיצען היי-יאהר 5 פרעמיערען און 22 אויסערן-מיניסטארען. דארט זיצען אויך 5 געוועזענע — פרעמיערען און 11 געוו. אויסערן-מיניסטארען, און וויפיל קינפטיגע..

עס פעהלען זעהר די פערשטארבענע שטרעזע-מאן און נאנסען, מיט וועלכע עס זענען פערבונדען אזוי פיל ערגרינערונגען פון פעלקערבונד. ס'איז מאדנע צו זעהען אנשטאט דעם הויכען, עלעגאנטען טשעמבערלען דעם נידריגען, פעסטען הענדערסאן. נישט עהנליך צו זיך איז היי-יאהר בריאן, וועלכער איז ארומגערינגעלט מיט נייע, אומבעקאנטע אין זשענעווע מיטארבייטער-דעלעגאטען.

ווי אזוי וועט דאס היי-יאהר אויסזעהען די סעסיע? שטעלט מען זיך די פראגע אין די ערשטע טעג. אייניגע געפינען איין, אז דאס פראגראם פון דער סעסיע זאגט גארנישט צו, אנדערע דאגעגען זעהען אין פראגראם אנ'אפקלאנג פון אלע פראגען, וואס בעריהרען היינט צו טאג די מענשהייט: אויפ'ן ערשטען פלאן די אייראפעאישע פעדעראציע, דאן פראגען וועגען עקאנאמישער ארגאניזאציע פון דער וועלט, וואס ליידט פון ווירטשאפטליכען קריזיס, און נאטירליך — די ענטוואפנונגס-פראגע.

די פערעהרער פון קעלאג-פאקט ערווארטען זעהר פיל דערפון, וואס דער פאקט דארף ווערען פערבונדען מיט'ן סטאטוט פו ןפעלקערבונד, אזוי אז דאן וועט דער קריג ווערען „יורידיש איבגאנצען אונמעגליך". די בעאמטע פון פעלקער-בונד ווארטען מיט אומגעדולד אויפ'ן פראיעקט וועגען דער רע-ארגאניזאציע פון סעקרעטאריאט, וואס דאס דארף זיך וועזענטליך אפרופען אויף דער ארבייט פון פעלקער - בונד. ענדליך ציהען צו פיל אויפמערק-זאמקייט די פראגען וועגען בעקעמפען דעם האנדעל מיט אפיום און מיט לעבעדיגער סחורה.

אט דאס איז דאס פראגראם פון דער סעסיע. צום דאזיגען פראגראם איז צוגעשפיליעט די בע-ראטונג פון די אויסערן-מיניסטארען וועגען פאן-אייראפע.

ס'איז לייכטזיניג צו ערווארטען נסים פון פעל-קער בונד בכלל און פון דער צאהלרייכער סעסיע בפרט. אויך די איצטיגע סעסיע וועט קיין נסים נישט ברענגען. אבער די, וועלכע פאלגען נאך די ארבייט פון דער פעלקער-ליגע, קאנען בעמערקען אנ'אלץ גרעסערע פרעציזקייט און קלארקייט אין איהר ארבייט.

ווען עס וואלט געווען א ווילען צו שאפען אט די פעדעראציע, וועגען וועלכער עס חלומ'ט בריאן, דאן וואלט די דאזיגע ארגאניזאציע געהאט צו איהר רשות א גלענצענדען טעכנישען אפאראט. צי קאן אבער געשאפען ווערען דער בונד פון פאן-אייראפע — דאס איז אנ'אנדער פראגע. די רעדע פון בריאנען, וועלכע איז אויפגענומען געווארען זעהר איינבעהאלטען, לאזט צווייפלען דערין.

ר. ר.

יודען
צווישען די פּוילישע פּאַרטייען

אין דער יודישער עפענטליכקייט ווערט איצט בעשפּראָכען די פראַגע, וואָס איז אַרויסגערוקט געוואָרען, ווי מען זאָגט, אויף דער קאָנפערענץ פון ה׳ גרינבוים מיט פּאָלק. סלאַוועק, אַז יודען זאָלען אַרויסשטעלען אייגענע ליסטעס נאָר אין יענע ראַיאָנען, וואו זיי האָבען זיכערע מאַנדאַטען, אָקעגענ־איבער דאָרט, וואו זיי האָבען נישט קיין שאַנסען אויף אַן אייגענעם מאַנדאַט, זאָלען קיין ליסטעס נישט אַרויסגעשטעלט ווערען. פאַר אָט דער אָפּהאַלטונג זאָל די סאַנאַציע גרייט זיין צו געבען אונז צוויי מאַנדאַטען אויף איהר מלוכה־ליסטע.

פאַרוואָס ליגט עס דער סאַנאַציע? מסתּמא ספּעקולירט זי אויף איהר זיכערקייט, אַז די יודישע מאַסען האָבען סימפּאַטיעס פאַר דער סאַנאַציע. די דאָזיגע זיכערקייט האָט ה׳ גרינבוים בעשטעטיגט אין זיין אַרטיקעל, שוין נאָך דער קאָנפערענץ, וואו ער זאָגט, אַז די פּוילישע פּאַרטייען, סיי די רעכטע, סיי די לינקע, זענען ערגער צו אונז, ווי די סאַנאַציע.

און דאָך איז גרינבוים אַ געגנער פון אָט דער קאָנצעפּציע. יודען, זאָגט זיינער אַ תּלמיד, מוזען אַרויסשטעלען אומעטום אייגענע ליסטעס. פאַרוואָס? צוויי מאָטיווען גיט ער אָן.

ראשית מוזען מיר צונויפקלייבען אַלע יודישע שטימען, כדי צו פערשטאַרקען די וואָג פון די מאַנדאַטען. זאָל מען וויסען, אַז דער יודישער רעפּוטאַט רעדט אין נאָמען פון גאַנצען יודישען פאָלק.

פאַרוואָס דאַרף עס אַ יודישער רעפּוטאַט האָבען הינטער זיך מעהר שטימען, ווי עס קומט אויס לויט דער וואַהל־אַריטמעטיק? צי איז דאָס אַליין נישט אַ דערנידעריגונג, אַ מין אויסנאַהמע־געזעץ פאַר יודען?

מען מיינט, אַז יענע פּוילישע רעפּוטאַטען, וואָס וועלען געקליבען ווערען מיט דער הילף פון אַ טייל יודישע שטימען, וועלען קענען טענה׳ן, אַז זיי זענען אויך יודישע שליחי־צבור און פערטרעטען דעם אויטאָריטעט פון די יודישע רעפּוטאַטען. אָבער דאָס איז דאָך פּונקט קאַפּויר: צו יענע פּוילישע רעפּוטאַטען וועלען מיר קענען האָבען טענות און פאָדערען פון זיי אונטערשטיצונג פאַר יודישע ענינים. אַליין איז עס דאָך בעסער ווי גאָר אומגאַנצען לאָזען פערפאַלען אונזערע שטימען. גם לי גם לך לא יהיה!..

אָבער נאָך מעהר אונפערשטענדליך איז דער צווייטער מאָטיוו.

וויבאַלד, זאָגט מען, אַז יודען וועלען נישט האָבען קיין אייגענע ליסטע, וועלען דאָך די פּוילישע פּאַרטייען זיך רייסען פאַר יודישע שטימען און עס וועט אויסקומען, אַז יודען מישען זיך אַריין אין ריין־פּוילישע ענינים.

וועלכע זענען עס די ריין־פּוילישע ענינים? צי טאָהרען יודען נישט קיין פּוילישע בירגערס און טאָהרען נישט האָבען זייערע אייגענע וועלט־באַנוגען? צי טאָהר אַ פּוילישער יוד נישט זיין אַ סאָציאַליסט, ליבעראַל, אַחער אפילו פאַשיסט, צי גאָר מאָנאַרכיסט? מיט וואָס איז עס אַ ריין־פּוילישער ענין?

און דאָס זאָל זיין אַ ציוניסטישער שטאַנדפּונקט? אויב מען האָט נישט מורא געהאַט אַריינצוואַרפען זיך צווישען די פאַלאַקען און מינדערהייטען און רופא לשכנה די לעצטע, ווי קען מען איצט פּלוצים קריגען פחד בנוגע די פּוילישע פּאַרטייען גופא?

און ווידער וועלכע פּוילישע פּאַרטיי קען רעפלעקטירען אויף אונזערע שטימען? אפשר די אַנטיסעמיטישע פּאַרטייען? זיי האָבען דוכט זיך קיין שום פּרעטענזיע נישט דערויף. מיט די פּויערים האָבען מיר בכלל נישט קיין צו נגיעה. בלייבען דאָך בלויז די סאָציאַליסטען. אָבער ווען האָבען עס בירגערליכע יודען געשטימט פאַר סאָציאַליסטען? צי איז נישט קלאָר, אַז ביי אַלע אומשטענדען, אין אַלע לענדער פון דער גאַנצער וועלט, שטימט דער סוחר פאַר׳ן ליבעראַל?

אַגב, איז די פּוילישע סאַנאַציע נישט יענע ליבעראַלע פּאַרטיי, וועלכע ציהט צו אומעטום די יודישע סימפּאַטיעס. זי איז עס נישט סיי אין בעציאונג צו אונז און סיי אין בעציאונג צו פּוילען בכלל. אָבער אויף וויפיל יעדער דערשיינונג דאַרף אָפּגעשאַצט ווערען בלויז רעלאַטיוו, האָט דאָך ה׳ גרינבוים מאַכן גענוג אַטעסטירט די סאַנאַציע אין שייכות מיט די איבעריגע פּוילישע פּאַרטייען...

אַלעמאָל מוזען מיר קאָנסטאַטירען, אַז די אַרגומענטען, וואָס גרינבוים׳ס תּלמיד האָט אָנגעגעבען, בעפריעדיגען אונז נישט.

פ. ב.

דער פּאָליטישער מאָמענט
דער אייראָפּעאישער פּאָליטיש־ווירטשאַפטליכער קריזיס און זיין אָפּקלאַנג אין דרום־אַמעריקאַנער רעפּובליקעס

אייראָפּע שטעהט פאַר אַ שטורם: דער הימעל איז פערוואָלקענט אין איטאַליען, וואָס הערט נישט אויף צו פאָכען מיט׳ן שווערט און רופט אַרויס אַלץ נייע קאָמפּליקאַציעס, וועלכע בעדראָהען ערנסט דעם שלום אין אייראָפּע; בריאַנס פּלאַן וועגען פאַן־אייראָפּע איז דערווייל בעגראָבען אָהן מוזיק; דער אויסגאַנג פון די וואַהלען אין דייטשלאַנד האָט ווי אַ דונער אין מיטען העלען טאָג געטראָפען די דיפּלאָמאַטען אין אייראָפּע און זיי אָנגעזאָגט אַז ס׳קומען אָן נייע שווערע טעג.

ס׳האָט נישט געהאָלפען און קען נישט העלפען אויף צו בערוהיגען די שטימונג אין אייראָפּע די רעדע וואָס דער דייטשער אויסערן־מיניסטער קורציוס האָט געהאַלטען אין גענף. היינט איז שוין זיין שטעלונג און זיין צוגאַנג נישט מאַסגעבענד אַלס שטעלונג פון דייטשלאַנד. דאָס וואָרט האָבען אין דייטשלאַנד די פאָרשטעהער פון די עקסטרע שאָוויניסטען, וואָס וועלען זיך נישט אָפּשטעלען פאַר אַרויסרופען די שוידערליכסטע בלוט באָד. היטלער מיט זיינע האַלב־משוגענע חברים זענען געקומען צום וואָרט און זענען איצט ערב איבערנעמען דעם מלוכה רודער אין דייטשלאַנד.

אין דערזעלבער צייט, כמעט אומבעמערקבאַר פאַר דער געזעלשאַפטליכער מיינונג פון אייראָפּע, קומט פאָר אַ פערמאַנענטע רעוואָלוציע אין דרום־אַמעריקאַ. אין אַ צייט ווייניגער פון אַ יאָהר זענען דאָרט פאָרגעקומען רעוואָלוציעס אין 4 מלוכות און אַ רייהע אַנדערע מלוכות שטעהען פאַר אַזעלכע איבערקעהרענישען. פאַראַגוואַי און ווענעצועלאַ אַראָפּגעוואָרפען געוואָרען גענעראַל גאָמעז וואָס האָט 20 יאָהר געהערשט ווי אַ זעלבסטהערשער. מיט 3 חדשים צוריק איז אין באָליוויען אַראָפּגעוואָרפען געוואָרען דער דאָרטיגער דיקטאַטאָר גענעראַל סילעס; 2 חדשים שפּעטער איז געפאַלען דער פּרעזידענט פון פּערו לעגוא, וואָס האָט געהערשט 10 יאָהר און היינטיגען חודש איז געפאַלען דער הערשער פון דער גרעסטער דרום אַמעריקאַנישער מלוכה — אַרגענטינע: פּרעזידענט איריגאָיען איז אַרעסטירט און פערטריבען געוואָרען פון לאַנד דער קאַפּיטעל איז נאָך נישט פערענדיגט — אין טשילי אַביאָיפּשטאַנד; אין קובאַ, בראַזיליען, פּאַראַגוואַי, אורוגוואַי — אונרוהען. אין דרום־אַמעריקע ווי בעדקאַנט עקסיסטירט אַ פּאַרלאַמענטאַרישע אָרדנונג

מיט זעהר ליבעראַלע קאָנסטיטוציעס און אין דער פעלקער ליגע זענען די דרום אַמעריקאַנישע פערטרעטער די שטאַרקסטע היטער פון רעכט און גערעכטיגקייט, אָבער פאַקטיש רעגירט מיט׳ן לאַנד אין די מלוכות אַ קליין הייפעל פּריצים, אינדוסטריעלער און די שטעטישע אינטעליגענץ מיט די בעאַמטע. די אַלע גרופּען שטיצען זיך אויף דער אַרמעע, וואָס איז דער איינציגער רעאַלער כח. נאָך דער איבערקעהרעניש קומען פאַר נייע וואַהלען, אָבער דער רעזשים פון אַ דיקטאַטור בלייבט אויך אויף ווייטער אין די פּראָגרעסיווערע לענדער בלייבט דער דיקטאַטאָר 5—10 יאָהר, אין די מעהר אָפּגעשטאַנענע — אַ יאָהר, 2 אָדער דריי.

די מעהרהייט פון דער בעפעלקערונג, האַלב ווילדע אינדיאַנער, שפּילט כמעט נישט קיין שום ראָל. די לעצטע יאָהרען, ווען די שטעט האָבען אָנגעהויבען אויסוואַקסען האָבען זיך אויף דער איבערפלעך אַרויסגערוקט די שטעטישע עלעמענטען און בעת די לעצטע געשעהענישען טרעטען שוין אויף די ראַדיקאַלע אינטעליגענץ סטודענטען און — אַרבייטער. אויפ׳ן דאָזיגען פאַן קומען פאָר אויך דאָ און דאָרט אויפשטאַנדען פון די פּויערים וועלכע טראָגען אָפט אַ כאַראַקטער פון די פאַרביגע געגען די ווייסע. אַזוי איז שוין דאָרט די איינטיילונג: פאַרביגע פּויערים און ווייסע פּריצים סוחרים און אינדוסטריעלער.

דער לעצטער וועלט־קריזיס האָט זיך שטאַרק אָפּגערופען אויפ׳ן ווירטשאַפטס לעבען פון דרום־אַמעריקע. די ערשטע אייראָפּעער אין דרום־אַמעריקע, די שפּאַניער האָבען זייער גאַנצער טעטיגקייט קאָנצענטרירט אויף לאַנדווירטשאַפט. דער האַנדעל און אינדוסטריע געפינט זיך אין די הענט פון פרעמדע — ענגלענדער, אַמעריקאַנער, טיילווייז אויך דייטשען און פראַנצויזען. דער דאָזיגער אומשטאַנד האָט דרום אַמעריקע פערבינדען מיט דער אייראָפּעאישער ווירטשאַפט און איצט בעת׳ן אייראָפּעאישען ווירטשאַפטס־קריזיס, האָט זיך עס געלאָזט דערפיהלען ארגענטינא האָט נישט וואוהין צו טוהן איהר תבואה, אין בראַזיליען פאַלען די פּרייזען אויף קאַווע, אין באָליוויען אויף צינק, אין פּערו — אויף קופּער, דער עקספּאָרט פאַלט, די וואַלוטע וואַקלט זיך, ס׳וואַקסט די אַרבייטסלאָזיגקייט און דאָ קומט די בעסטע געלעגנהייט צו בעשולדיגן די

רעגירונג, אַז זי האָט זיך פּערקויפט די אויסלענדער די דאָזיגע אונצופרידענהייט נוצען אויס דעמאַגאָגיש די ענגלישע און אַמעריקאַנער קאַפּיטאַליסטען־גרופּען אין זייער קאַמף צווישען זיך און וועד ס׳אָריענטירט זיך, אין די קאַמפּען און רעוואָלוציעס דערקענט שטענדיג הינטער דעם און יענעם אויפשטענדיגען צד — דעם אַמעריקאַנער נאַפט־טרעסט אָדער די ענגלישע מעטאַלורגישע קאָמפּאַניע, וואָס ווערען יעדערע נישט אָפיציעל געשטיצט דורך זייערע רעגירונגען.

פאַר׳ן וועלט־קריג איז דרום־אַמעריקע בעהערשט געווען דורך ענגלישען קאַפּיטאַל. איצט ווערט ער אַרויסגעשטויסען דורכ׳ן אַמעריקאַנער קאַפּיטאַל, וואָס פערנעמט איין פּאָזיציע נאָך דער אַנדערער.

דער געפאַלענער אַרגענטינער פּרעזידענט איז געווען אַ געגנער פון די פּראַאייניגטע שטאַטען מיט זייער אימפּעריאַליסטישער עקספּאַנסיע, ער האָט אַ צייט לאַנג נישט בעשטימט קיין נייעם געזאַנדטען אין אַמעריקע. אין זיין קאַמף מיט אַמעריקע האָט ער זיך געשטיצט אויף ענגלאַנד, וועלכע האָט גרויסע אינטערעסען פאַר אַרגענטינע. היינטיגעס יאָהר האָט ענגלאַנד געשיקט אַהין אַ ספּעציעלע מיסיע מיט׳ן לאָרד ד׳אַבערנאָן בראש און ס׳איז בעשטימט געוואָרען אַז אויף איבער אַ יאָהר זאָל אַרגענטינא בעזוכען דער ענגלישער קרוינפּרינץ, כדי אויף אַזאַ אופן צו נייטראַליזירען די רייזע פון הובער. אָבער דער בעזוך וועט שוין וואַהרשיינליך זיין צו שפּעט: דער נייער פּרעזידענט פון אַרגענטינא איז אַ שטאַרקער אָנהענגער פון אַ „דערנעהנטערונג מיט די פּראַאייניגטע שטאַטען. דער דאָלאַר האָט דערווייל בעזיגט דעם פונט און ווער ווייסט צי די איבערקעהרעניש אין פּערו וועט איהם אַרויסהעלפען און איינהאַלטען אויף דער ביז איצטיגער פּאָזיציע בפרט ווען די ענגלישע געשעפטען אין אינדיען, עגיפּטען, אי״ זענען גאָר גאָר נישט פרייליך.

אַ שווער שטיקעל אַרבייט האָט אויף זיך איבערגענומען מאַקדאָנאַלד וער ווייסט צי אין אַ פּאַסיגער צייט?

פ. ב.

אין טאָג פון דער וואַהל־שלאַכט
(קאָרעספּאָנדענץ פון בערלין)

פאַר די, וועלכע האָבען געזעהן די וואַהלען פון דייטשען פּרעזידענט אין יאָהר 1925 און די רייכסטאַג־וואַהלען אין יאָהר 1928, האָט דער וואַהל טאָג פון 14־טען סעפּטעמבער אויסגעזעהן מוסטער־האַפטיג לויט זיין פערהעלטנישמעסיגער רוהיגקייט, פערשטעהט זיך, אַז אויך דאָסמאָל זענען געווען לײדענשאַפטען, אָבער נישט אַזעלכע אַנגעגליהטע, אויך איצט איז געווען אַגיטאַציע, אָבער נישט אַזאַ וואַהנזיניגע ווי דעמאָלט, ווען די גאַסען זענען ממש פערפּלייצט געוואָרען פון פלוג־בלעטלעך און דאָ און דאָרט זענען אַלע מאָל אויסגעבראָכען געשלעגען.

און הגם דער קריזיס הערשט, און וואָס וועט זיין ווייטער איז נישט בעוואוסט, איז כאַראַקטעריסטיש פאַר די איצטיגע וואַהלען, וואָס די נערווען האָבען זיך בערוהיגט, וואָס סיי די אַגיטירטע, סיי די אַגיטאַטאָרען האָבען זיך איבערגעזעטיגט, זענען מיד געוואָרען.

דאָס האָט זיך בולט אַרויסגעוויזען אין כאַראַקטער פון די וואַהל־פּלאַקאַטען, אמת, ס׳האָט קיין לאַבוזעריע נישט געפעהלט, און גאַנץ אָפט איז די ציפער פון פּלאַקאַט אין פערלויף פון דער נאַכט איבערגעאַנדערשט געוואָרען אויף גאָר אַן־אַנדערע און אַזוי אַרום איז געענדערט געוואָרען דער זין פונ׳ם פּלאַקאַט. אָבער די פּלאַקאַטען גופא האָבען שוין נישט געטראָגען אַזאַ קריגערישען כאַראַקטער, האָבען אַרויסגעשטעלט בלויז זיך, און נישט די געגנער און בלויז די עקסטרעמע פּאַרטייען און די סאָציאַל־דעמאָקראַטען האָבען אין אַ קאַריקאַטור־פאָרם פּאָלעמיזירט איינע מיט די אַנדערע, די איבריגע האָבען זיך אויפגעפיהרט רוהיג, סאָליד, בעהאַלטענדיג דעם צאָרן אינווייניג, סימבאָליזירענדיג זייער קראַפט אָדער אין דער פאָרם פון אַ האַמאַנסישער פעסטונג, אָדער אויסדריקענדיג זייער מהות אין דער פאָרם פון אַ פּויקער, וואָס וועקט אויף דאָס פאָלק. דעם אמת געזאָגט, האָבען די אַלע פּלאַקאַטען נישט אויסגעצייכענט נישט מיט פּאַנטאַזיע, נישט מיט קינסטלערישען געשמאַק.

אין מערב־טייל פון בערלין, אין ראַיאָן פון קורפירסטענדאַם, אין צענטער — האָט מען די וואַהלען כמעט נישט געפיהלט: אַ געוועהנליכער זונטאָג׳דיגער טאָג און ביים שיין פון דער האַרבסט־זון איז דער עולם אַביסעל אַרויס אויף שפּאַציר, בלויז די אַרומפאָהרענדע פּאָליציאַנטען און די ספּעציעלע סיגנאַלען פון די אַגיטאַציאָנס־אויטאָמאָבילען, און גרופּען רוהיגע וועהלער ביי די וואַהל־לאָקאַלען — האָבען געלאָזט בעמערקען, אַז בערלין וועהלט צום רייכסטאַג.

בכלל האָט מע זעהן געקענט נעהען פיל ציפערען און פאַרבען נאָר ביי די וואַהל־פּלאַקאַטען, אויף די הייזער איז פון דעם פריהערדיגען „פאָהנען־קאַמף" געבליבען בלויז צוויי, און ביידע רויטע — פון די קאָמוניסטען און סאָציאַל־דעמאָקראַטען, דערביי אונטערשיידען זיך אָט די בלוט־שונאים בלויז מיט הער ציפער... די פערבייפליהענדע אַגיטאַציאָנס־אויטאָמאָבילען געהערען אויך, צומייסטענס זיי, אַחוץ צו די נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטען, דערביי פיהרען די אַלע פּאַרטייען דעם קאַמף נישט נאָר אונטער איין פאָהן, אַ רויטער, נאָר זיי זינגען אויך דעמזעלבען אינטערנאַציאָנאַל.....

זעלטענער געהערט דער אויטאָ צום „צענטער", נאָר זעלטענער צו הוגענבערג׳ן. די אַנוועזענהייט פון גרעסטען טייל פּאַרטייען פון די 26, וואָס בעטייליגען זיך אין וואַהל־קאַמף — דערונטער „אַני־אַנטי־אַלקאָהאָל־פּאַרטיי" — לאָזט זיך אינגאַנצען נישט פיהלען.

אַנדערש זעהט עס אויס אין בילאָוו־פּלאַץ. דאָ, אין הויז אויפ׳ן נאָמען פון ליבקנעכט׳ן, דער קאָמוניסטישער פעסטונג און גענעראַל־שטאַב, און דער „ראָטע פאַהנע" קומען אָן אַלע ידיעות. דאָס פירשטאָקיגע הויז איז אינגאַנצען בעהאַנגען מיט גרויסע פּלאַקאַטען. אַ ריזיגער פּאָרטרעט פון לעניניען אַלע פענסטער זענען אָפען, מ׳זעהט, אַז די אַרבייט איז אין פולען ברען. אין אַ מעגאַפאָן רעדט אַלע מאָל אַן־אַנדערער רעדנער איבער׳ן גאַנצען פּלאַץ, און צום הויפּט־טויער פאָהרען אַלע מאָל צו אויטאָס, מאָטאָציקלען.

אויפ׳ן פּלאַץ אַ המון. אונטער די פּלאַקאַטען, וואָס רופען צום קלאַסען־קאַמף פאַר אַ סאָוויעט־דייטשלאַנד, זעהט דער המון אויס גאַנץ פרידליך. מיט קינדער, היבד און אפילו מיט מיטגעבראַכטע בענקלעך.

גאָר אַן־אַנדער בילד איז אין וועדינג, אין „רויטע וועדינג". אין בעריהמטען ראַיאָן קעזלינער־שטראַסע. אַלע געסלעך זענען בעהאַנגען מיט רויטע פּלאַקאַטען, אַלץ קאָמוניסטישע, עפּעס פערדעכטיגע פערשווינען אין רויטע שלייפען שרייען, ליאַרעמען, ווילען, ווייזט אויס. פּראָוואָצירען די פּאָליציי. פּאָליציי האָט אָבער בעזעצט אַלע צוגענג צום געפעהרליכען ראַיאָן, און ס׳איז גענוג, אַז עטליכע פּאָליציאַנטען זאָלען מאַכען אַ קליינע בעוועגונג, און די גאַס ווערט אינגאַנצען לעדיג.

ס׳איז שוין פינסטער, נאָך אַ געוויסען פערברענגען איז געפעהרליכען ראַיאָן איבעראַשט אין די אַנדערע גאַסען די שטילקייט און רוהיגקייט. נישט נאָר מ׳האָט שוין אַראָפּגענומען די פאָהנען, נאָר אפילו די גאַסען זענען שוין פערקעהרט פון די פלוג־בלעטלעך, און בלויז שפּעט אין אָוונט שרייען נישט אויף זייער קול די צייטונגס־פערקויפער, בריינגענדיג די רעזולטאַטען פון פערלאָפענעם וואַהל טאָג.

א. בערלינער

Dr. med.
M. Wolfson
וואָסקאַרזיא 17, טעל. 128-83
צוריקגעקעהרט.

די יודישע „מיסיע" און די מיסיעס פון אנדערע פעלקער

פון ד"ר א. גינזבורג

אין לאָנדאָן איז לעצטענס פאָרגעקומען אַ וועלט־קאָנפערענץ פון דעם רעפאָרמירטען יודענטום.

אייגענטליך, וואָלט זיך בעסער געפּאַסט צו זאָגען אַ קאָנפערענץ פון רעפאָרמירטע ראַבאַיס, ווייל דער אַזוי גערופענער „רעפאָרמירטער יודענטום" בעשטעהט בלויז פון רעפאָרמירטע ראבאיס. די רעפאָרמירטע ראבאיס זענען אַ פאָלק פאַר זיך, אַ „ממלכת כהנים" — אַ פאָלק פון הויכאויס פריסטער.... אַ געמיינדע פון „פאַסטוכער", וואָס האָבען נישט וועמען צו פיטערען... מיט דעם יודישען פאָלק, מיט דעם גרויסען, ליידענדען יודישען פאָלק, מיט די אָרימע מאַסען פון דעם יודישען פאָלק האָבען זיי פונקט אַזוי וועניג שייכות, ווי דאָס יודישע פאָלק האָט מיט זיי. אייגע מיט די אַנדערע האָבען זיי קיין שום מגע ומשא נישט. קימערען זיך נישט די דאָזיגע ראבאיס נישט מיט דעם שיקזאַל און נישט מיט די ליידען פון דעם יודישען פאָלק. דאָס איז אינגאנצען נישט זייער עסק, זיי אינטערעסירען זיך מיט דער יודישער רעליגיע, מיט זייער יודישער רעליגיע, — מיט א יודישער רעליגיע, וואָס האָט נישט קיינע וואָרצלען אין אונזער זינדיגער וועלטעל, מיט אַ רעליגיע, וואָס שוועבט אין די עולמות העליונים, וואָס שטעהט העכער און איבער דעם פשוט'ן אלטעגליכען לעבען.

האָבען זיי, די ראבאיס, זיך צוזאַמענגעקליבען פון אַלע עקען וועלט קיין לאָנדאָן. אַ חוץ די לאָנדאָנער ראַבאיס, אונטער דער פיהרערשאפט פון קלאוד מאָנטעפיאָרע, זענען אויך געקומען די ראַבאיס פון פראַנקרייך, פון דייטשלאַנד און פון די אנדערע אייראָפּעאישע מדינות, אויך אמעריקע איז דאָרטען געווען שטארק פערטראטען.

זענען זיך געזעסען זיי די דאָזיגע ראבאיס און געבראכען זיך נעבעך זייערע אָרימע מחות, ווי אַזוי צו צוברעכען די פאַס און די ווייַן זאָל זיך נישט אויסגיסען, ווי אַזוי צו האָבען א יודישע רעליגיע אָהן אַ יודישער נאַציאָנאַליטעט. די יודישע נאַציאָנאַליטעט און דער יודישער נאציאָנאַליזם איז פאַר זיי טריפה ווי חזיר. אַלע אנדערע נאציאָנאַליטעטען און אַלע אנדערע נאציאָנאַליזמוסען איז פאַר זיי דוקא כשר, זיי זענען עכטע אַמעריקאַנער, עכטע ענגלענדער, עכטע דייטשען, עכטע פראנצויזען — עכטע אַלץ אין דער וועלט, אַ חוץ עכטע יודען. קומט עס צו יודען, זענען ז יידאַן נישט מעהר קיין יודען על פּי ראסע אָדער על פּי נאציאָנאַליטעט; זיי זענען בלויז יודען על פּי רעליגיע. זוכען זיי דעריבער צו רייניגען און צו לויטערען די יודישע רעליגיע פון אַלע פסולת'ן, פון אַלע יענע זאַכען, וואָס האָבען אַזאַ אָדער אַנ'אַנדער שייכות מיט דעם לעבעדיגען יודישען פאָלק, מיט דער לעבעדיגער יודישער נאַציע. מוזען דעריבער אַרויסגעוואָרפען ווערען פון זייערע סידורים די אַלערליי תפילות און בקשות, וואָס האָבע [צו טון מיט ארץ־ישראל; מוז אויך אַרויסגעוואָרפען ווערען אירגענד וועלכע האָפנונג פון אַ צוקונפטיגער דערלייזונג, עס דאַרף בלייבען בלויז ריינע רעליגיע.

איז אָבער די צרה, וואָס אַזאַ מין אַרטיקעל ווי „ריינע רעליגיע" איז נישט בנמצא. וואָס איז אַזעלכעס „ריינע רעליגיע?" ווי און וואו קריגט מען איהר? מיינען זיי, די ראבאיס, אַז „ריינע רעליגיע" דאַרף געהן האַנט אין האַנט מיט דער ריינער וויסענשאפט. איז, ראשית, אַזאַ זאַך ווי „ריינע וויסענשאפט" אויך נישט בנמצא. די וויסענשאפט פון היינט איז אינגאַנצען אַנדערש ווי די וויסענשאַפט פון דרייסיג יאָהר צוריק און מען קען כמעט מיט זיכערהייט פאָראויסזאָגען, אַז די וויסענשאַפט מיט דרייסיג יאָהר שפּעטער וועט זיין אַנדערש ווי די וויסענשאפט פון היינט. די וויסענשאַפט, און דאָס איז איהר גרויסע מעלה, געפינט זיך נישט אין קיין פערגליווערטען, פערהאַטעוועטען צושטאַנד. זי געפינט זיך אין אַ פליסיגען צושטאנד, וואָס קען זיך אַלע ווייַלע בייטען. וואָס מעהר די מענשהייט לעבט און זוכט און פאָרשט, אלץ מעהר וויסענשאַפטליכע פאַקטען דערוויסען מיר זיך. און די נייע פאַקטען גיבען א נייעם פנים, א נייעם אויס־זעהן, אַ נייעם קוק צו דער וויסענשאַפט.

דאָס איז ראשית. שנית, און דאָס דאַכט זיך מיר איז דער הויפּטפּונקט. זענען רעליגיע און וויסענשאפט צוויי גאַנץ בעזונדערע זאַכען, וואָס זענען און מוזען זיך גאַנץ אָפט סותר זיין. ביידע, וויסענשאַפט און רעליגיע, שטאַמען אַרויס פון צוויי גאַנץ פערשידענע מענשליכע נויטען. די וויסענ־שאפט זוכט פריהער פאַר אַלץ צו בעפרידיגען אונזערע רעאלע, ממשות'דיגע נויטען. אַפילו די „ריינסטע וויסענשאַפט" איז פאַר אונז וויכטיג בלויז אויף אַזוי יפיל, אויף וויפיל זי פיהרט צו אונזער פאוילזיין אויף אונזער פערבייגעהענדער וועלטעל. די וויסענשאַפט גיט זיך נישט אָפּ מיט די פראגען פון „וואָס איז העכער פאַר דאָס העכסטע און וואָס איז שפּעטער פאַר דאָס שפּעטסטע". זי לאָזט זיך נישט אַריין אין די „אייביגע פראגען". דאָס איז נישט איהר געביט. קוים לאָזט זי זיך אריין אין אזעלכע חכמות, הערט זי אויף צו זיין וויסענשאַפט און זי ווערט פילאָזאָפיע אָדער, וואָס נאָך ערגער, רעליגיאָנס־פילאָזאָפיע.

אָבער אַ חוץ טעגליכע און ממשות'דיגע נויטען האָבען מיר, מענשען, אויך אַנדערע נויטען. מעגען די דאָזיגע נויטען זיין נאריש אָדער קלוג, דאָס איז נישט וויכטיג, אָבער מיר האָבען זיי. אונזער שכל, אונזער שטאַרקסטע אייגענשאַפט, ווייל דוקא אַריינקוקען האָרטען, וואו עס איז אפשר [illegible] צו זאָגן, און אָט דאָרט, אין יענעם אומבעוואוסטען, אין יענער טונקעלהייט, פאַנגט זיך אָן רעליגיע, — רעליגיע און די אַזוי גערופענע מעטאַפיזיק.

זענען דעריבער רעליגיע און וויסענשאַפט צוויי גאַנץ בעזונדערע זאַכען. און עס איז פונקט אַזוי אוממעגליך צו האָבען אַ וויסענשאַפטליכע רעליגיע, ווי עס איז אוממעגליך צו האָבען א רעליגיעזע וויסענשאפט.

און דאָס, אַזאַ קלייניגקייט, קענען אַפילו די ראבאיס נישט פערשטעהען, זיי האָבען אָפּ פון אַ וויסענשאפט, וואָס גרינדעט זיך אויף רעליגיע און אין דער זעלבער צייט ווילען זיי אַ רעליגיע, וואָס גרינדעט זיך אויף וויסענשאַפט.

* * *

דער וויץ דערביי איז, וואָס אין מיטען דריינען פערגעסען די ראבאיס זייער גאַנצע וויסענשאפט־ליכקייט און קומען אַרויס מיט זייער אַלטער פער־שימעלטער טעאָריע, אַז דאָס יודישע פאָלק האָט א „מיסיע" דורכצופיהרען. אויך אויף דעם לאָנדאָנער קאָנפערענץ האָבען די ראבאיס גערעדט וועגען דער יודישער מיסיע.

אין וואָס די דאָזיגע מיסיע בעשטעהט איז דאָ נישט וויכטיג. די „מיסיע" איז, וו יעס איז בעקאַנט צו פערשפרייטען אויף דער וועלט דעם גלויבען אין אַנ'איינציגען גאָט. ווייל איך דאָ נישט רעדען וועגען דעם אומזין דערפון. דער איין־איינציגער גאָט האָט געקאַנט געפינען אנדערע וועגען ווי צו פערשפרייטען דעם גלויבען אין איהם. ער האָט נישט געדאַרפט אויסקלויבען אויף דעם אַ פאָלק, וואָס זאָל שטענדיג פערפאָלגט און פערשפּאָט ווערען צוליב זיין הייליגען נאָמען, די רייד פון א ספּעציע־לער יודישער מיסיע איז נישט מעהר און נישט וויניגער ווי דער אַלטער „אתה בחרתנו", כלומרשט פערקליידעט אין מאָדערנע קליידער. אַ חוץ דעם, און דאָס איז דער עיקר, וואָס פאַר אַ שייכות האָט „מיסיע" מיט דער וויסענשאַפט? ווי קענען מענשען וואָס ווילען האָבען אַ „וויסענשאַפטליכע" רעליגיע רעדען פון א מיסיע?

די וויסענשאַפט ווייס נישט פון קיין מיסיעס, נישט פאַר גאַנצע פעלקער און נישט פאַר יחידים, די וויסענשאַפט ווייס נישט פון קיין תכליתים און פון קיין צילען. פאַר דער וויסענשאַפט איז דאָס לעבען בלויז אַ פאַקט. פונקט ווי יאירגענד וועלכער אנדער־ער פאַקט. נישט גוט און נישט שלעכט, נישט שעהן און נישט מיאוס, אָהן אַ ציל און אָהן אַ תכלית, נאָר פשוט אַנ'ערשיינונג, נישט מעהר און נישט וויניגער, לעבעדיגע בכלל, מענשען אדער חיות, לעבען, ווייל זיי לעבען. קיינער איז נישט בעשאַפען געוואָרען פון קיינעמס וועגען און קיינער לעבט נישט פון קיינעמס וועגען.

* * *

רעדענדיג וועגען „מיסיעס", זאָל דאָ בעמערקט ווערען, אַז די ראַבאַיס זענען נישט די איינציגע וואָס רעדען דערפון. אויך ביי די אומות העולם געפינען זיך אַזעלכע חקרנים. עס געפינען זיך ענגלענדער, למשל, וואָס בעהויפטען, אַז די „מיסיע" פון ענגלאַנד איז נעבעך צו טראגען „די שווערע משא פון דעם ווייסען מענשען". זי איז בעשטימט געוואָרען, מסתמא פון דעם רבונו של עולם אַליין, צו ציוויליזירען די צוריקגעשטאַנענע פעלקער, — ווע [עס איז גוויסיג מיט ביקסען און האַרמאַטען אקוראַט ווי דער רבונו של עולם וואָלט די דאָזיגע צוריקגעשטאַנענע פעלקער נישט געקענט ציוויליזירען אויף אַנ'אַנשטענדיגערען אופן...

די פראנצויזען האָבען אויך א מיסיע, אַזוי זאָגען די פראנצויזען, צו פערשפרייטען אויף דער וועלט די געדאַנקען פון פרייהייט, גלייכהייט און ברידערליכקייט.

די דייטשען האָבען אויך געהאַט אַ מיסיע צו פערשפרייטען קולטור מיט אַ גרויסען „קוף" אויף דער וועלט. האָט מען זיי געגעבען איבער די הענט און עס איז געבליבען אַ וועלט אָהן „קולטור".

די אַלע אַנדערע פעלקער, די רוסען, די פּאָ־ליאַקען און ווער נישט, — ז יהאָבען אַלע מיסיעס, פרעגט זייערע וואָרט־פיהרער, וועלען זיי עס אייך זאָגען. יעדע נאַציע מיינט, אַז זי האָט אַ מיסיע.

ווי עס איז צו זעהן דערפון, איז אַפילו דער געדאַנק פון אַ יודישער מיסיע נישט קיין אָריגי־נעלער ביי די ראבאיס... ז יהאָבען עס געלאַטכענט פון די אומות העולם און האָבען עס איבערגעמאַכט אויף זייער שטייגער, אויף אַ גאַנץ יודישליכען שטייגער.

דער ראבאי'שער געדאַנק פון אַ יודישער „מיס־יע" בעווייזט בלויז, אַז די „ראבאיס", וואָס זענען פלאַם־פייער געגען דער יודישער נאציאָנאַליטעט און געגען דעם יודישען נאציאָנאַליזם, זענען אין תוך גענומען גאַנץ הייסע יודישע נאציאָנאַליסטען, אפשר שוי ן צו הייסע...

דער נאציאָנאַליזם, אַז מען טרייבט איהם אַרויס דורכ'ן פענסטער, קומט ער אַריין דורכ'ן טיר...

ר' לוי יצחק בערדיטשעווער און ר' שניאור זלמן פון לאַדי ז"ל

פון בן ציון פייגאן

כידוע, האָט ר' לוי יצחק ז"ל, דער בער־דיטשעווער רב, געהאַט אויף זיך גרויס רדיפות, איידער ער איז אָנגעקומען קיין בערדיטשעוו אלס רב.

נאָר כל זמן דער רבי ר' בער דער מעזערע־טשער מגיד ז"ל איז געווען בחיים חייתו האָט ער, דער מגיד איהם בעשיצט און ביי יעדען מאָל, ווען מ'האָט איהם גע'חצפ'ט איז ער ז"ל, אַנטלאָפען קיין מעזעריטש. נאָכ'ן מגיד'ס הסתלקות אָבער, אַז מ'האָט איהם אָנגעהויבען רודפ'ן, איז ער אַנט־לאָפען צו זיין בעסטען ידיד און חבר ר' שניאור זלמן פון לאַדי ז"ל.

איינמאָל האָט ר' לוי יצחק זעהר מתרעם גע־ווען פאַר ר' שניאור זלמנ'ען אויף זיינע רדיפות און איהם געפרעגט: זאָגט איהר מיר: פאַר וואָס און פאַר וועי קומט מיר אַזעלכע רדיפות? איך בין בטוח, אַז מיט מיינע תפלות דריי מאָל אַ טאָג האָב איך, שוין מתקן געווען כל הפגמות פון אַלע דורות אפילו דעם חטא פון אדם הראשון. יסורים בין איך, סיי ווי סובל פאַר'ן גאַנצען כלל ישראל, און וויפיל מאָל האָב איך, חוקר ודורש געווען צו וויסען ד יסבה פון מיינע רדיפות און ס'איז לשוא.

האָט ר' שניאור זלמן ז"ל זיך פער'מח'ט, כדרכו בקודש און האָט זיך אָנגערופען:

די רדיפות ליידט איהר, צוליב דעם איינציגען חטא, וואס איהר זענט נישט מדקדק בלשניה בשעת'ן דאווענען, ווייל דער וואָס דאַווענט נישט על פּי חיקי דקדוק הלשון, ווערט ער געמשפט — לאחר מאה שנה — מיט רדיפות. די אותיות וועלכע ער האָט זיי נישט מדקדק געווען ביים לעבען, קו־מען וטופחות על פניו און יאגען איהם אַרום פון איין דרדקי־מלמד צום צווייטען און ז יישרייען: געה לעהרען זיך אויס גוט „עברי", און כדי איהר זאָלט זיין במנוחה לעולם הבא און נישט ליידען קיין רדיפות דאָרטען, קומט איהר אָפּ דאָ.

אָט וועל איך אייך דערצעהלען א מעשה, הערט זיך איין: ס'איז געווען אַמאָל א צדיק תמים אין אַ קליין שטעטעל. זינט פון דער צייט וואָס ער איז זיבען יאָהר אַלט געווען, האָט ער זיך נישט געלייגט שלאָפען פאַר חצות הלילה און אין אָנפאַנג פון דער פירטער „משמורה" איז ער שוין געווען „ער". און „לא פסק פומיה מגירסא" (זיין מויל האָט נישט אויפגעהערט צו לערנען). צוויי חלקים פון דער צייט האָט ער עוסק געווען אין „נגלה" און א שליש צייט, האָט ער זיך פערטיפט אין „סתרי תורה".

פון דער צייט וואָס ער איז צעהן יאָהר אַלט געוואָרען האָט ער קיין איין תפלה נישט געדאַווענט „ביחידות", רק בצבור, און ער האָט מכוון געווען דאָס גאַנצע דאַווענען און דאָס לערנען על פּי חוקי לשון הדקדוק און [illegible]

פון די פרושי המלות כל ימי חייו.

ער איז קיינמאָל נישט געגאַנגען צום טיש עפּעס טועם זיין אָהן אַנ'אורח הגון.

מעולם, האָט ער נישט אָנגעקוקט קיין „צורת מטבע" און האָט נישט עוסק געווען אין דברי חולין, ביז ער האָט חתונה געהאַט. האָט איהם זיין מוטער געשפּייזט און נאָך זיין חתונה האָט זיין ווייב עוסק געווען אין פּרקמטיא און ער האָט חוץ תורה און תפלה אין גאָר נישט עוסק געווען.

ער האָט כל ימי חייו נישט אָנגעקוקט קיין שום אשה חוץ זיין מוטער און זיין ווייב און האָט פון זיין מויל נישט אַרויסגעלאָזט קיין שום דבור של חול, חו קפון דברי תורה און ער האָט — גוי רבי — קיינמאָל נישט אַראָפּגעלאָזט זיין האַנט נידעריגער פון זיין גאַרטעל. און ווי „רב" האָט ער קיינמאָל נישט געקוקט ווייטער פון זיינע ד' אמות.

איז געוואָרען אַ גרויסע פרייד אין די עולמות העליונים, איז פון יעדען וואָרט, פון יעדער דבר שבקדושה וואָס איז אַרויסגעגאַנגען פון זיין הייליגען מויל — בעשאַפען געוואָרען א ליכטיגער שטערן, איז דער הימעל פון געוואָרען מיט רבוא, רבבות ליכטיגע שטערן, איז געוואָרען א גרויסער „אור" ווי שבעתים כאור בראשית. זענען אַלע צדיקים אַרומגעגאַנגען אין זעהר אַ גרויס ליכטיגקייט און די שוואַרצע כחות, וואָס ווערען אָנגעפיהרט פון דער סטרא אחרא ר"ל, זענען שטאַרק בולט געווען, האָבען זיי די מלאכי מעלה און די צדיקים אָנגעהויבען שטאַרק רודפ'ן, זענען זיי אַרומגעלאָפען און זוכען צו בעהאַלטען זיך בחורין ובסדקין. אָבער אומעטום האָט די אור הכוכבים — וואָס איז בע־שאַפען געוואָרען פון יענעמס תורה און תפלה — אריינגעשיינט, און די „סטרא אחרא"; וועלכע איז נאָר במחשך, וואָס אַנטלויפט פון ליכטיגקייט, האָט קיין אָרט נישט געפונען פאַר זיך.

האָט אליהו הנביא מודיע געווען צו משיח בן דוד, ביי די טויערען פון רוים, ער זאָל זיין גרייט אויסצולייזען דאָס פאָלק ישראל פונ'ם גלות. און ער אליין האָט שוין גענומען דעם שופר, דעם „קרן של איל" פון יצחק'ס עקדה, און איז אַרויף אויף די הויכע בערג און האָט געוואַרט אויף דער פקודה, מבשר צו זיין די גאולה.

די מוטער רחל האָט שוין אויסגעווישט די טרערען פון איהרע שעהנע אויגען און איז גע־לעגען במנוחה, שוין מעהר צום „ירדן" נישט גע־גאַנגען זיך אויסוויינען.

די אויג פון „כס" איז געשטאַנען גרייט, משלים צו זיין דעם כסא הכבוד פון גאָט ברוך הוא, ס'זאָל ווערען די כסא שלום, די „ראו קה" זענען געשטאַנען, קענען איבער דעם יוד־קה משלים צו זיין דעם שם „הוים" און ס'זאָל שוין ווערען „השם שלם". די סטרא אחרא איז שוין געלעגען אין שאול תחתיה צובראָכען. געפאַלען, און אָט, אָט, האָט געזאָלט קומען דער „קץ".

האָט די סטרא אחרא ר"ל אנגעגורט איהרע לענדען און מיט איהרע לעצטע כחות האָט זי גע־פּרובט, אין מיטען דאַווענען פונקט ביי די ווערטער „ובא לציון גואל" איהם מבלבל געווען א רגע במימריה און ער האָט נישט מדקדק געווען בלשניה. נישט אָפּגעהיט איין „מלרע" און איין „מלעיל", זענען פלוצים באַלד די שטערן אויסגעלאָשען גע־וואָרען, משיח בן דוד איז אלוקה בצערת געוואָרען.

דער שופר של משיח איז ביי אליהו'ן פון די הענט אַרויסגעפאַלען, די מוטער רחל'ס אויגען זענען מיט טרעהרען פערגאָסען געוואָרען און... די סטרא אחרא ר"ל, האָט צוריק איהר כח בעקומען.

ווען יענער צדיק תמם איז נפטר געוואָרען פון דעם עולם, האָט מען איהם דאָרטען דן געווען ער זאָל אַרומלויפען פון איין מלמד דרדקי צום צווייטען און ער, דער „גרויסער צדיק תמים, צוליב דעם איינציגען מכשל, וואָס ער האָט נישט מדקדק געווען ביי דריי ווערטער נאָר. האָט ער דוחק את הקץ געווען און ער איז געווען א צייט מיט יאַהרען בע ונד פון איין מלמד דרדקי צום צווייטען. ביז דער בעש"ט הקדוש איז נפטר געוואָרען, וועלכער האָט זיך אוועקגעשטעלט און האָט נישט געוואָלט געהען אין „גן־עדן" ביז מ'וועט נישט אויסלעשען דאָך גאַנצע „אש של גיהנם". אָבער דאָס האָט ער נישט געקאָנט פועל זיין, האָט ער אָבער דערפאַר באותה שעה מיטגענומען מיט זיך אַלע יודען אין גן עדן אריין און דער „גיהנם" איז געבליבען ריק מכל אדם. געהענדיג, הערזעהט ער, דער בעש"ט, אַ גרויסע נשמה זיצט לעבען אַ „מלמד דרדקי און לערענט „חוקי לשון הדקדוק„. האָט ער ז"ל באַלד מכיר געווען אז איז אן אדם גדול, א צדיק תמים. און ער האָט אויסגעשריען בקול רם: „אין מדקדקין מיט אַזאַ גרויסען צדיק און איהם מיט זיך אין „גן עדן" מיטגענומען.

איצט — האָט ר' שניאור זלמן ז"ל אויסגע־פיהרט זיינע רייד — פערשטעהט איהר שוין וואָס פאַר אַ חטא ס'איז, אַז מען זאָגט נישט גוט די „עברי".

און ווייל אייער זכות איז זעהר גרויס מלמעלה האָט מען גוזר געווען איהר זאָלט אָפּקומען אויף דעם עולם „רדיפות".

— אָבער פאַרוואָס האָט מען מיר נישט מודיע געווען מלמעלה — האָט ר' לוי יצחק זיך געוואונדערט

— דערפאַר — האָט ר' שניאור זלמן געענט־פערט — ווייל מ'האָט נישט מעין געווען זאָגען א „מורה הוראה", אַז ער זאָגט נישט גוט קיין עברי.

פון דעמאָלט אָן האָט ר' לוי יצחק ז"ל מדקדק געווען ביי דער תורה און תפלה, און ער האָט איינגעפיהרט אין אַלע חדרים און אין די ישיבות צו לערנען די חוקי לשון הדקדוק.

מ'האָט איהם דעמאָלט באַלד אַרויסגענומען קיין בערדיטשעוו פאַר רב און די רדיפות אויף צו־איהם ז"ל האָבען אויפגעהערט.

דאָס לעבען פון א יודישער אקטריסע

XIV.

א גרינע טרעפט אליין צו איהר שוועסטער אין ניו-יארק. — איך שטרייק.—לאהנפעלד דער מעשה-דערצעהלער. — ווען וועט מען שוין מאכען פראבע?—די „ארבל"-פראזע אין די וואריעטעס. — מיר „שטעלען צוזאמען" רעפערטואר פאר אייראפע

ווען כ'בין געקומען זונטאָג אין אָוועגט אין ניו־יאָרק און זיך דערוואוסט, אַז כ'וועל נישט שפּי־לען, איז מיר געוואָרען זעהר פּאַסקודנע אויפ'ן האַרצען און איך בין איינע אַליין אַוועק (דאָס ערשטע מאל אין ניו־יאָרק) צו מיינער א שוועסטער, דזשעני, וועלכע איז עטליכע יאָהר שפּעטער דאָ געשטאָרבען. מיר האָבען געדאַרפט שפּילען אויף דער בויערי און מיין שוועסטער האָט געוואוינט אויף קאָלומביא־סטריט, הינטער דער בריק, כמעט נעבען וואסער, ווער עס האָט געהערט וועגען דעם מארשרוט, וואָס איך גיה אַלס גרינע אַליין מאַכען, האָט מיך געוואָרענט, אַז איך וועל פערבלאָנדזשען איך האָב זיך אָבער געעקשנט, אַז כ'וויל אַרויס־ווייזען „כראַבראָסט" (דרייסטקייט) און האָב זיך „געלאָזט אין וועג אַריין". צו אַלעמענס פערוואונ־דערונג האָב איך יא געטראָפען צו מיין שוועסטער און בין נאָך דעמזעלבען אָוועגט צוריקגעקומען אין מארקיזעס רעסטאָראַן, אָדער בעסער געזאָגט, קאַפע־הויז.

צומאָרגענס זענען מיר ווידער צוריקגעפאָהרען קיין פילאַדעלפיע, וואו איך האָב געשפּילט „זליחה" אין „יוסף מיט די ברידער". אַזוי ווי איך בין, צוליב דעם „דייטש־יודישען" טעאַטער אין רוס־לאַנד, געוואוינט געווען צו רעדען דייטש, האָבען די אַקטיאָרען „געהאַט א נומער", פּעני ריינהאַרדט, וועלכע האָט געשפּילט „יוסף", האָט זיך אַזוי צולאַכט פון מיין דייטשמערישען יודיש, אַז זי האָט גע־מוזט אַראָפּ פון דער בינע און מיך געלאָזט אַליין.

אָבער אין די נייע ראָלען אין וועלכע איך בין אויפגעטראַטען, האָב איך שוין גערעדט יודיש, א ריינעם יודיש.

איך האָב זיך אָנגעהויבען צוצוקוקען צום אַמע־ריקאַנער יודישען טעאַטער. ער איז געווען גאָר אַנדערש ווי דער צו וועלכען איך בין געווען צוגע־וואוינט. ביי אונז אין אייראָפּע איז דער רעפּער־טואַר בעשטאַנען מעהרסטענטייל פון היסטאָרישע אָפּערעטען און אייניגע מעלאָדראַמעס. דאָ איז דער רעפּערטואַר געווען בעהערשט פון גאָרדינען. זיין פּיעסע „די קרייצער סאָנאַטא" האָט געמאַכט אויף מיר אַזאַ שטאַרקען איינדרוק, אַז כ'האָב מיר אָנ־געהויבען פערשרייבען די פראַזען, וואָס זענען מיר געפעלען. קעסלער און קאַליש האָבען נישט גע־שפּילט ביי אונז, נאָר אַזוי ווי זונטאָג האָט מען אין פילאַדעלפיע נישט געטאָרט שפּילען, פלעגען זיי יעדען זונטאָג אַרומפאָהרען מיט אונזער טרופּע. די פּיעסע „קרייצער סאָנאַטא" איז דאַ ווייטער גע־שפּילט געוואָרען אָן זיי, קעסלערס ראָל „רפאל פרידלענדער" — האָט געשפּילט עליאַס ראָטשטיין, בערטא קאַלישעס ראָל „עטי" — האָט געשפּילט בערטא טאַנצמאַן, די אַנדערע ראָלען האָבען גע־שפּילט: „גרעגואר" — יוליוס, „צילע" — בעני טאָ־מאשעווסקי, „אפרים כלי־זמר" — יעקב פּרענק, „זיי זפרוי" — חנה פּרענק און „אַלבערט" — בעטי פּרענק, איך האָב ווייטער געשפּילט די ראָל „חוה".

איי דער צייט, וואס איך בין געווען בעגייס־טערט פון דער פּיעסע, האָט אָבער יוליוס בעשלאָ־סען אויסצונוצען די דאָזיגע בעגייסטערונג. ער האָט מיר אָנגעוויזען, אַז מיט אַ נייעם, ערנסטען רעפּער־טואַר קאָן מען אין אייראָפּע זעהר פיל אויפטון. ווי קומט מען אָבער צו דעם נייעם רעפּערטואַר, אַז ער איז נישט געדרוקט? מיר האָבען בעשלאָסען צו גנבענען די פּיעסע. מיר האָבען איבערגעשריבען די איינצעלנע ראָלען און דערנאָך פון זיי צוזאַמענ־געשטעלט די גאַנצע פּיעסע. אַ סעזאָן שפּעטער האָ־בען מיר אויף אַזאַ אופן „צונויפגעשטעלט" ליבין'ס „די געבראָכענע הערצער" און נאָך שפּעטער ראַ־קאָווס „תלמיד חכם".

דריי סעזאָנען האָבען מיר געשפּילט אין פיי־לאַדעלפיע. די דירעקציע איז בעשטאַנען פון מר. גרובער און מייק טאָמאשעווסקי, א ברודער פון באָריס, און נאָך אַ מאַן, טאַקע דער זעלבער, וועל־כער איז געקומען צום וואָקזאַל מיך אָפּנעמען. מיינע שכירות זענען בעשטאַנען פון 8 דאָלאַר אַ וואָך. יוליוס האָט בעקומען 15 דאלאר אַ וואָך אַלס שוישפּילער און 10 דאָלאַר אַלס דירעקטאָר. [illegible] האָבען מיר 20 דאָלאַר אַ וואָך געטראָגען [illegible] באַנק.

[illegible] פון מיינע

דערצעהלט פון דער בעריהמטער שוישפילערין עמיליע אדלער

געשריבען ספעציעל פאַר'ן „נייעם פאלקסבלאַט" פון זלמן זילבערצווייג

שכירות און כ'האָב אַרויסגעשטעלט א פאָדערונג אויף אַנ'הוספה פון 2 דאָלאַר אַ וואָך. מיין. פאָ־דערונג איז נישט נאָכגעגעבען געוואָרען און איך האָב פערשטרייקט און בין געפאָהרען קיין ניו־יאָרק.

דאָ האָב איך באַלד בעקומען אַנ'אַנגאַזשעמענט צום דירעקטאָר (מענעדזשער) פליישיג. ער האָט געהאַט אַ וואָדעוויל־הויז (וואַריעטע), וואו מען האָט געשפּילט איין־אַקטיקע סקעטשעס (וואָדעווילס).

ווען איך בין געקומען אויף אַ פּראָבע, האָב איך געטראָפען זיצען אויף דער בינע דעם אַקטיאָר לאָהנפעלד און נאָך אייניגע אַקטיאָרען. ער האָט זיי דערצעהלט עפּעס א מעשה מיט אַ מיידעל, וועלכע איז, צוליב אַ שיף־קאַטאַסטראָפע, פערבלאָנדזשעט געוואָרען אויף אַנ'אינזעל. אַלע האָבען אויפמערקזאַם אויסגעהערט די געשיכטע. אויך איך האָב זיך מיט אינטערעס צוגעהערט צו דער מעשה, וואָס האָט גע־וויס ערגעץ וואו פּאַסירט און לאָהנפעלד, וועלכער האָט זי געלייענט אין א צייטונג, דערצעהלט זי פאַר זיינע קאָלעגען. נאָכדעם ווי לאָהנפעלד האָט געענדיגט די מעשה, האָבען זיך די אַקטיאָרען אויפגעהויבען און זענען אַהיימגע[illegible] איך האָב פערשטאַנען, אַז צוליב אַ געוויסער סיבה איז היינט נישט פאָרגעקומען קיין פּראָבע און האָב געפרעגט ווען ס'וועט זיין זפּראָבע, האָט מען מיך געהייסען קומען מאָרגען 11 אינדערפריה.

צומאָרגענס, ווען כ'בין געקומען צו פּראָבע, האָבען אַלע געמאַכט מוזיק־פּראָבע און דערנאָך האָט מען זיך אַוועקגעזעצט ביים טיש און לאָהנ־פעלד האָט ווידער דערצעהלט די זעלבע מעשה וואָס נעכטען.

איך זיץ און טראַכט פאַרוואָס מאַכט מען נישט קיין פּראָבע, פאַרוואָס גיט מען מיר נישט קיין ראָל און צו וואָס דערצעהלט לאָהנפעלד עפּעס אַ מעשה שוין צום צווייטען מאָל און אַלע זיצען ביים טיש און הערע זעס אויס ווי אַ נייעס, וואָס זיי האָ־בען נאָך קיינמאָל נישט געהערט.

פרעגען די אַקטיאָרען, וועלכע הערען די מעשה, האָב איך זיך געשעהמט. ווידער געהן צום מענעד־זשער (דירעקטאר) און איהם פרעגען. האָב איך מורא, דא קען עס אַמאָל הייסען, „סקווילן" (מסרן) אויף ד' יאַקטיאָרען און איך האָב דאָס זעהר פיינט.

עס איז אָבער שוין מיטוואָך, און פרייטאַג דאַרף איך שוין שפּילען. טאָ ווען וועל איך מיך אויסלער־נען מיין ראָל?

איך בעשליס פאָרט צו פרעגען די אַקטיאָרען אויף מיין ראָל, אָבער ווען אַלע שטעלען זיך אויף פון טיש און קיינער פרעגט נישט אויף קיין ראָל, פרעג איך אויך נישט.

— ווען וועט זיין פּראָבע? — שטעל איך אַזוי ווי נעכטען און אייערנעכטען מיין פראַגע — מאָרגען 11 אינדערפריה — בעקום איך ענטפער אַזוי ווי נעכטען און אייערנעכטען.

אַ גאַנצען נאָכמיטאָג בין איך אַרומגעגאַנגען ווי צעמישט: יאָ פרעגען דעם דירעקטאָר אָדער נישט. באַלד אָבער האָט מיך אָנגעהויבען עג־בערען דער געדאַנק אפשר איז גאָרנישט געוואָרען פון מיין אַנגאַזשעמענט, נאָר מען איז נישט דרייסט מיר אָפּצוזאָגען, הייסט מען מיך אָט אַזוי אויף אומזיסט און אומנישט קומען אויף פּראָבע, ביז ס'וועט מיר מאוס און נאמס ווערען און איך וועל אַליין אויפהערען צו קומען.

אויב אַזוי מוז איך דאָך טאַקע וויסען וואו איך בין ערגעץ אין דער וועלט. איך בין אוועק צום מענעדזשער פליישיג און איהם געזאָגט, אַז שוין 2 טעג ווי איך קום צו פּראָבע און נישט מען גיט מיר אַ ראָל און נישט מען מאַכט מיט מיר פּראָבע. אלזאָ, וואָס איז מיט מיר?

פליישיג איז מיט מיר צוגעגאַנגען צו לאָהנ־פעלדן און איהם געפרעגט: — וואָס הייסט, איהר מאַכט נישט קיין פּראָבע מיט מרס אדלער?

— ווער מאַכט נישט קיין פּראָבע? — צעלאַכט זיך לאָהנפעלד — מיר האָבען דאָך שוין געמאַכט 2 פּראָבען.

— ווען? — זאָג איך פערוואונדערט — ס'קאָן זיין, אַז איהר האָט געמאַכט פּראָבע אָן מיר.

— איהר זענט נישט געזעסען ביים טיש ווען איך האָב דערצעהלט די נייע פּיעסע? נו, דאָס הייסט נישט ביי אייך קיין פּראָבע?

— און וואו איז מיין ראָל?

— איהר שפּילט די טאָכטער.

— גוט, אָבער גיט מיר אַ ראָל. פון אויסווייניק ווייס איך דאָך נישט וואָס צו זאָגען.

— איהר האָט געזעהען שפּילען אונזער סטאַר מרס מעי סיימאָן? זי רעדט וואָס עס קומט איהר אין מויל אַריין און איהר זאָלט אויך דאָסזעלבע טון.

ערשט איצט האָב איך אָנגעהויבען פערשטעהן וואָס פאַרע טעאַטער איך דאַרף שפּילען. אַנ'אַקט־יאָר האָט מיר דערקלערט בערך וואָס איך זאָל רע־דען. דער עיקר, האָט ער מיר אָנגעזאָגט, אַז איך זאָל אַ סך וויינען און שרייען.

אָט אַזוי בין איך אַרויף מיט האַרץ־קלאַפּעניש שפּילען די אומגליקליכע טאָכטער, וועלכע איז נע־בעך פערוואָרפען געוואָרען אויף אַ ווילדען אינזעל און שטערבט אַהיימצוקומען און צו איהר געליבטען פאָטער. ווען כ'בין שוין געשטאַנען ביים אַריינגאַנג אויף דער בינע, האָט מיר ע־שט ר[illegible] גענומען קלאַפּען אַ צאָן און אַ צאַן, אַלע געדאַנקען, מיין גאַנצער מוח, איז איצט געווען קאָנצענטרירט אַרום איין געדאַנק: וואָס פאַרע ווערט זאָל איך צוערשט אַרויסזאָגען.

איך האָב געגלויבט, אַז קוים וועל איך נאָר אָנהויבען רעדען, וועל איך שוין נישט פערפאַלען ווערען, אָבער געוואַלד, מיט וואָס הויבט מען אָן?

איך בין אַרויף אויף דער בינע, כ'האָב זיך זעהר געשראָקען פאַר'ן רעפלעקטאָר, ער האָט מיר צופיל געבלענדעט די אויגען און כ'האָב זיך אָנגע־בעטען, אַז מ'זאָל אויף מיר נישט אָנשטעלען דעם רעפלעקטאָר.

כ'האָב גענומען רעדען, וואָס געדענק איך נישט. עפּעס אַזוי ווי ס'עפענט זיך אַ פערשטאָפּטער קוואַל, האָט זיך געעפענט מיין מויל און ס'האָט זיך גע־שטראָמט אַ ים מיט ווערטער. כ'האָב גערעדט פאַר פייער און וואַסער, כ'האָב געוויינט, זיך געריסען די האָר און געשריגען.

אַז כ'בין אַראָפּ פון דער בינע, האָבען מיר די אַקטיאָרען געזאָגט, אַז ס'איז גוט געווען. איך בין געווען גליקליך וואָס איך האָב אויסגעהאַלטען דעם „עקזאַמען" און האָב באַלד טעלעגראַפירט צו מיין מאַן אין פילאַדעלפיע. זונטאָג, ווען ער האָט נישט געשפּילט, איז ער געקומען צו אונז אין טעאַטער זעהען וואָס איך „דערלאַנג". ביז איך בין אַרויף אויף דער בינע, האָט ער זיך אויך נעהר געשראָקען, אָבער נאָכדעם ווי איך האָב אָפּגעשפּילט, האָט ער פאַר קיין פאַל נישט גע־וואָלט גלויבען, אַז איך האָב נישט געהאַט קיין געשריבענע ראָל.

דער אופן פון אַזאַ שפּילען האָט געהייסען „ארבל־פּראַזע", ד. ה. ווערטער, וועלכע מען וואַרפט אַרויס פון אַ זיין, פון אַרבל, נישט פון האַרצען, פון מויל. אַלע אַקטיאָרען אין די וואַריעטעס האָבען דאַמאָלט אַזוי געשפּילט צו 2 נייע פּיעסען א וואָך. מעי סיימאָן, וועלכע איז געווען דער סטאַר פון אַזאַ וואַריעטע, פלעגט האַלטען אַרשינען־לאַנגע מאָ־נאָלאָגען און האָט מיט איהר דראַמאַטעווען ממש געפּריהערט יעדעס מאָל דעם עולם ביז טרעהרען.

לאַנג שפּילען אין וואַריעטע איז מיר נישט אויסגעקומען. שוין אויף דער דריטער וואָך האָט דער פילאַדעלפיער מענעדזשער מיר נאָכגעגעבען מיין הוספה־פאָדערונג פון 2 דאָלאַר אַ וואָך און איך בין צוריקגעפאָהרען קיין פילאַדעלפיע שפּילען לעדער־זשיטימער (לעגאַל) טעאַטער.

אין משך פון דער צייט וואָס איך האָב גע־שפּילט אין פילאַדעלפיע, בין איך שוין געשטיגען אין ראָלען. מיין אמפּלוא איז געווען א פערשידענ־ארטיגער: יונגע דראַמאַטישע ראָלען, צווייטע ליב־האבערינס און גראַנד־דאַמען. יוליוס פלעגט דאָ שפּילען אַלע ערשטע געזאַנגס־ראָלען און אַמאָל אויך ערשטע דראַמאַטישע ראָלען.

אָבער טיף אין האַרצען האָט שוין געפּיקט: עס האָט זיך געוואָלט ווייזען אין אַ גרויסער ראָל. מיין מאַן האָט מיך געטרייסט, אַז אָט־אָט וועלען מיר פאָהרען קיין יוראָפּ און דאָרט וועלען מיר מיט'ן נייעם רעפּערטואַר מאַכען אי אַ ש[illegible] קען איינדרוק, אי אַ סך געלד.

(ווייטער קומט)

קאַנדידאַטען פאַר'ן נאָבעל-פרייז פון שלום

גענ. אַמעריקאַנער אויסערן-מיניסטער קעלאָג און די טוערין אויפ'ן סאָציאַלען געביט דזשין אַדאַמס

פון יודישן הומאָר-אוצר

הנני העני

אַ קליינשטעטלשער קרעמער, וואָס איז געקומען אויף ימים־נוראים אין שטאָט אַריין, פרעגט ביי זיין בעל־אכסניא:

פאַרוואָס געדויערט ביי אייך אַזוי ילאַנג דאָס דאַווענען אום ראש־השנה, צי דען האָט איהר אין אייער גרויסער שוהל אַנ'אַנדער מחזור, ווי ביי אונז אין קליינעם מנין?

— ניין — האָט געענטפערט דער בעל־אכסניא — דער מחזור איז דערזעלביגער, נאָר דער חזן איז אַנ'אַנדערער, ביי אייך האָט דער חזן אַ קול, איז דאָס פאַר די מייז און ביי אונז אז דער חזן טוט אַ געשריי „הנני העני", הערט מען אין צוויי גאַסען.

— וואָס איז דאָס פאַר אַ גרויסע זאַך — האָט דער קרעמער זיך אָנגערופען, — איך וועל אם ירצה השם אַ זאָג טון „הנני העני" וועט מען דערהערען אין צוויי גובערניעס...

דער רב און די קאַפּאָטע

אַ שניידער האָט אָפּגעבראַכט אַ נייע קאַפּאָטע פאַר'ן רב.

— מיר דאַכט זיך — זאָגט דער רב — אַז די קאַפּאָטע האָסטו געמאַכט צי לאַנג — אָט זעסטו דאָך זי שלעפּט זיך אויף דער ערד.

— פערקעהרט האָט זיך דער שניידער אָנגע־רופען — די קאַפּאָטע איז גאָר נישט צי לאַנג, נאָר דער רב איז — צו קליין...

איבערציינגט

אַנ'אַגענט פון לעבענס־פערזיכערונג האָט איינ־גע'טענה'ט מיט איינעם, ער זאָל מאַכען ביי איהם א פערזיכערונג און אַזוי יווי ס'איז איהם שווער צוגעגאַנגען, האָט ער יענעם עס ערקלערט אויף אַזאַ אופן:

— שטעל דיר פאַר, דו האָסט חלילה צובראָכען אַ פוס, האָסטו שוין פערדינט דריי טויזענד דאָ־לאַר, אָדער חלילה, דו האָסט צובראָכען אַ האַנד האָסטו — פינף טויזענד דאָלאַר, און אויב חלילה וחס דו האָסט צובראָכען אַ האַנד מיט אַ פוס — אויף אַלע יודען געזאָגט געוואָרען...

שא.

יודישע אפטיילונג פון א פאריזער מוזעאום

(א בריף פון פראנקרייך)

הונדערטער מאל איז מיר אויסגעקומען פאר־ביירצוגעהן דעם אויבענדערמאנטן מוזעאום וועל־כער געפינט זיך אין סאמע הארץ פון לאטיינישען קווארטאל פון פאריז, מיט דער פראנט-זייט צום בולוואר סען-מישעל. אבער קיין בעזונדערען אינ־טערעס האט די דאזיגע אלטערטימליכע געביידע ביי מיר קיינמאל נישט ארויסגערופען. ווייניג אזעל־כע מוזעאומס אדער קונסט-הייזער געפינען זיך אין פאריז? דוכט זיך, איהר געהט נישט פערביי קיין וגאס, קיין בולוואר, וואו איהר זאלט זיך נישט אנשטויסען אויף א וועלכען היסטארישען מאנו־מענט, א ירושה פון אלטע צייטען. אויפן פלאץ דע לא־קאנקארד שטעהט א מאנומענט, וואס שטאמט נאך פון זאלטען עגיפטען. אין די פערשידענע מו־זעאומס טרעפט איהר אלטערטימער פון כינע, פון אינדיען, אפילו פון דער ווייטער, נאך נישט גאנץ אויסגעפארשטער אפריקע. שוין אפגערעדט פון אלטע פראנצויזישע דענקמעלער און זכרונות, וואס זעהען נאך א גאנץ נאטירליכע דערשיינונג. בלויז איין זאך פעהלט דא, אדער עס איז דא נאר מען בעמערקט עס נישט: יודישקייט. איך וויל הערמיט נישט זאגען אז עס פעהלט יודישקייט אין פאריז, אדער עס פעהלען יודישע אלטערטימער אין פאריז. ניין, זייענען דווקא דא אין א גרויסער צאהל. אבער מען זעהט זיי נישט מען בעמערקט דאס נישט. דווקא דא, וואו עס האבען געלעבט די בע־ריהמטע חכמי צפת, „רש״י“ און די „בעלי תוספות“ דא אין פראנקרייך, וואו נאפאלעאן האט מיט א 100 יאהר צוריק געגרינדעט אדער געוואלט גרינדען א צווייטע סנהדרין, דא וואו יודען זענען אנער־קענט געווארען פאר גלייכבערעכטיגטע בירגער, וואו עס איז צו ערשטען צושטערט געווארען די פינסטערע קאטוילישע הערשאפט, זענען פון אוי־בען אויף, דוכט זיך פערבליבען גאנץ ווייניג היס־טארישע אנדענקען.

און ווען איך האב ערפאהרען דאס עס גע־פינט זיך ערגעץ וואו אין א פאריזער מוזעאום א יודישע אפטיילונג, האב איך זיך אהין אוועקגעלאזען מיט א בעזונדערען אינטערעס, נישט עפעס ווי צו א פשוטען בעזוך אין א מוזעאום. איך בין קודם כל אראפגעגאנגען אין די אונטערשטע קעלערען, וואו עס געפינען זיך על פי רוב נאר האלב צו־בראכענע מצבות און שטיקלעך פון אלטע מאנו־מענטען, און דער דאזיגער אפטיילונג זענען די בעזוכער מייסטענס גלחים און סתם ערנסטע מענ־שען פארשער און ארכיטעקטען. דעם פשוטען עולם אינטערעסירט דאס נישט.

די ווענד פון דעם דאזיגען קעלער זענען בע־האנגען מיט אלטע יודישע מצבות נאך פון 11-טען און 12-טען יאהרהונדערט. ביי איינע פון די דאזיגע מצבות האב איך געטראפען שטעהן א גלח און עטליכע יודישע יונגעלייט (מען דערקענט אויף זיי דאס זיי זענען ארבייטער), זיי האבען צוזאמען מיט׳ן גלח פאוואלי און אויפמערקזאם שטודירט די האלב אפגעמעקטע אויפשריפט:

מצבת קבורת מורנו הרב רב ר׳ שלמה בהרב ר׳ חיים..... נלב׳ע שנת ד׳ אלפים תקפ״א ליצירה.. תצבה.

די מצבה אינגאנצען אלט א וואסערע 1110 יאהר. און ווייטער א שטיק מצבה, מען קען דער־פון נישט קיין סך איבערלייענען, אבער גראד דער נאמען און דער דאטום איז פערבליבען.

„מצבת קבורת רבנו ר׳ חיים זצ״ל נלב׳ע (י״ה נפטר לבית עולמו) ד׳ תקע״ג.

נאך עטליכע מצבות זענען דא פערהאן, אבער דא מוז איך זיך בעגנוגען מיט דעם בילדעל וואס דער מוזעאום האט אונטער צוגעקלעפט מיט דער אפיציעלער ערקלערונג אז דאס איז א יודישע מצבה („העבראיק“) פון 12-טען יאהרהונדערט.

הייסט עס, דאס די פראנצויזען בעשטעטיגען מיט די דאזיגע שטיינער, דאס מיר זענען פונקט אזעלכע אלטע איינוואוינער פון פאריז ווי זיי אליין. און ווער ווייס, אפשר זענען מיר דא געווען נאך פאר זיי, פונקט אזוי ווי מיר געפינען זיך שוין ביי די ברעגעס פון דייטשען רהיין, נאך איידער ער איז געווארען דייטש, נאך פון די אלטע רוימישע צייטען, פון דער צייט ווען די רוימער האבען אנגעהויבען בעזעצען וועסט- און מיטעל-אייראפע.

פערזונקען אין די דאזיגע רעיונות וואנדער איך איבער די פערשידענע זאלען פון פראכט־קארעטעס, ריטערליכע פאנצערס, אלטע הייליגע בילדער, טייערע קעניגליכע שטיקערייען. אבער מיך אינטערעסירט דאס אלעס נישט. פאר מיר עקזיסטירט אין דעם מאמענט נאר איין פונקט: דאס איז דאס מיטעל-גרויסע צימער אונטער נומער 18, אנגעקלעבט א שילדעל איבער דער טיר לויט איך די אויפשריפט:

Salle № I 8
Monuments du Culte Hébraïque

דאס איז די מתנה פון באטאלי זון האטשילד. געגעבן אין 1890.

א געמישט געפיהל בעהערשט מיך ווען איך בעטרעט די שוועל פון דעם דאזיגען צימער. אזויפיל יודישע אוצרות, אזעלכע היסטארישע רייכטימער און מיר קענען אליין דאס נישט היטען, מיר מוזען דאס אנפערטרויען ד יגוים...

אין דעם האלב-טונקעלען צימער הערשט די אטמאספערע פון אן אלט-יאהרהונדערטיגער שוהל. די פערשידענע רעליגיעזע חפצים, די פענסטער וואו עס זענען אריינגעפאסט שויבען וואס שטאמען מייס־טענס פון בתי-מדרשים, מיט די העבראישע אויפ־שריפטען, גיבען א סך צו צו דער דאזיגער שטימונג.

א האלבען טאג האב איך פערבראכט אין דעם זאל וואו די בעזוכער זענען נישט ווייניגער אינ־טערעסאנט פון די אלטערטימער וואס רוהען דא. און כדי צו זיין אויפריכטיג מוז איך צוגעבען, אז דאס וואס איך וועל דא איבערגעבען איז נאר פיהלט צווישען די „שרידים“ פון אלט יודישען א טייל פון דעם וואס איך האב געזעהען און גע־פראנקרייך.

ביים ארייננגאנג רעכטס פאלט אייך גלייך אויף דער ברייטער עמוד, וועלכער האט, ווייזט אויס, אויך געדינט פאר א בימה, בעשלאגען מיט לעדער אויף וועלכען ס׳זענען אויסגעהעמערט די נעמען פון די מנדבים און דאס יאהר הי׳שמ״ה ליצירה.

שרעקליכע באהן-קאטאסטראפע אין אמעריקא

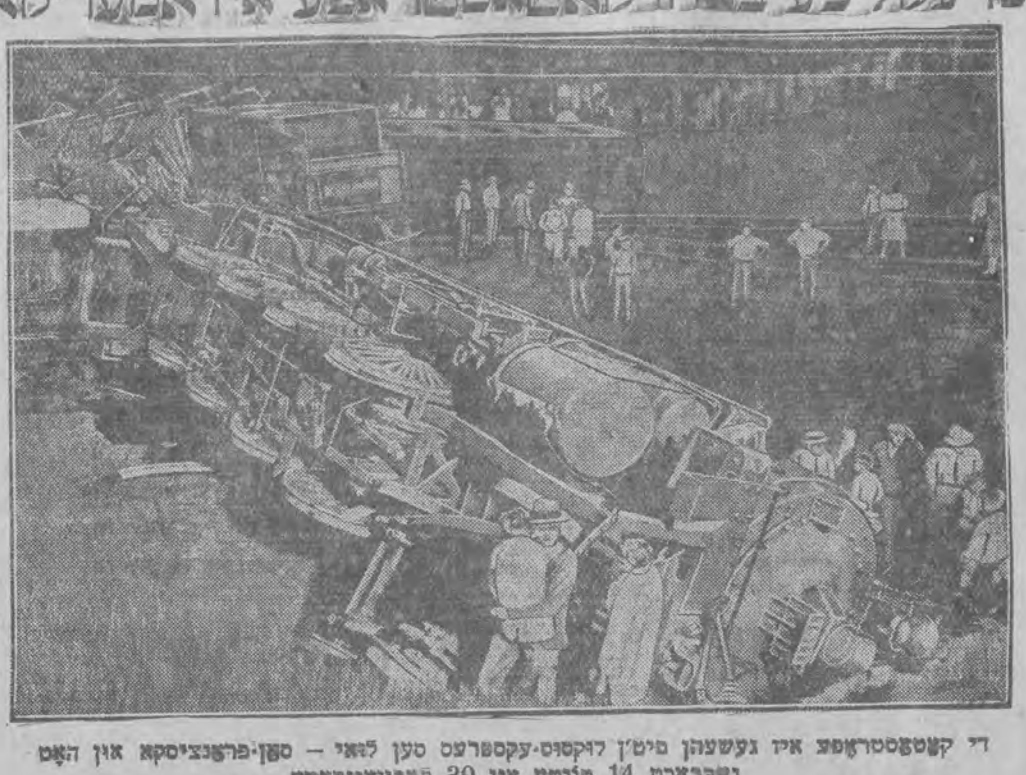

די קאטאסטראפע איז געשעהן מיט׳ן לוקסוס-עקספרעס סען לואי — סאן-פראנציסקא און האט געבראכט 14 טויטע און 30 פערוואונדעטע

איבער דעם עמוד הענגט א „שויתי“ פון רויטען סאמעט מיט עכט גאלדענע אותיות. גלייך נעבען דעם — אן ארון הקודש מיט מאסיווע טירען און קונסטפולע שניצערייען, מיט א מגן-דוד פון קינסט־לערישער מאזאאיק. גלייך נעבען דעם א פרוכת פון טייערען שווערען אטלעס און הערויף די טראַ־דיציאנעלע מנורה צוזאמענגעשטעלט פון עכטע פערל און אז מען קוקט זי דנעהנטער צו בעמערקט מען דאס יעדע גרופקע פערל בילדעט. צוזאמען איז דאס א קאפיטעל תהלים (למנצח בנגינות מזמור שיר יחננו). נעבען דעם א פרוכת פון געקלאפטען זילבער (16-טער יאהרהונדערט). דאס איז די מתנה פון יודישען פרינץ קאמאנדא. דערנעבען א ארון הקודש אינגאנצען פון זילבער, אומגעפיהר דריי פערטעל מעטער. די גרויס; די טירען פון איין שטיק אויסגעקלאפט, דער כתר א מייסטערווערק און פרשט די געדרייטע זאילען און די פיעדעסטאלען. דאס איז אויך א מתנה פון דעם דאזיגען פרינץ קאמאנדא. פערפערטיגט אין ווין אין יאהר 1707. און ווייטער א מתנה פון דעם דאזיגען פרינץ — א ספר תורה אין א זילבערנעם שייד, אויסגעפאסט מיט דיאמאנ־טען און רובינען, ביי וועלכע די בעזוכער שטעהען שעה׳ן לאנג, נישט קענענדיג זיך דערפון אפרייסען. אומצעהליגע, וואונדערפול אויסגעארבייטע פרוכת׳ן הענגען דא ארום די ווענט און ס׳איז אוממעגליך פון איין בעזוך דאס אלץ צו בעצייכענען.

די שעה׳ רוקען זיך, די פעדער ארבייט נערוועז בכדי איינצוראהמען, צו נאטירען וואס מעהר, מ׳ דארף נישט איבערקלויבען, אלץ איז דא אינטערע־סאנט און אזוי היימיש נאהענט...

איך כאפ אויף א ווילע א קוק אין די גלעזערנע קאסטענס וועלכע זענען בעלאגערט פון חברה יונג־וואַרג. איך וויל נעמען נאטירען די אומצייליגע ווערטפולע זאכען, אבער איך דערמאן זיך אז פון דעם קען איך נאר מאכען א ציימונגס-ארטיקעל וועלכער פערנעמט זיין מאס פלאץ און איך זוך צו פערצייכענען דאס אינטערעסאנטסטע.

איבער א גאלדענעם רינג מיט די אויסגע־קלאפטע אותיות „יראת אלוקים קדמון לכל דבר“ שטעהט געבויגען א יודישער יונגערמאן מיט זיין „אמי“ א פראנצויזקע און ענטציפערט פאוואלי די דערמאנטע אויפשריפט. די פראנצויזקע קוקט א ווילע אויף דעם אלטען רינג און א ווילע אויף איהר בעגלייטער וועלכער איז אין דעם מאמענט אויסגעוואקסען ביי איהר צו דער מדרגה פון א גרויסע וגעלעהרטען... א קלייניגקייט, ער קאן לעזען א שריפט אזש פון 15-טען יאהרהונדערט... נעבען דעם דאזיגען רינג זענען אויסגעשטעלט נאך עט־ליכע טוץ פערשידענע רינגען. דאס פראנצויזישע שילדעל דערנעבען דערקלערט, אז דאס זענען תנאים רינגלעך פון 16-טען י. ה.

אין דער אפטיילונג פון מטבעות זענען בע־מערקענסווערט 3 מטבעות: איינע אין בראנז מיט׳ן בילד פון שלמה המלך, די צווייטע אין גאלד מיט דער אויפשריפט „שקל יהודה“ און די דריטע מיט א בילד פון א יודישע ןנשיא אין פראנקרייך (2-1 טער י. ה.) גרציה הנשיא.

ביי דער אפטיילונג פון „מילה“ וואו עס געפי־נען זיך די מכשירים דערצו, אנגעפאנגען ביים 13-טען י״ ה. פערוואונדערן זיך די פראנצויזקער בשעת מען דערקלערט זיי וואס דאס איז...

אין דער אפטיילונג פון כלי קודש בלישצן די שמאראגדען אויף דער גאלדענער טאס, און נאך א אינטערעסאנטע אפטיילונג פון מגילות, א מגילה, וואס האט פוןביידע זייטען פיין געמאלענע ביל־דער, וועלכע שטעלען פאר די גאנצע געשיכטע פון דער מגילה; און א מגילה, א כשרע מגילה אויף פארמעט, אין דער פארם פון א פאסט-קארטעל

פאר דעם גרויסען פאנטאסטיש געבויטען כסא של אליהו שטעהט א פראנצויז און וויל וויסען צי דאס איז דער טראָהן פון דוד המלך. און ווען מען דערקלערט איהם דאס איז פון דעם „פראפעט“ נביא אליהו, פערשטעהט ער נישט צו וואס דארף א פראפעט האבען אזא מין שטוהל...

איך געה פערביי נאך א מענגע יודישע זאכען, הערליכע סדר-שיסלען, קונסטפול געשריבענע מחזו־רים, כתובות און שקית׳׳ס. א שאד וואס מיין פלאץ איז אזוי יבעשרענקט.

ביים ארויסגעהען בלייב איך א ווילע שטעהן ביי די טיר און קוק זיך צו צו די בעזוכער. עס איז נישט שווער אין דעם מאמענט צו דער־קענען א יודען. די אויגען לויכטען אויף ביים אנ־בליק פון אזויפיל יודישע הערליכקייט...

פון צעהנדליגער פערבייגעהער הער איך דעם גדרי „זשע סוי זשויף“... און אין מיר וואקסט די איבערצייגונג ווי נויטיג עס זענען אזעלכע היס־טארישע ווינקעלעך, וועלכע בעווייזען [illegible] אונזערע א־סימילירטע ברידער צו דער ודוי פון —

Je suis Juif

צ. ה. וואקסמאן

פראפאגאנדע-מארקע אין ס.ס.ס.ר.

דער ציל פון דער פראפאגאנדע איז צו שאפן א פאנד אויף בויען א לופט-שיף פאר די סאוויעטן.

א קראנץ-פערל פון תלמוד און מדרש

רבא האט געזאגט צו די רבנן: איך בעט אייך, פערשאפט אייך נישט קיין צוויי גהינומ׳ס, ווייל, אויב איהר וועט נישט מקיים זיין דאס, וואס איהר לערנט, וועט איהר אויף יענער וועלט האבען גהינום און אויף דער וועלט האט איהר אויך א גהינום, וואס איהר געניסט גאר נישט פון לעבען.

(יומא ע״ב).

* * *

רבא האט געזאגט צו זיינע קרייז-בעאמטע: איך בעט פון אייך זעהט צו, מענשען זאלען גע־בען צדקה וועט זיין שלום אין דער מדינה און דער ארימאן וועט נישט בע׳גזל׳ען דעם רייכען.

(ספר העקרים).

* * *

וועה איז צו די מענשען, וועלכע זאגען עדות אויף נאכען, וואס זיי אליין האבען עס נישט געזעהן.

(שמות רבה פ׳ מ״ו).

* * *

די אויגען פון מלאך-המות דערגרייכען אומעטום

(עבודה-זרה כ׳).

* * *

איך שטאלציר מיט מיין שטאט-ארבייט, און מיין חבר דער דארפסמאן שטאלצירט מיט זיין דארפס-ארבייט, מיר מוזען אבער זיין נאכגיביג איינער צום אנדערען, ווייל איינער אהן דעם אנ־דערען קאנען מיר נישט אויסקומען, ווי עס שטעהט למשל: אם אין קמח אין תורה, אם אין תורה אין קמח.

(ברכות י״ז).

* * *

דאס רוב מענער געהען נאך די אנווייזונגען פון ווייבער.

(פרקי רבי אליעזר פמ״א).

* * *

מ׳טאר זיך אליין נישט מציל זיין מיט׳ן חבר׳ס געלד.

(ב״ק קי״ז).

* * *

א דאקטאר וואס היילט פון דערווייטענס, איז ווי א בלינדער פיגורט אויס א שליחות.

(ב״ק כ״ז).

אויב אפילו די ארימקייט איז שוין ביי איהם אזוי ווייט דערגאנגען, אז ער האט שוין נישט צו עסען, פונדעסטוועגען, אז ער פערקויפט ארויף פון שטוב א ספר-תורה אדער זיין טאכטער — וועט ער קיין סימן ברכה קיינמאל נישט זעהן.

(מגילה כ״ז).

ווען עס האלט ביי א גט, מוזטו איהר אפ־צאהלען די כתובה אפילו דו זאלסט אראפפער־קויפען דיינע האר פון קאפ.

(נדרים פ״ט).

אפילו דעם, וואס טרעפט א נס, גלויבט נישט אין נסים.

(נדה ל״א).

ירושלים איז חרוב געווארען, ווייל עס האבען אין איהר פערפעהלט בעגלויבטע מענשען.

(חגיגה י״ד).

אפילו די בערג פון ארץ-ישראל זענען בעליבט ביי די אומות העולם.

(חולין ס׳).

נישט נאר ווי עס שטעהט אין משלי, אז איינער טוט אפ דעם אנדערען א רעה פאר א טובה וועט קיין שלעכטעס נישט אפטרעטען פון זיין הויז, נאר אפילו ווען מ׳טוט יענעם אפ א רעה פאר א — רעה.

(ילקוט נ״ק).

אפילו א גוי קען זיין א — צדיק.

(מדרש [illegible]).

געזאמעלט דורך: אבראהאם [illegible]

הומאר — דער מונדס — סאטירע

צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל

פאליטיק פון דער וואך

דייטשלאנד.

פון שטענדיג אן זענען מיר געגנער פון יעדער מין וואהלען, צו וואס טויגען די וואהלען, אז מען וועהלט שטענדיג אויס פונקט דאס פערקעהרטע, וואס מען ציי'עגט זיך אן.

דאס גאנצע פאליטישע אויג פון דער וועלט, איז איצטער אנגעשפאנט צום דייטשען האריזאנט, ווען דארט האבען די וואהלען ארויפגעהויבען דאס קריגערישע פסולת פון דייטשלאנד.

זאגען מיר דאך טאקע, אז מען דארף נישט קיין וואהלען.

זאל שוין זיין ווי עס איז, עס קאן זיין נאך ערגער. די וואהלען אין דייטשלאנד האבען דאך אויסגעוועהלט דאס ערגערע.

מען דארף זיך אראפנעהמען א מוסר.

א פערשטאפטער קאפ

ער — גיב מיר א קוש טייערינקע.

זי — כ'האב נאך קיינמאל נישט געקושט א יונגענמאן, כ'ווייס פשוט נישט ווי אזוי...

ער — כ'וועל דיר ציי'גען, (נעמט זי ארום און גיט איהר צוויי קוש).

זי — סא צייג מיר נאכאמאל, ווייל מיין מאמע זאגט, אז כ'האב א פערשטאפטען קאפ...

בעסער ווי גארנישט

גביר — האט קיין פעראיבעל נישט, איך האב נישט וואס צו געבען.

ארימאן — קיין נדבה גיט איהר מיר נישט, און קיין פעראיבעל זאל איך אויך נישט האבען, - וועל איך דאך גארנישט האבען.

די רייכע סעודה

— איך בין נעכטען געווען ... א סעודה, האט מען געגעסען אויף וואס די וועלט שטעהט.

— אזוי פיל עסען איז געווען?

— שוטה, די וועלט שטעהט דאך אויף גארנישט

די שרעקליכסטע פון אלע חיות

א לייבען-דרעסירער, וואס האט בעהערשט דעם קעניג פון וואלד, איז אליין געווען בעהערשט פון א קליין שוואך חיה'לע — זיין פרוי.

איינמאל שפעט ביינאכט, וואקלענדיג א היים פון א פרעהליכער חברה, האט ער זיך בעדענקט, אז איידער צו בעגעגענען זיין ווייב'ס נישט זעהר פריינדליכען קבלת-פנים, וועט ער בעסער געהען שלאפען אין א האטעל.

אין דער פריה האט ער געפרובט שטילערהייט אריינגנבענען זיך אין הויז, אבער פון די טרעפ האט איהם בעגריסט דער ווייבס בעקאנטער שטים:

— וואו ביסטו דאס געווען א גאנצע נאכט תכשיט מיינער?

— איך, — איך האב מורא געהאט דיר צו שטערען בין איך געשלאפען אין לייבען שטייג.

א פויגע, דערנאך א קריץ מיט די ציין, און א נהארט, פול מיט צארן און פעראכטונג, איז שווער געפאלען אויף די אויערן פון דעם לייבען צוזמער:

— פייגלינג.

אהן א לאמטערן

א פויער האט געכאפט זיין ארבייטער ביינאכט הינטער דער קיך מיט א לאמטערן אין דער האנד.

— וואוהין געהסטו?

— איך האב אבגערעדט זיך צו טרעפען מיט דער דינסט.

— א ליגען! אז איך פלעג יונגערהייט געהן אויף א ראנדעוואו מיט מיידלעך, פלעג איך קיין לאמטערנס נישט מיטנעהמען.

דאס זעהט מען טאקע, ווען מ'קוקט זיך צו צו אייער פרוי.

אויף דער פאסט

פריילין: איז נישטא פאר מיר א בריף פאסט-רעסטאנט, אונטער די ליטערעס ל. מ.?

בעאמטער: נישטא, ס'איז פערהאן בלויז א בריף פאר ל. ל. מ. מ.

פריילין: דאס איז זיכער פאר מיר, ווייל מיין חתן איז א שטאמלער.

ער קאן נישט ווארטען

מאיר קומט צום לאטעריע-אגענט קויפען א לאטעריע-צעטעל. דער אגענט לעגט פאר מאיר'ן פערשידענע צעטלען.

— קען מען אויף אט דעם צעטעל עפעס געווינען?

— נו געוויס, דאס גרעסטע געווינס.

— און ווען וועט זיין די ציהונג?

— דעם 15-טען סעפטעמבער.

דא האט מאיר א שאקעל געטון מיטן קאפ און זיך אנגערופען:

— צום בעדויערען קאן איך ביי אייך נישט קויפען קיין צעטעל, איך ברויך צו האבען דאס געלד נישט שפעטער, ווי דעם 5. סעפטעמבער.

היינט און מארגען

(צייט-געזאנג)

דאכט זיך, סוף זומער,
עס קומט שוין די קעלט,
און דא איז נאך היציק,
א שרעק אין דער וועלט...
און „היציק" עס זענען
אין גאנצענעם לאנד,
עס ברענט שוין וואכען
כמעט נאכאנאנד.
וואס וועט ארויס
פון דעם פייער — ווער ווייס?
דערווייל איז דער פלאקער,
די היץ זעהר גרויס...
פאלען פון „היץ" איצט
די מעכטיקסטע לייט,
וואס האבען געשפילט
אזא ראל זייער צייט....
געוועזענער פרעמיער
אין שטיוועל, א פראנט,
ווי לאנג איז געוועזען
די מאכט אין זיין האנט?
ווי לאנג איז געוועזען
די וויטאס ביים טראן?

און איצטער ווי ערב
יום-כפור א האן...
נעכטען האט ער נאך
אין תפיסה געשיקט,
און היינט הייסט מען איהם
דארטען ווערען דערקוויקט..
אזוי געהט דאס רעדעל
ארויף און אראפ —
היינט ביזטו פרעמיער
און מארגען איז — סטאפ...
היינט ביזטו פרעמיער
און שיקסט אין ארעסט,
מארגען ווערסטו
אין די גראטעס פערפרעסט...
קיין אייביגע טראנען
נישטא אויף דער וועלט
אלץ מיט א מאס,
מיט א צייט אייגגעשטעלט....
ווער עס פערזינדיקט
מוז כאפען דעם פסק:

שמערעלע

ער איז פארזיכטיג...

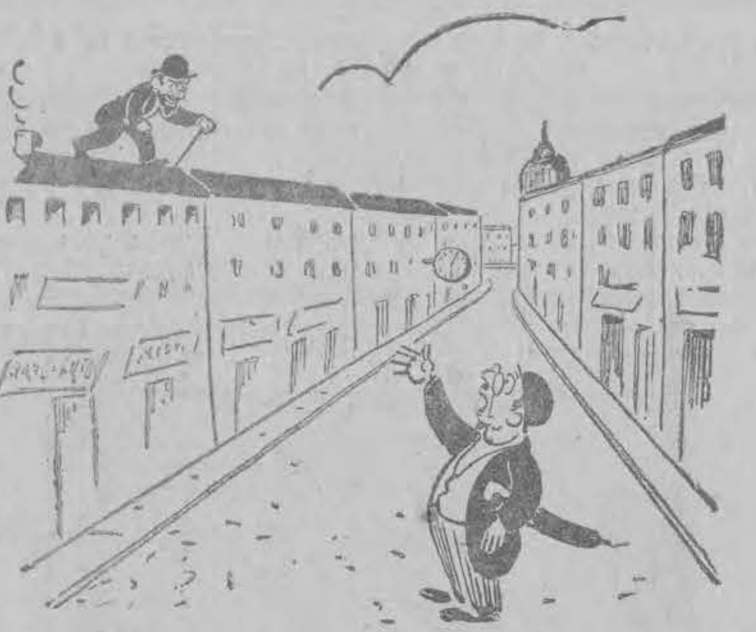

וואס בעהאלטסטו דיך עפעס אויף דעכער?
— איך בין א געוועזענער דעפוטאט, מוז איך זיין פארזיכטיג...

ער גלויבט נישט

דיכטער: פאר מיינע לידער האב איך שוין בעקומען א זילבערנעם קראנץ.

פערלעגער: דאס קאן יעדער זאגען. איהר ווייזט מיר, אדרבא, דעם קוויט פון לאמבארד, וואו איהר האט דעם קראנץ פערזעצט.

פארגעזעהן

מאן: ס'איז בעקאנט, אז מעטאלען ציהען צו א בליץ.

פרוי: זעהסטו, ווי גוט ס'איז, וואס כ'לאז דיר קיינמאל קיין גראשען נישט אין קעשענע.

פיינע רעזולטאטען

חיים — איך האב געהערט, אז דיין פרוי סטו-דירט ווי אזוי צו קאכען און באקען. נו, איז עפעס, גוט?

— אויסגעצייכענט. מיר געהען איצט יעדען טאג עסען אין א רעסטאראנט.

אפשר פערקעהרט

פריינד: — איך האב געהערט, אז אייער ווייב האט אייך פרעזענטירט מיט א צווילינג. זענען זיי יונגלעך, אדער מיידלעך?

פראפעסאר: — ווי ווייט איך געדענק איז דאס א יונגעל און א מיידעל, אדער אפשר איז דאס פערקעהרט.

אנ'ערפינדער

יונה: — וואס מאכט דיין ברודער?

שלמה: — ער איז אנ'ערפינדער.

יונה: — וואס געפינט ער אויס?

שלמה: — ער געפינט אויס תירוצים איך זאל איהם בארגען געלד.

וועה דער מאמע'ן

יודענע (אויפ'ן בית-עולם, וויינט אויפ'ן קול):

— טייערער זוהנדעלע מיינער! קדיש'ל מיינער! וועה איז דיין מא — — —

צווייטע יודענע (שלאגט איהר איבער): — ענטשולדיגט מיר, ליבע פרוי, ווי אלט איז ער געווען דער קדיש אייערער?

יודענע: — אוי, דעם צעהנטען מאנאט, וועה איז דער מאמען!..

אין שולע

לעהרער: אויב איך וועל זאגען: איך בין גע-ווען א נאר, וועט דאס זיין פערגאנגענע צייט; איך וועל זיין א נאר — קומענדיגער צייט און ווען איך וועל זאגען איך בין א נאר?

שילער: אמת'ער אמת.

אנ'אויסגערעכענטער

חיים (צו זיין פרוי) — איך דענק, חנה, אז צו דער חתונה פון אונזער טאכטער זאלען מיר איינ-לאדען נאר פערהייראטע מענשען.

חנה — פארוואס עפעס דוקא פערהייראטע?

חיים — וועלע [מיר זיי נישט דארפען אפקויפען קיין חתונה פרעזענטען.

ווען זי האט ליב

א פרוי, אויב זי בעטריגט איהר מאן — האט זי ליב א פרעמדען; בעטריגט זי א פרעמדען — האט זי ליב דעם מאן; בעטריגט זי ביידע — האט זי ביידע ליב; בעטריגט זי אבער נישט דעם מאן און נישט דעם פרעמדען — האט זי ביידען נישט ליב...

זי וויל נישט אזא ליבע

ער — איך וואלט וועלען, אז מיר זאלען זיך אזוי ליבען, ווי א שוועסטער מיט א ברודער.

זי — ניין, ניין, אלץ, אבער נישט דאס. איך הרג'ע זיך מיט מיין ברודער דריי מאל א טאג.

אפעטיט

דאקטאר: — מיין פריינד, ווען איהר האט נעכטען אויפגעגעסען צוויי פונט פלייש, זעקס אייער און א הערינג, דארף מען זיך נישט וואונדערען פארוואס איהר האט נישט קיין אפעטיט.

ביים טעלעפאן

— רעט דער זאלאגישער גארטען?

— ניין.

— ניין? איך הער דאך אבער א קול פון מאלפע.

דער האז און דער פוקס

(פאבעל)

א האז,
ליגענדיג פערשטעקט צווישען גראז
און פאר שרעק געציטערט,
געווארען איז אזוי פערביטערט,
אז ער האט גענומען זידלען זיך אליין..
וואס איז געשעהען?
ער האט דערזעהען
ווי נאריש איז זיין שרעק געווען:
פון א בוים נישט ווייט,
איז פון צייט צו צייט,
א בלאט געפאלען אויפ'ן גראז אראפ,
און פאר דעם גערויש, האט ער דעם קאפ
פון שרעק פערלוירען...
— נאר א פחדן פון געבוירען,
קען פאסירען
זיך אזוי פערלירען!...
האט מען נישט קיין שכל, מוט,
איז דאס לעבען גארנישט גוט!
נעמען זאל א סוף, גענוג:
צום פיקסעל וואס איז מוטיג, קלוג
וועל איך געהן,
און ביי איהם דערגעהן
דעם סוד,
צוליב וועלכען ער האט
נישט מורא פאר'ן גרעסטען העלד,
און האט א נאמען אויף דער וועלט.

— — — — — — — —

פערקלעהרט
האט דער פוקס דעם פחדן אויסגעהערט
נאר באלד, האט ער צום לאכען
זיך גענומען — שעהנע זאכען
האסטו מיר דו נאריש האזעלע דערצעהלט
נאר אויסגעהיילט
פון אט דער קרענק,
קענסטו ווערען ווי איך, דענק,
ווען מיר זאלען באלד
זיך דורכגעהען אין וואלד,
און זיך טרעפען מיט א לייב, א בער
או ודיר בעווייזען אז ס'איז נישט שווער
זיי אפצונארען,
ווען מ'איז קלוג און אויך דערפאהרען...
לאמיר געהען,
און דו וועסט שוין זעהען,
געהען זיי אין וואלד ארום —
פלוצים, הערען זיי א ברום:
גלייך ענטקעגען קומט א לייב!..
דער האז, האט זיך געטון א הייב —
און מיט שרעק,
וויכערדיג אוועק!
— ס'איז שעהן...
(האט בלייבענדיג אליין
דער פוקס געזאגט:) ווען איך בעטראכט,
ווי נאריש איך האב זיך געמאכט...

— — — — — — — —

מיט דיין עצה צו יענעמס צער,
פערפיהר איהם נישט אין א געפאהר.

ה. י. פארבער

די פערשאלטענע ירושה

36) גרויסער ראמאן פון לײדענשאפט ליבע און פערברעכען.

די „דרײ מאלפעס" האבען זי נאכגעפאלגט אויף שריט און טריט.

אבער סוף־כל־סוף — וואס איז עס זײן עסק ?!..

ובפרט נאך, אז זי האט אפגעזאגט זײן פארשלאג !

איהם האט שוין בכלל גארנישט אינטערעסירט אויף דער ערד, א חוץ דעם משוגע'דיגען פערלאנג זיך נוקם צו זײן אויף מאקס אפמאנען, און דערקוויקען זיך א ביסעל פון זײנע טויט־יסורים...

און — פונדעסטוועגען האט ער דאך רחמנות געהאט : פארוואס עפיס זאל אומקומען אזא הערליך מײדעל, ווי די פרײלין מערי איז ? !

די סכנה איז ממש געהאנגען אין דער לופט...

די געפאהר האט איטליכע מינוט געלויערט אויף דער שעהנער מײדעל, וועלכע האט אזוי פיל יאהרען צוזאמענגעארבײט מיט איהם.

— גאט מײנער — האט ער אויסגעשעפטשעט

— איך וועל עס נישט דערלאזען !

ער וואלט זיי אליין דערהרג'עט מיט די אײגענע הענד — ער וואלט זײ צוקוועטשט, ווי די שרצים !

און דעם מאמענט, ווען ער האט אזוי געטראכט, האט עמיצער אנגעקלאפט אין דער טיר.

— אריין ! — האט ער אויסגערופען.

אין צימער איז אריינגעקומען לעאן שטײנמאן.

קאפיטעל זעכצעהן

דער נײערלאקאטאר

גוטערמאן האט אפגעלאזט דעם רעוואלווער און אנגעקוקט לעאנען.

ווייניגער פון אלץ האט ער גערעכענט, אז ער וועט איצט דערזעהן פאר זיך דעם דאזיגען לעבענסלוסטיגען זארגלאזען יונגערמאן.

דער ערשטער געדאנק, וואס איז אדורכגעלאפען אין זײן מוח איז געווען דער אומאנגענעהמער פערדאכט, אז דער דאזיגער יונגערמאן קען זײן, זעט פרהער אדער שפעטער חתונה האבען מיט מערי.

— גוט מארגען, הער גוטערמאן ! — האט לעאן א זאג געטאן — איך בין געקומען צו אייך, כדי צו דינגען א וואוינונג אין אייער הויז.

— וואראם ? — האט גוטערמאן אויסגעשריען פערחידושט, נישט גלויבענדיג אין דעם וואס זײנע אויערען הערען.

לעאן האט נאך א מאל איבערגעחזרט זײן פארשלאג.

— זעצט זיך, ביטע ! — האט גוטערמאן אנגעוויזען א שטול.

לעאן האט בעטראכט מערי'ס שעף :

ער האט זיך שטארק געענדערט — האר געווארען און געעלטערט.

— וואס הערט זיך עפעס אין די געשעפטען ? — האט גוטערמאן א פרעג געטאן סתם אזוי אבי צו פרעגען.

— נשקשה'דיג ! — האט לעאן א שמייכעל געטאן. א ווײלע האבען זיך אנאנדער שטודירט.

— זאגט אקאראט, — האט גוטערמאן פלוצים א פרעג געטאן — האט אייך נישט אמאל פרײלין קאן דערצעהלט, אז איך האב איהר געמאכט א הייראטס־פארשלאג :

— איך ווייס גארנישט וועגען דעם, — האט לעאן געענטפערט.

משמעות, מערי האט צוליב דער דעליקאטקייט פון דעם ענין אויסגעמיטען וועגען דעם צו רעדען.

— נו... און זי האט מיר אפגעזאגט !

— מיר האט זי אויך אפגעזאגט ! — האט לעאן אוועקגעמאכט מיט דער האנד.

— הארכט זשע, — האט דער אלטער פארטגעזעצט — איך מאך פון זיך נישט קיין צדיק... איך בין עס קיינמאל נישט געווען... אבער ביי איטליכען מענש און דער נשמה איז דא עפיס אזוינס, וואס אונטערשיידט איהם פון א חיה, אבער דאס קאן נישט געזאגט ווערען וועגען מאקס אפמאנען און זיינע ברידער... נו.., און מיר האט דעם פונק אנגעצינדען פרײלין מערי... אויף דער עלטער האב איך דערפיהלט, וואס עס הייסט פריי־פראכט ! און אט דערפאר בעט איך, איהר זאלט זיך מיר אנפערטרוי'ען... צו־וואס'ער שווארץ־יאהר טויג אייך איצט א דירה אין מיין הויז, פון וועלכען אלע ענטלויפען, ווי פון דער פעסט ?

לעאן האט געווארפען א פאפיראס, און ער האט זיך נישט געאיילט מיט'ן ענטפער.

— זאגט מיר דעם אמת, — איז גוטערמאן צוגעשטאנען — זאגט מיר צוליב דער פרײלין מערי...

לעאן האט דערפיהלט, אז דער אלטער נעגארט איהם נישט.

— גוט, — האט ער געזאגט — צוטרוי פאר צוטרוי ! באלד וועל איך אייך דערצעהלען אלץ לויט'ן סדר. די פרײלין מערי קאן איך שוין פון לאנג. אונזער פירמע האט זיך פערנומען מיט'ן אויסזוכען זינגערס יורשים און מיר האבען געוואוסט די נעמען פון די דאזיגע יורשים... איך האב זיך דערוואוסט, אז אייער סעקרעטארין הייסט מערי קאן און איך האב בעשלאסען נאכצוקאנטראלירען, צי איז זי נישט זינגערס טאכטער... מיר האבען זיך בעקאנט און פון דאנען אן נעהמט זיך אונזער פריינדשאפט... לעת־עתה איז מיר נישט געלונגען פעסטצושטעלען, צי איז זי די יורש'טע פון דעם פערשטארבענעם זינגערס מיליאנען, אבער איך פערזענליך וואלט באמת געוואלט, אז זי זאל צו דער ירושה קיין שום שייכות נישט האבען... פון מיין זייט איז דא עפיס מעהר, ווי פריינדשאפט, און איהרע מיליאנען שפילען פאר מיר נישט קיין ראליע...

— ווייטער... ווייטער ! — האט גוטערמאן בעד־זאגט.

לעאן האט פארטגעזעצט :

— מיר האבען געזוכט אהן אויפהער... געפונען מארקוס קאשטאנ'ען און זיך דערוואוסט, אז דאס מײדעל איז אויפגעצויגען געווארען ביי עפיס א ווייטער קרובה'טע, אבער סוף כל סוף האבען מיר קיין שום גענויע און פאזיטיווע בעווייזען נישט בעקומען... דאס איז אלץ !

— ניין, דאס איז נאך נישט אלץ, — האט גוטערמאן א זאג געטאן — און איצט וועל איך אייך פון מיין זייט, אויך עפיס דערצעהלען... אלזא, ס'איז דא נאך א יורש — אויך א זינגער... ער ליגט פאראליזירט און עפיס א שטעטעל אין אלזשיר... איהר קאנט דאך רזשעיקאבס'ן ?

און גוטערמאן האט געגעבען איבערגעגעבען לעאנען וועגען זיין בעקאנטשאפט מיט רזשעיקאבס'ן, און אויך וועגען דעם, וואס ער איז פון איהם דערגאנגען.

ער האט אפילו געוויזען לעאנ'ען די דאקומענטען וואס ער האט געפונען און רזשעיקאבס'עס וואליזקע.

ער האט אויך נישט פערגעסען, פערשטעהט זיך, צו דערצעהלען וועגען דער אויפשריפט אויף דער וואנד.

— גאט מיינער ! — האט לעאן אויסגערופען.

— יא, די דאזיגע טייוואלים ווייסען, אז פרײלין מערי שטעהט זיי אויפ'ן וועג צו זינגערס מיליאנען, און זיי וועלען אפילו אויף א מינוט נישט פערטראכטען וועגען דערהרג'ענען איהר.

לעאן האט אנ'אויפגערעגטער אנגעהויבען צו שפרייזען איבער'ן צימער.

— מ'דארף עפיס טאן, הער גוטערמאן !.. איטליכע מינוט איז טייער !.. מ'דארף תיכף איבערגעבען דאס פרײלין מערי און שוץ פון פאליציי...

— וואס קאן דא אויפטאן אייער פאליציי ?!!

— האט זיך גוטערמאן ביטער פונאנדערגעלאכט — וואס קאן מען זיין פאר א בריה, ווען מ'האט צו טאן מיט אזעלכע הערע, ווי מאקס אפמאן ?

— טא וואס זשע דארף מען, לויט אייער מיינונג טאן ?

גוטערמאן האט שארף אנגעקוקט לעאנ'ען.

— פשוט... דערהרג'ענען די „דרײ מאלפעס".

האט ער זיך שטיל אפגערופען — אומברענגען זיי, נישט אפשטעלענדיג זיך פאר קיין שום מיטלען.

לעאן איז אויפגעשפרונגען.

— צי האט איהר אבער א טראכט געטאן וועגען אונז גופא ? ! ס'איז דאך קרימינאל !..

— כ'האב געטראכט ! — האט גוטערמאן קאלטבלוטיג געענטפערט — וואס שייך מיר, האב איך שוין סיי־ווי נישט וואס צו פערלירען... דער דאזיגער טייוועל, מאקסעל איז געקומען צו מיר מיט דעם פארשלאג, כ'זאל איהם פערקויפען מיין הויז... די בעדינגונגען זענען געווען לעכערליכע... איך גאט ווייסט, צי וואס ער האט בעדארפט האבען מיין הויז... נו... און נאך דעם זענען פארגעקומען די מארדען, וועגען וועלכע איהר ווייסט שוין, אזוי איך בין מעהר ווי זיכער, אז דאס איז דעם אפמאנ'ס שטיקעל ארבייט... זיי האבען צוליב עפיס אנ'אומבעקאנטער סיבה, בעדארפט צו האבען, אז מיין הויז זאל פערוואנדעלט ווערען אין א קבר.

— און איך ווייס, צוליב וואס זיי האבען עס בעדארפט, — האט לעאן געזאגט — פאר מיר איז פולשטענדיג קלאר די לאגע : מאקס קאשטאן האט מיט א מורא'דיגער שנאה געהאסט די „דרײ מאלפעס"... צווייטענס, האט ער געהאט א כאטע, וואס איז דא געשטאנען אויף דעם זעלבען ארט, וואו אייער הויז שטעהט... ער האט אויך געהאט ביי זיך אלע דאקומענטען, וואס זענען נוגע מערי'ס קרובשאפט מיט דעם פערשטארבענעם זינגער... איהר געדענקט דאך, אז אויף דעם אויפגעהאנגענעם קערפער האט מען דערקענט שפורען פון פייניגונג. דאס האבען זיי געמארטערט קאשטאנ'ען, כדי צו דערגעהן, וואו ער האט בעהאלטען די דאקומענטען... יענער האט זיין געהיימניש אוועקגעטראגען מיט זיך אין קבר, אבער פאר'ן טויט האט ער זיי אודאי געזאגט, זיי זאלען חרוב־מאכען דאס „גוטערמאן־הויז", כדי דארט אונטער די חורבות צו געפינען דאס, וואס זיי זוכען... איהם, זעלבסטפערשטענדליך, האט זיך עס אויסגעוויזען פאר אנ'אוממעגליכע זאך... אבער די אויסוואורפען האבען פערשטאנען, אז דער קאפערט מיט די דאקומענטען געפינט זיך אויף יענעם ארט, וואו ס'איז אמאל געשטאנען קאשטאנ'ס הייזקע.

לעאן האט א צי געטאן דעם אטעם און פארטגעזעצט :

— איך בין זיכער, אז מיינע ווערטער זענען נישט קיין הוילע פאנטאזיע... מיט דער הילף פון טעראר רעכענען זיי ארויסצוטרייבען אייך פון'ם הויז, כדי אזוי־ארום קאנען צוקריגען זיך צום ארט, וואו זיי דארפען... און אט דערפאר האב איך חשק צו דינגען ביי אייך א וואוינונג.

— נעהמט אייך, וועלכע איהר ווילט ! — האט גוטערמאן א זאג געטאן.

(פארטזעצונג קומט)

קלאנג־פילם־טעאטער
„MIMOZA"
ul. Kilińskiego 178.
היינט און פאלגענדע טעג !
דער פערשאלטענער טייך
אין די הויפטראלען :
RYSZARD BARTHELMESS i BETTY COMPSON
אויסערן פראגראם : רעוואלאציע־רלאנג־צוגאבע
נעכסטער פראגראם : ערשטער פוילישער קלאנג־פילם
„די מאראל פון פרוי דולסקא"
ZOFJA BATYCKA אין דער הויפט־ראלע

ווילנער ספרים־סקלאד | פערקויף פון שול־ביכער אין אלע שפראכען | ספרים־סקלאד וושכאדניא 34 פראנט־געשעפט | פערקויף פון שרייב־מאטעריאל | פערטרעטונג פון קאלאמייער טליתים.

מחזורים 25 פראצענט ביליגער !!!
דערמיט מעלדען מיר, אז דער ספרים־סקלאד „מסורה" איז איבערגעטראגען אויף וושכאדניא 34, פראנט־געשעפט ווי אויך אפגעגעבן דעמ'ן טויער. צו בעקומען אלע ארט ספרים און לעהר־ביכער, ספעציעלער אויסוואהל פון מחזורים, אויך די וועלט־בעריהמטע ווילנער רב פנינים־מחזורים, אויך מיט פוילישע איבערזעצונג, ש"ס, חומשים, פסוקים, משניות, מדרשים, סדורים, טלתים, גארטלען, קאפלער, ציצית, מזוזות.
צום נייעם שול־סעזאן פערקויף פון אלערליי שול־ביכער אויך שרייב־מאטעריאל, אזוי אז דאס הדר־ווגנגעל קען זיך אלעס אויפ'ן ארט אפגארדענען צו רעעלע פרייזען. מיר האבען געקויפט ביי די ווילנער ספרים־פערלאגען גרויסע הנחות ספעציעל פאר קינדער־גמרות פאר חדרים פון פירמע ראזענקראנץ, שרייבמוצעפר צו ביליגע פרייזען, אזוי אז דעם ארימע קינד וועט קויפען א ליכטיגע, ריינע, פונקטליכע ווילנער גמרא צום פרייז פון א ווארשאווער גמרא. געדענקט דעם אדרעס :
א. מ. גרדבשטיין, וושכאדניא 34, פראנט געשעפט אדער דורכ'ן טויער

מענער־היט
עלעגאנט | אין א גרויסען אויס־וואהל בעקומט מען — ביי — | מאדערן
י. שווארצבערג
פראקטיש | פיעטריקאווער 50 אנגב'ס הויף. פרייזן רעדוצירט | פרייזווערדיג

Dr. med.
A. Landkof
פאלודניאווא 15
טעל. 138-34
אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען
צוריקגעקערט
נעהמט אן פון 2-3 און 7-8 אוו.

Dr. med.
M. Lerner
ספעציאליסט פאר קינדער קראנקהייטען
זאכאדניא 64
טעל. 113-09
נעהמט אן פון 3—5 נאכמ.

Dr.
HELLER
ספעציאליסט פאר הויט־ וענערישע קראנקהייטען און מענער־שוואכע.
נאווראט 2 טעל. 79-89
נעמט אן פון 10 פריה אז פון 4—8 אוונט. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיט פאר אונבעמיטעלטע לעמשניצע־פרייזען.

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאלאג אקושער
זגערזשער 11
טעלעפאן 134—72
נעמט אן פון 2—3 נאכמ. און פון 7½—9 אוונט.

DR. ADAM
GROSGLIK
Al. Kościuszki 27
tel. 151-78
צוריקגעקערט
הויט און וענערישע קראנקה. רענטגען און ליכטהיילאינסט. נעמט אן פון 4—7 אוונט.

7-kl. Szkoła
dla żyd. inteligencji (Zakład Freblowski)
KACENELSNO-NACHUMOO
ul. POMORSKA 20 tel. (183-40). Zapisy w godz. od 4–7 p.p
7־קל. שולע און פרעבלשולע פאר קינדער פון יוד. אינטעליגענץ
קאצענעלזאן = נאחומאב
פאמארסקא 20 טעל. 183-40. איינשרייבונגען פון 4 ביז 7 נאכמיטאג
די שולקאנצעלאריע נעהמט אן איינשרייבונגען פון קנאבען און מיידלעך וואס זענען אין שולצוואנג. אין פארבערייטונגס־קלאס (A^0) ווערען אנגענומען קינדער פון 5½ יאהר. אין פרעבלשולע (שפיל־שול) קינדער פון 3-7 יאהר
די אונטעריכטס־שפראך אין שולע, ווי אויך אין פרעבלשולע איז פויליש. פיר קנאבען א פערגרעסערטער קורס פון העברעאיש און אלע למודי קודש אונטער דער פערזענליכער הנהלה פון
ר' יעקב בנימין קאצענעלזאן
פיר מעדכען א ספעציעלער קורס פון טענץ, ריטמיק, פלאסטיק לויטן פראגראם פון טאנץ־שולען פאר קינדער אונטער פאכמענישער לייטונג
פיר פיזיש שוואכע קינדער, ווי אויך פיר אונבעמיטעלטע ווירד ערעפענט א
נאכמיטאג שולע | ביז 50% ביליגער | נאכמיטאג פרעבעלשולע

דראט־צוימען

געפלאכטענע, געוועבען, געלעכערטע, ראביץ־געוועבען און אלע מעטאלען עמפפעהלט צו ביליגע פרייזען
RUDOLF JUNG
Łódź, Wólczańska 151, telefon 128-97.

טליתים־פאבריק
אויסארבייטונג פון וואלענע, האלב־וואלענע, זיידענע טליתים כמו טערקישע, קאלאמייער, וויאויך טליתים־קטנים, הירט און דעטייל מיט אויספערטיגונג, אויך גארטלען, שמאניעס און ציצית
צו בעקומען ביליגער ווי איבעראל, ביי
א. ח. ציטרינאוסקי, קאמיענגא 1
אין 2. טויער פארטער. קומט איבערצייגט אייך !
בעמערקונג : סווערען אויך אנגענומען אלטע טליתים צום וואשען.

עלעגאנטע פרויען
נוצען אויס דעם פערקויף פון פערשידענע מאדערנע פאלקעס מיט נאטירליכע
פאריזער שרינגען
בעשטעלונגען ווערען ערשטקלאסיג אויסגעפיהרט
קאנסטאנטינער 15, צוסער,
מעדליך פריזערקעס קענען זיך מעלדען.

אין דער 7 קלאסיגער
קנאבען שולע פון
נ. פיינהויז
זאנאדזקא
— 26 —
ווערן אנגענומען קינדער אין עלטער פון 5 יאהר.
בעמערקונג : די שולע עגזיסטירט שוין 37 יאהר און אויסער די אלגעמיינע למודים, וואס ווערען גרינדליך געלערנט לויט דעם רעגירונגס־פראגראם, צייכענט זי זיך אויס מיט איהר גרויסען פראגראם פון אלע יודישע למודים.

אנ'עונג יום־טוב
30 גלעזער דונקעל ביר נור 55 גר.
פון דעם אויסגעצייכענטען ביר־עקסטראקט
„Piwolin"
וואס איהר בעקומט אין יעדען קאלאניאל־געוועלב.
בעמערקונג : גיט אכטונג אויף דער פאטענטירטער פירמע „Piwolin"

ניי'ער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבן

ניי'ער פאלקסבלאט

פרייטאג 19 כו אלול תר"ץ

סעפטעמבער
זון-אויפגאנג 5.08
זון-אונטערגאנג 5.54

ליכט-צינדען: 5,29

הכנות צו די וואהלען אין סיים און סענאט

(—) ביי די יידישע פארטייען געהען נאך די אונטערהאנדלונגען וועגען פארשידענע וואהל-קאמבינאציעס און ביז איצט איז נאר בעקאנט, אז ס'איז שוין געשלאסען א צענטראל־לער

ציוניסטישער וואהל-בלאק

און ס'ווערען צו איהם צוגעצויגען אויך „מזרחי" און התאחדות. נאכדעם וועלען ערשט געפיהרט ווערען די אונטערהאנדלונגען מיט די איבעריגע גרופירונגען און צענטער. ביי די פוילישע פארטייען איז שוין די פראגע פון די בלאקירונגען ערלעדיגט און דארט האלט מען שוין ווייטער — מ'רעדט שוין וועגען קאנדידאטען, אזוי איז צ. ב. בעוואוסט געווארען, אז אין לאדז ווערט דורך דער סאנאציע ארויסגעשטעלט אויפ'ן ערשטען ארט ריכטער

יאן פילסודסקי

דער ברודער פון פרעמיער. בעת די פאריגע וואהלען האט אין לאדז אלס ערשטער קאנדידאט מצד דער סאנאציע פיגורירט דער ג. פינאנץ-מיניסטער טשעכאוויטש. דאגעגען זאל אין פיעטריקאוו — בושעושין, וואו ס'האט פריהער קאנדידירט יאן פילסודסקי מצד דער סאנאציע, קאנדידירען דער אמאליגער ענדעק און רעדאקטאר פון דער „דוואגראשע", סאדזעוויטש, וועלכער איז פאר צוויי יאהרען אריבער צו דער סאנאציע. ביי די

רעכטע נ.פ.ר.

אין לאדז, וועלכע געהערען צום צענטראלעוו האט געטראפען א דיסציפלין־ברוך, אפשר מיט דער שטילער הסכמה פון די פיהרער: זייערע פראפ.-פעראיינען (דער קארטעל, גדאנסקא 40) האבען בעשלאסען זיך נישט אנצושליסען אין צענטראלעוו און ארויסטרעטען זעלבסטשטענדיג צו די וואהלען מיט אן אייגענער ליסטע. אייגענטליך וועט עס זיין דער ערשטער כהונה-פרוב זייערער אין לאדז.

(ב) די לינקע נ.פ.ר. האבען שוין געבילדעט דעם ערשטען אין לאדז

וואהל-קאמיטעט

צו איהם געהערען ג. דעפ. וואשקעוויטש, ארוו. פיכנא, אינזש. וואיעוואדזקי א. אנד. ביי די דייטשע סאציאליסטען האט זיך נעכטען ביז שפעט אין דער נאכט בעראטען דער הויפט-קאמיטעט. פון זייערע בעשלוסען וועט אין א געוויסער מאס אפהענגיג זיין, ווי ס'וועט זיך ארויסקריסטאליזירען די לאקאלע בלאק-פעראהלטעניסען אין לאדז (יודען, בירגערליכע דייטשען א. אז. וו.).

רעגולאציעס, פראלאנגאציעס, באנקראטען

טגליכע כראניק פון האנדעלס-געריכט

די פירמע „ראוקי, טאז און שטילערמאן" האט זיך געווענדעט אין געריכט וועגען פראלאנגירען איהרע צאהלונגען. אין פעברואר האט די פירמע בעקומען א פראלאנגאציע אויף דריי חדשים. נאכ'ן אפלויפען פון די דריי חדשים האט דאס געריכט ערלויבט אנצוהויבען אויסגלייך־אונטערהאנדלונגען. ד. 4-טען סעפטעמבער איז פארגעקומען א פערזאמלונג פון די קרעדיטארען און רעפרעזענטאנטען פון 59,187 זל. פון דער אלגעמיינער צאהל חובות 76,819 זל זענען מסכים געווען צו בעקומען 70 פראצ. פון די חובות־צאהלער אין דריי קליינע ראטעס: די ערשטע אין א יאהר ארום און די אנדערע צוויי צוועקס חדשים שפעטער. דאס געריכט האט דעם אפמאך בעשטעטיגט.

* * *

ארית וואלמאן נאוואמיעסקא 22 הורט־פערקויף פון קאנפעקציע האט זיך דעם 27-טען מערץ געווענדעט אין געריכט וועגען ערטיילען איהם א פראלאנגאציע פון די צאהלונגען. דאס געריכט האט איינגעפונען, אז די פירמע קען צאהלען און האט די פראלאנגאציע נישט ערטיילט. די פירמע האט אנגעגעבען אן אפעלאציע, וועלכע איז דעם 29-טען אוגוסט בעטראכט געווארען אין ווארשאווער אפעלאציאנס-געריכט, וועלכער האט מבטל געמאכט דעם לאדזשער אורטייל און ערטיילט דער פירמע א פראלאנגאציע אויף דריי חדשים.

איצט האט דאס לאדזער געריכט בעשטימט א געריכטס-אויפזעהער און א ריכטער-קאמיסאר.

* * *

דעם 24-טען אפריל האט דאס געריכט ערקלערט פאר באנקראט די פירמע פראנצישעק שידלאווסקי פוג'ם 22 אפריל ה. י.

אין יולי האבען זיך קרעדיטארען געווענדעט אין געריכט מיט דער ביטע דעם טערמין פון באנקראט אריבערצוטראגען אויפ'ן 20-טען דעצעמבער 1929. דאס געריכט איז דער ביטע נאכגעקומען.

א ווירקליך
גוטע ראדיא
קויפט מען נור
ביי רייכער
פיעטריקאווער 142

אנשטאט 10 יאהר אין א דירה

א האלב יאהר בסך הכל אין „חד גדיא"

אין יאהר 1927 האט א געוויסער מאלקאווסקי געדונגען ביי באלעסלאוו דושעל א וואוינונג אין א ניי הויז. דער קאנטראקט איז אויפגעשריבען געווארען מיט א בליישטיפט און איז אונטערגעשריבען געווארען דורך ביידע צדדים.

אזוי אבער ווי מאלקאווסקי איז געווען אן אוואנטוריסט, האבען ד ילאקאטארען געפאדערט פון הויז-ווירט, ער זאל איהם עקסמיטירען. דושעל האט איהם צוגעשיקט א רעיענטאלישע אויפפאדערונג וועגען פערלאזען די שטוב. מאלקאווסקי האט זיך אבער די אויפפאדערונג גארנישט גענומען צום הארצען. דער ענין איז געקומען פאר דעם פאוויאטאווע געריכט אין טושין. דא האט מאלקאווסקי געוויזען, דאס אין אפמאך איז דא א פונקט, אז מען קען איהם נישט עקסמיטירען פאר 10 יאהר. דער הויז-ווירט האט אבער גע'טענה'ט, דאס דער דאזיגער זאץ איז צוגעשריבען געווארען דורך מאלקאווסקין אליין. די זאך איז איבערגעשיקט געווארען אין לאדזער קרייז געריכט. א קאליגראף האט פעסטגעשטעלט, דאס דער אפמאך איז דורך מאלקאווסקין געענדערט געווארען. און דער זאץ וועגען די 10 יאהר איז צוגעשריבען.

נעכטען איז פארגעקומען דער פראצעס און וולאדיסלאוו מאלקאווסקי איז פער'משפט געווארען צו 6 חדשים טורמע.

לאזט זיך נישט פערפיהרען!

ביי אנדושא די מאניקוזשיסטקע איז נישט קיין נפקא-מינא יונג, צי אלט—אלץ איז סחורה...

אויף וואלבארסקא 32 האט געוואוינט מיט איהר מוטער שרה גנענדיל א מיידעל, א וועש - נייהערין. די מוטער האט פאר דער טאכטער געזוכט א שידוך און א לייכטערע פרנסה. קודם-כל האט זיך חנה ד ינייטארין אויסגעלערנט צו מאכען מאניקור און האט אנגעהויבען זיך צו רופען „אנדזשא". האבענדיג אזא פאך אין האנד און א שעהנעם נאמען „אנדזשא" האט שוין דאס מיידעל לייכטער געקענט קומען צו א שידוך: שדכנים האבען איהר פארגעשלאגען עפיס אן'עלעגאנטער מאן א דיסקאנטא-מעקלער, א וואלוטע-סוחר מיט א ביי־סעל אייגען געלד, הגם ער איז שוין געווען איבער די פופציג, האט אנדזשא איינגעשטימט אויפ'ן שידוך. ז יפון איהר זייט האט געגעבען נדן איהר וואוינונג און די נייה-מאשין און ס'איז געשפילט געווארען א חתונה. אבער דאס לעבען מיט'ן אלטען מאן האט דער יונגער מאניקורשיסטקע נישט געשמעקט, האט זי צוגענומען ביי איהם זיין מזומן און איז פערשוואונדען. דער מאן האט זיך קיין עצה נישט געקענט געבען, די מוטער האט זיך צוריק ארייגעצויגען אין איהר שטוב (ווען די טאכטער האט חתונה געהאט האט זיך די מוטער ארויסגעצויגען צו איהר שוואגער אויף זאכאדניא). באין ברירה האט דער אלטער מאן די יונגע מאניקורשיסטקע אפגעגעט און זי איז געווארען ווידער „צום האבען". א קורצע צייט האט געדויערט און זי האט פאר זיך אויסגעזוכט א נייעם מאן, דאס מאל שוין א יונגערמאן, וואס האט געארבייט אלס טרעגער אויף גייערס מארק און מיט א דריי חדשים צוריק האט מען געשפילט חתונה. דער נייער מאן האט זיך נאך דער חתונה אריינגעצויגען אין אנדזשאס דירה און מ'האט אפגעלעבט א פאר חדשים. די פאריגע וואך, ווען דער מאן איז געקומען פון דער ארבייט, האט ער אין שטוב נישט געטראפען זיין פרוי, נישט איהרע און זיינע זאכען, און נישט די נייה-מאשין. דער יונגער מאן, וואס האט פערלוירען זיינע פאר הונדערט זלאטיס „נייעס אנצוג און זיין ווייב האט זיך קיין עצה נישט געקענט געבען. דערוויל האט ער זיך דערוואוסט, אז זיין זייגער איז פערזעצט ביים ווייבס א שוואגער, נאך א קריגעריי איז געלונגען דעם זייגער אויסצוקויפען.

א פאר טעג שפעטער האט מען פערגומען אויך די דירה, פאר וועלכער מ'האט ד יגאנצע צייט קיין דירה-געלד נישט געצאהלט און דער מאן איז געבליבען אהן א ווייב, אהן א דירה, אהן געלד און אהן זאכען. דערוויל האט איהם ארייגענומען צו זיך זיינער א ברודער. אבער ער איז א מיליטער-פליכטיגער פון 1907 י., און דארף די נאהענסטע טעג אריינגעצויגען ווערען אין מיליטער. דער בעווייבטער ברודער, דער יונגער מאן פון אנדזשא דער מאניקורשיסטקע, אדער די וועש - נייהערין, האט פון איהר בעקומען א בריף געשריבען אין פויליש, אז זי האט נישט געקענט מיט איהם לעבען און בעט, ער זאל זי אפגעטען.

איז ער געקומען אין רעדאקציע אויסגיסען זיין ביטער הארץ און ווארענען אנדערע, אז זיי זאלען זיך נישט לאזען פערפיהרען פון דער יונגער מאניקורשיסטקע — „אנדזשא".

ארעסטירט א וועקסעל-שווינדלער

דערוויל זענען פעסטגעשטעלט זיינע שווינדלען אויף דרייסיג טויזענט זלאטיס

(א) שמואל לאנדא פון קוטנא האט דערהאלטען א קארטעל פון פאסט, אז ער זאל בעצאהלען זיין וועקסעל פון 500 זל. אויסגעשטעלט אין דער ארדרע פון ראבאווסקי. אזוי ווי ער האט נישט געדענקט, דאס ער זאל האבען אויסגעשטעלט אזא וועקסעל, איז ער אריבער אויף דער פאסט א קוק טון זיין וועקסעל און האט פעסטגעשטעלט, אז דער וועקסעל איז געפעלשט. דער פאסט-אמט אין קוטנא האט צוריקגעשיקט דעם וועקסעל מיט דער דאזיגער ערקלערונג פון לאנדאו קיין לאדז, צום לעצטען זשיראנט ה' זילבערשטיין. יענער האט דעם ענין איבערגעגעבען אין אויספארשונגס-אמט, און ס'איז פעראָרדענט געווארען אן'אויספארשונג, וועלכע האט פעסטגעשטעלט פאלגענדעס: זילבערשטיין האט דעם וועקסעל בעקומען פון א געוויסען שלום לעווין, וועלכער האט צוזאמען מיט אנדערע אין לאדז אויף ציגעל-גאס 43 געהאט א ביורא פון ביטעס, עצות א. אז. וו. אונטערן נאמען „ווערויטאס". שפעטער איז ער פון ביורא ארויסגעטראטען און איז געווארען א דיסקאנטער. ער פלעגט אפט דיסקאנטירען „קינדישע" וועקסלען, אמאל פלעגט ער זיי אויסקויפען אלס זשיראנט, בעת דער אויספארשונג, האט זיך לעווין טיילוויז מודה געווען. אגב איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז פארשידענע פירמעס האבען געליטען דורך לעווינען צוזאמען ביז 30 טויזענד זל. לעווין האט אויך איינקאסירט וועקסלען פון זיינע קליענטען און שפעטער אויסגעצאהלט זיי בלויז א טייל. לעווין איז דערוויל ארעסטירט. מ'רעכענט, אז די צאהל געליטענע וועט נאך שטייגען.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8—10 פארמ. 1—3 און פון 5—9 אוו.

זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמ.

בעזונדערער ווארט-זאל פאר פרויען.

DR. MED.

S. Heinrich

פאמארסקא 10, טעל. 147-67

צוריקגעקעהרט

ספעצ. פאר קינדער- און אונערליכע קראנקהייטען קווערץ-לאמפען, ליכט בעדער, דיאטערמיע

עמפפאנגס-שעה'ן פון 12—2 און פון 4—7 נאכם.

פאר אונבעמיטעלטע לעסשניצע-פרייזען.

רעגיסטראציע פון יאהר-גאנג 1912

היינט, פרייטאג דעם 19 סעפטעמבער דארפן זיך אין דער פאליצייאיש-מיליטערישער אפטיילונג ביים מאגיסטראט (פיעטרקאווער 212) רעגיסטרירען די געבוירענע אין 1912 יאהר וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 4 פאליצי-קאמיסאריאט און זייערע פאמיליען-נעמען הויבען זיך אן אויף

MNOPRS

און פון 12-טען קאמיסאריאט

ABCDEFH Ch I J

מאר..., שטח דער 4 פאליציי קאמיסאריאט

S Sz T U W Z Ź

און 12 פאליציי קאמיסאריאט פון N ביזן סוף

ביים רעגיסטרירען זיך דארף מען מיטברענגען א פאס, א מעטריק אדער אן'אנדער דאקומענט; א שול-צייגניש. האנדווערקער דארפען אויך צושטעלען א צעך-צייגניש.

פערזאנען, וואס קענען נישט בעווייזען זייער אנגעהעריגקייט צו א פרעמדער מלוכה מוזען זיך אויך רעגיסטרירען.

Powiększenie fabryki naszej do 6-cio krotnej produkcji dotychczasowej i racjonalizacja pracy umożliwia nam

zniżenie cen do 20 %

PISCHINGER

Narutowicza 2

זיצונג פון קאמיטעט פונאנדערצובויען די שטאט

היינט וועט פארקומען א זיצונג פון קאמיטעט פונאנדערצובויען די שטאט, אויף דער טאג-ארדנונג: קרעדיטען פאר'ן פערזיכערונגס-אנשטאלט פאר גייסטיגע ארבייטער אין ווארשא, קרעדיטען און קאנווערסיעס.

35,000 באהן-ארבייטער בעקומען פרישע ארבייט

מיטוואך איז פארגעקומען א זיצונג פון אלע לייטערס פון די באהן-דירעקציעס. ס'איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז די באהן-בעוועגונג איז לעצטענס געשטיגען און ס'איז דעריבער בעשלאסען געווארען אנצוהויבען די ארבייטען אין די באהן-ווארשטאטען און פאראווואזען-אפטיילונגען. אזוי ארום וועלען בעקומען בעשעפטיגונג פרישע 35 טויזענד ארבייטער.

מאסען-רעוויזיעס

לויט א פעראָרדנונג פון דער צענטראל-ער־מאכט זענען די שטעטישע סטאראסטווע נעכטען ארורכגעפיהרט רעוויזיעס אין די וואוינונגען פון די מיליטער מיטגליעדער פון די פאליטישע פארטייען. מ'האט געזוכט געוועהר, כדי צו קאנפיסקירען עם ביי די, וואס האבען נישט קיין רעכט געוועהר ביי זיך צו האלטען.

טראץ דעם, וואס די רעוויזיעס זענען געווען דורכגעפיהרט זעהר גענוי, האט מען פיין היים געוועהר נישט געפונען ביי קיינעם.

זעלבסטמארדען

(2) אויף קילינסקא 84 איז געקומען די 22-יעהריגע העלא פאלאנאוסקא רוטשקאווסקא איז האט דארט געהאט עפיס א געשפרעך מיט פאוולאווסקי, וועלכער וואוינט דארט. נאכדעם האט מען זי געפונען א פעסטע מיט יאדינע. די ארויסגערופענע פאגאטאווע האט איהר ערטיילט הילף, און זי אפגעפיהרט אין דעם שטעטישען זאמעלפונקט.

(—) נעכטען האט דער סטרוזש פון לאגעוניצקא 11 ארויסגעריפען די פאגאטאוויע צו א'אנגבעד קאנטע, וועלכע האט זיך געווארפען אין שרעקליכע יסורים. דער פאגאטאוויע-דאקטאר האט פעסטגעשטעלט, דאס זי איז בענאגנען זעלבסטמארד דורך איינגעהמען א גרויסע דאזע זאלץ-זויערע און זי אפגעפיהרט אין שפיטאל. איהר נאמען איז אומבעקאנט.

האסטו זיך שוין פּרוּװעהען מיט אַנ'עלעגאַנטן

הערבסט-הוט?

איילן צו דער גוט-בעקאַנטער פירמע

M. Rapaport, 9 פּיעטריקאָווער 9

וואו דו בעקומסט אַלערנייעסטע אויסלענדישע ווי אויך איבלענדישע הוטען אין אַלע קוואַליטעטן צו זעהר ערמעסיגטע פּרייזען.

„לאָדזער פּראָוואָקאַטאָרען"

די געשיכטע פון טרויעריג-בעריהמטען לאָדזער פּראָוואָקאַטאָר נח

(המשך).

המן האָט גענומען דעם אַרעסטירטען אויפ'ן צווייטען פערהער. מיט אַלע מיטלען האָט ער געפּרובט צו צווינגען זש—ן זיך מודה צו זיין אין דעם, אַז ער האָט דערשאָסען דעם שוואַרצען וואָלף. זש. נישט קוקענדיג אויף די גרויזאַמע יסורים, וואָס ער האָט געליטען, האָט נישט געוואָלט רעדען קיין איבריג וואָרט וואָרען, איבריגענס האָט ער צווייטען פערהער. מיט אַלע מיטלען האָט ער געפּרובט צו צווינגען זשען זיך מודה צו זיין אין דעם, אַז ער האָט דערשאָסען דעם שוואַרצען וואָלף, זש. נישט קוקענדיג אויף די גרויזאַמע יסורים וואָס ער האָט געליטען, האָט נישט געוואָלט רעדען קיין איבריג וואָרט, איבריגענס האָט ער דאָך נישט געהאַט וואָס צו זאָגען, ווייל ער האָט צו דעם גאַנצען ענין קיין שום שייכות נישט געהאַט און בכלל זיך נישט פערנומען מיט קיין שום פּאָליטישע אַרבייט. „המן" האָט געסטראַשעט מיט'ן רעוואָלווער מיט שרעקליכע טאָרטורעס, מיט'ן טויט, אָבער האָט גאָרנישט געקענט פון זש. אַרויסבעקומען די ערשטע אויספאָרשונג איז אַלזאָ געווען פערענדיגט און זש־ן האָט מען געדאַרפט אָפּשיקען אין „סיסקנאַיע אָטדיעלעניע" (געהיים-פּאָליציי). ביי דער גאַנצער „אויספאָרשונג" איז אָנוועזענד געווען נח. ער האָט געהאַט אַ שרעקליכע סאַטיספאַקציע פון דעם וואָס זש. האָט בעקומען אַזוי שרעקליך געשלאָגען, אַז ער האָט קיין געזונדען אבר נישט געהאַט. צו זש. האָט מען צוגעטיילט אַ וואַך פון 6 קאָזאַקען, נחל איז מיט'ן רעוואָלווער אין האַנד געגאַנגען בראש און אויף אַזאַ אופן האָט מען דעם אַרעסטירטען אין אַ שרעקליכען מעמיד אָפּגעשיקט אין געהיים-פּאָליציי אויף אַלגינסקאַ גאַס. דאָרט האָט מען שוין מיט אונגעדולד געוואַרט אויף דעם מערדער פון „שוואַרצען וואָלף". אַנקומענדיג אויף אַלגינסקאַ גאַס האָט מען זש'ן גלייך אַריינגעפיהרט צום נאַטשאַלניק אַליין, וועלכער האָט געהייסען פוקס. ווען פוקס האָט דערזעהען דעם אַרעסטאַנט, האָט ער פערקרומט דאָס מויל און זיך פערשטעלט די אויגען, אַזאַ איינדרוק האָט געמאַכט אויף איהם דער אָנבליק פון דעם שרעקליך צוהרגעטען און צומזיקטען אַרעסטאַנט, די ערשטע פראַגע פון נאַטשאַלניק פוקס איז געווען:

— ווער האָט אייך אַזוי צושלאָגען.

זש. האָט שוין נישט געקענט ענטפערען נאָר האָט זיך שרעקליך צוויינט. ווען ער האָט זיך בערוהיגט האָט ער דערצעהלט פוקסן אויף וואָס פאַראַ אופן מ'האָט איהם אין אוטשאַסטאָק געשלאָגען.

פוקס האָט רוהיג אויסגעהערט די דערצעהלונג און בלויז אַ קוק געגעבען אויף נחלען, וועלכער איז געשטאַנען דערנעבען. ער האָט אָבער גאָרנישט רעאַגירט אויף דעם, נאָר צוגעטרעטען צו דער ווייטערדיגער אויספאָרשונג.

— דאָ וועט מען אייך שוין נישט שלאָגען, איהר קענט זיך אַלזאָ מודה זיין אין דעם, אַז איהר האָט דערשאָסען דעם „שוואַרצען וואָלף". מיר אַליין ווייסען, אַז ס'האָט אפילו געקענט זיין אַ בעגרינדעטע סיבה וואָלפן צו ערמאָרדען, זעלבסט פערשטענדליך האָט ער אייך אין דער פּאַרטיי פיל שלעכטס געטון, דאָס וועלען אין מילדערנדע אומשטענדען ביים בעטראַכטען דעם גאַנצען ענין. ס'האָט אָבער דעם מינדעסטען זין נישט, אַז איהר זאָלט אייך איינעקשענען און זיך נישט וועלען מודה זיין, באַכמעהר, אַז ס'זענען פערהאַן עדות, וועלכע האָבען אייך געזעהען ווי איהר האָט געשאָסען, זאָגענדיג די דאָזיגע ווערטער האָט פוקס אָנגעוויזען אויף נחן.

זש. האָט געוויינט און דערצעהלט, וואָס ער האָט געטון דעם גאַנצען יום-כפור'דיגען טאָג און געשוואוירען ביים אַלעם הייליגען, אַז ער ווייסט נישט פון וואָס צו זאָגען. זעהר לאַנג האָט געדויערט דער פערהער, זעהט אויס, אַז פוקס האָט שוין דעמאָלס נישט געהאַט קיין גרויסען צוטרוי צו נחן, ווייל ער האָט איהם געהאַלטען גאַנץ קורץ און אויך איהם געשטעלט פערשידענע פראַגען וועגען דעם ביי וואָסערע אומשטענדען זש. איז אַרעסטירט געוואָרען, אין מיטען דער אויספאָרשונג איז דעם אַרעסטירטען איינגעפאַלען אַ גליקליכער געדאַנק, ער האָט זיך געווענדעט צום נאַטשאַלניק פוקס און געזאָגט:

— אויב איהר ווילט וויסען ווער איך בין און צי איך בין פעהיג צו דערשיסען אַ מענשען קענט איהר זיך ווענדען דעם ווענדען צו פרוי רוזשאַ ש., וועלכע קען מיך זעהר גוט.

דערהערענדיג דעם נאָמען רוזשאַ ש. איז ער שטעהן געבליבען, רוזשאַ ש. איז געווען די יודישע געליבטע פון נאַטשאַלניק פוקס, ער האָט אפילו מיט איהר געהאַט 2 קינדער, נאָך אַ לענגערע ווייל שטילשווייגען האָט פוקס געפרעגט:

— פון וואַנען קענט איהר די פרוי רוזשאַ ש.

זש. האָט ער ערקלערט, אַז ער וואוינט בשכנות מיט דער דאָזיגער פרוי, וועלכע קען איהם זעהר גוט און ווייסט, אַז ער פערנעהמט זיך נישט מיט קיין פּאָליטישע ענינים.

בחלען האָט דער ענין נישט געשמעקט, ער האָט זיך געדרעהט ווי אַ וואָרים, אָבער נישט געהאַט די דרייסטקייט אויסצורעדען קיין וואָרט.

פוקס האָט אָנגעדרעהט אין טעלעפאָן און אַרויס גערופען די פרוי ש. אין קאַנצעלאַריע אַריין. ס'האָט נישט געדויערט קיין 15 מינוט און שוין איז פרוי ש. דאָ געווען, ווייל סיי-ווי-סיי האָט זי געוואָלט אינטערווענירען אין דעם ענין זש.

פוקס האָט זי געפרעגט אויב זי קען דעם אַרעסטירטען. פרוי ש. האָט געענטפערט, אַז איצט דערקענט זי איהם נישט, אַזוי איז ער צושלאָגען, ווייטער האָט זי פוקס'ן איבערגעגעבען, אַז זש. האָט זיך קיינמאָל נישט פערנומען מיט קיין פּאָליטישער אַרבייט און זי גאַראַנטירט דערפאַר, אַז ער האָט נישט אַנטיילגענומען אין ערמאָרדען דעם געהייב אַגענט.

פוקס האָט זש־ן גלייך בעפרייט, אויף אַ דראָזשקע האָט מען איהם אָפּגעפיהרט אַהיים, אַ לאַנגע צייט האָט זש. זיך געמוזט היילען, ביז ער איז געזונד געוואָרען פון די צעהנדליגע וואונדען וואָס ער האָט בעקומען פון די קאָזאַקען, בעת דער ערשטער „אויספאָרשונג".

י. ראַז.

(המשך קומט).

וועה-געשריי פון די יודישע הויזירער

זייט לענגערע יאָהרען ערנערען זיך אין לאָדז, עטליכע הונדערט מאַן פון הויזירער האַנדעל, זיי וואַנדערען פון דאָרף צו דאָרף, שטאָט צו שטאָט אין פּאָמערן אין פּויזנער געגענד און פערשפּרייטען לאָדזער אויסאַרבייטונגען אין די פּראָווינצסטע ערטער.

פון יאָהר 1928 אָן האָט מען אָנגעהויבען צו בעגרעניצען דעם האַנדעל, נישט אַרויסגעבענדיג די אַזוי גערופענע וויזעס, אָהן וועלכע דער האַנדעל איז נישט ערלויבט.

די פערוואַלטונג פון דעם הויזירער פעראיין האָט דאָך געפּועלט ביי דער מאַכט, אַז די נויטבעדערפטיגסטע זאָלען די וויזעס בעקומען, יעצט שטעהען זיי ביי דעם ראַנד פון אונטערגעהן; אויפ'ן יאָהר 1931 זאָל קיין איינער נישט בעקומען קיין וויזע.

די פערוואַלטונג האָט אָבער נאָך נישט רעזיגנירט, זי האָט בעשלאָסען יעצט צו אינטערווענירען ביי דער העכסטער אינסטאַנץ, זי זאָל מבטל מאַכען די גזרה און נישט דערלאָזען פערגרעסערען די רייהען פון די אַרבייטסלאָזע.

ABAŻURY, SZKIELETY, FRENZLA

po cenach najniższych poleca

jedyna specjalna wytwórnia

F. LASKOWSKA

Zawadzka 4 (Rozwadowska)

Dziś w RADJO

Godz. 22.30

p. Minister

ZALESKI

mówi z Genewy

אפּטייקען

(2) וואַיטשיצקי (נאַפּיורקאָווסקי 27) ראַנילעצקי (פּעטריקאָווער 127) אַלניצקי און צימער (זאַוואָלטשאַנסקאַ 37) ליינוועבער (פּריהייטס-פּלאַץ 2) יאָרשים פון האַרטמאַן (מלינאַרסקאַ 1) קאַהאַנע (לאַעקסאַנדראָווסקאַ 70), קלופּס (קאָנטנאַ 54).

געפינען אַ פּעקעל סוועטערס

נעכטען אין אָוונד האָט מען געפינען אויף סקווערנאַ גאַס אַ פּעקעל סוועטערס, וואָס איז איבערגעגעבען געוואָרען דעם וואַך-פּאָליציאַנט אויף דער סטאַציע פון דער פאַבריק-באַהן.

4-טער אַלפּוילישער עספּעראַנטיסטען קאָנגרעס אין לאָדז

(ל) מאָרגען שבת און זונטאָג וועט פּאָרקומען אין זאַל פון שטאָט-ראַט דער 4-טער אַלפּוילישער עספּעראַנטיסטען קאָנגרעס אין וועלכען עס נעהמען אָנטייל איבער 200 דעלעגאַטען פון גאַנץ פּוילען.

קינא „קאַפּיטאָל" — פּ״ע גאַנג

היינט און פאָלגענדע טעג!

גרויסער דאָפּעלט. פּראָגראַם!

— I —

„וואָהנזיניגער פּירשט"

ליבעס-דראַמע, פול עמאָציעס ספּאָרט און הומאָר. אין די הויפּטראָלען:

Joan Grawford, W. Haines i Slim.

— II —

פּרעכטיגע קאָמעדיע מיט די בעסטע קאָמיקערס פון דער וועלט

SLIMEK i ARTHUR

„ברודער-ליבע"

אָנהויב 4 נ"מ. שבת, זונטאָג, חגאות 2 ביימאָ פּאָפּגל. פּרײַזען. ערשטע סעאַנסן 50 גר און 1 זל

1-טער קלאַנג-פילם-קינא-טעאַטער אין לאָדז

„SPLENDID" נאַרוטאָוויטשאַ 20

ערעפענונג פון סעזאָן 1930/31

אין גרויסען סופּער-פילם פון דער קלאַנג-פּראָדוקציע „UFA"

גענייאַלען מייסטערווערק פון רעזשיסער JOE MAY א. נ.

טראַגעדיע פון געליבטע

לויט דער בעקאַנטער ערצעהלונג „Der unsterbliche Lump" די הויפּטראָלען שפּילען

Liana Haid, Gustaw Fröhlich i H. A. Schlettow

די מוזיקאַליש-וואָקאַלישע זייט האָט פּערזענליך בעאַרבייט RALPH BENATZKY קאָמפּאָזיטאָר פון וועלט-רוהם. צווישען אַנדערע וועלען געזונגען ווערען די גייסטע קלונגען:

1) Pozwól mi ująć twą dłoń; 2) Twe oczy piękna pani..

אויסערדעם אויסער'ן פּראָגראַם: דער נאָך-פּראָגראַם ווערט גערעט אינגאַנצען פּוילישע. פּאָסטאַרטוסאָן פּרייקאַרטען אונגילטיג. אָנהויב 4, 6, 8 און 10 אין אָוונד.

אויפ'ן ערשטען סעאַנס געלטן די פּרייזען פון די פּלעצער 1, 2 און 3 זל.

וויין און מעהד

— ווי אויך —

אַלערליי געטראַנקען

גוט און ביליג „באָרווין"

קויפט מען נור ביי דער בעוואוסטער פירמע

אינהאָבער מענדל בארנשטיין

לאָדז, נאַוואָמיעסקאַ 30

טעלעפאָן 58-210

דירעקטער אימפּאָרט פון ארץ-ישראל

קויפט אייך פאַר פּאַלסיפיקאַטען

קלאַנג=פילם=טעאַטער CASINO קלאַנג=פילם=טעאַטער CASINO

היינט ערעפנונג פון סעזאָן!

סוועט דעמאָנסטרירט דער גרויסער קלאַנג=פילם פון FNX א. נ.:

„אונטערגעשניטענע פליגלען"

אין די הויפּטראָלען:

HELENA CHANDLER i JOHN GARRICK

קאַמף און נצחון פון א יונג ליבעס-פּאָרעל. — נאַכט-אַטאַקע פון צעפּעלינען אויף לאָנדאָן.

אויסערדעם וועט זינגען שפּאַנישע לידער

Raquel Meller

פּאַספּאַרטוס, א חוץ אַמטליכע, און פרייקאַרטען זענען נישט גילטיג ביז'ן אָפּרופען.

אָנהויב 4.30, 6, 8 און 10 א זייגער אין אָוונט.

שבת און זונטאָג פריהמאָרגענס פון 12 ביז 3 א זייגער נאָכמיטאָג צו ביליגסטע פּרייזן.

דיקע מענשען

קענען זיך באַפרייען פון שמאַלץ=אָנזאַמלונג דורך נאַטירליכן ביטער=וואַסער Franciszka Józefa לויטן שטודיע וועלכע זענען אויסגעפאָרשט געוואָרן, צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקן און סקלאַד אַפּטעקאַרסקי.

מעלדונגען

אָרטאָד. געזאַנג פאַראיין ביי „פּועלי אגודת ישראל" לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 66.

הערמיט מעלדען מיר אַלע אונזערע פארשריבענע מיטגלידער, אַז מאָרגען שבת דעם 20-טען סעפּטעמבער ד. י. פּינקטליך 2 נאָכמיטאָג קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל וואָלטשאַנסקאַ 66 די ערשטע לעקציע צו וועלכע אַלע מיטגלידער מוזען אונבעדינגט קומען פּינקטליך. איינשרייבונגען קומען נאָך פאָר. גלייכצייטיג מעלדען מיר, דאָס די לעקציעס

פון די מאַנדאָלין סעקציע אונטער דער לייטונג פון א געשולטען לעהרערע הויבט זיך אָן דעם 10ן ה. י. איינשרייבונגען קומען נאָך פאָר.

צייטווייליגע פערוואַלטונג פון אָרטאָד. געזאַנג פעראיין ביי פּ. א. י.

פון דער יודישער פאָלקס-ביבליאָטעק א. נ. פון א. ה. גאַרדאָן און לאָדז שיענקעוויטשאַ 5|3 דעם 24-טען סעפּטעמבער ד. י. און צווייטען טאָג ראָש-השנה 7.30 אין אָוונט קומט פאָר אין לאָקאַל פון „האחרוה" שיענקעוויטשאַ 5|3 א רעפעראַט פון ה' ישעיה פּרישמאַן א. ה. ט. „די וועלט-מלחמה און איהר אָפּשפּיגלונג אין דער וועלט-ליטעראַטור".

איינגאַנג פריי. דער רעפעראַט איז איינגעאָרדנעט ספּעציעל פאַר לעזער פון ביבליאָטעק.

די ביבליאָטעק-קאָמיסיע.

אבערקאַנטאָר פאָדראַבינעק דאַווענט אין פילהאַרמאָניע

„ווילנער טרופּע" (אנפ. מ. מזאה)

זאַל פילהאַרמאָניע

פאַר זייער אָפּפאָהרען נאָך אויסלאַנד גיבען די „ווילנער" די לעצטע פאָרשטעלונגען, וועלכע מעלען שוין נישט איבערגעחזרט ווערען.

היינט, פרייטאָג שפּילען די „ווילנער" צו הנ-הה-פּרייזען אָסיפ דימאָוו'ס טראַגיקאָמעדיע: „דער זינגער פון זיין טרויער".

„דער זינגער פון זיין טרויער" פאַרמאָגט א מייסטערהאַפטע און קלאַסישע רעזשי, פאַרבענדרייכע העקאָראַציעס און פּרעכטיגע קאָסטיומען, וואָס זענען אין איינקלאַנג מיט'ן סיזושעט פון דער געשפּילטער זאַך, ווירקען שטאַרק און טראָגען אַריבער דעם צושויער אין א בעסערער און הערליכער וועלט.

די „ווילנער" שפּילען דעם „זינגער" מיט דער גרעסטער ציכטיקייט און זאָרגפעלטיגקייט.

מאָרגען שבת, שפּילען די „ווילנער" 3 מאָל: 12 א זייגער פריה „א מעשה מיט הערעשלע אסטרא פאָליער. 4 נאָכמ. „קדוש השם". 9 אָוונט „גולם".

ראַדיאָ-פּראָגראַם

פרייטאָג, דעם 19. סעפּטעמבער 1930 י.

11.58 — צייט סיגנאַל פון וואַרשאַ און העינאַל פון מאַריאַצקען טורעם אין קראקא. 1205 מוזיק פון גראַמאָפאָן פּליטען. 13.15 — טאָג-פּראָגראַם קינאָ און טעאַטער רעפּערטואַר. 16.15 מוזיק פון גראַמאָפאָן-פּליטען. 1710 קאָמוניקאַט פון ראַדיאָ מאַטאָרען פאַרבאַנד. 17.35 — א וויסענשאַפטליכער רעפעראַט פון וואַרשאַ. 1800 — קאָנצערט פון לייכטער מוזיק. 1900 — פאַרשידענעס. 1920 — מוזיק פון גראַמאָפאָן-פּליטען. 1945 — קאָמוניקאַט פון דער לאָדזשער האַנדעלס קאַמער, פּראָגראַם אויף מאָרגען, צייט סיגנאַל פון וואַרשאַ. 2000 — פּרעסע קאָמוניקאַט. 2015 — סימפאָנישער קאָנצערט. 2230 טראַנסמיסיע פון זשענעווע א רעדע פון מיניסטער זאַלעסקי. 2300 קאָנצערט.

20 סעפּטעמבער 1930

11.58 צייט סיגנאַל פון וואַרשאַ און העינאַל פון מאַריאַצקען טורעם אין קראקא. 1200 מוזיק פון גראַמאָפאָן פּליטען. 13.15 טאָג פּראָגראַם, קינאָ-און טעאַטער רעפּערטואַר. 16.20 — מוזיק פון גראַמאָפאָן-פּליטען. 17.35 — „דער פאָסטקאַסטען" קאָרעספּאָנדענץ פון וואַרשע. 1800 — פּראָגראַם פאַר קינדער און יוגענד. 19 — פאַרשידענעס. 19.20 — רעדעס וועגען עספּעראַנטאָ-קאָנגרעס אין לאָדז. 19.50 קאָמונאַט פון דער לאָדזשער האַנדעלס-קאַמער, טאָג-פּראָגראַם אויף מאָרגען, צייט סיגנאַל פון וואַרשאַ 2000 — פּרעסע קאָמוניקאַט. 2015 — פּאָר-טעפּיאַן קאָנצערט. 21.15 — לייכטע מוזיק. 2215 קאָמוניקאַטען.

Związek Producentów Ryb w Warszawie Sp. Akc.

ODDZIAŁ W ŁODZI,

zawiadamia P. T. Konsumentów, że SKLEP NASZ przy ul. POŁUDNIOWEJ 8

prowadzony jest pod fachowym kierownictwem

i zaopatrzony został RYB ŻYWYCH i SNIĘTYCH we wszelkie gatunki

סם יערים געדאַווענט די ימים-הנוראים הבע"ל אין פאַרשיעדענע לאָקאַל פון

חדר יסודי התורה

פּאַלודניאָווא 11 פראָנט.

דורך דעם בעוואוסטען חסידישען בעל-תפלה

ר' חיים פּיעטרקאָווער

בן אדמו"ר שליט"א מביאַליסטאָק. מיט ערשטקלאַסיגע משוררים, גרויסע לופטיגע ציממערן מיט אַלע בעקוועמליכקייטען. מעסיגע פּרייזען.

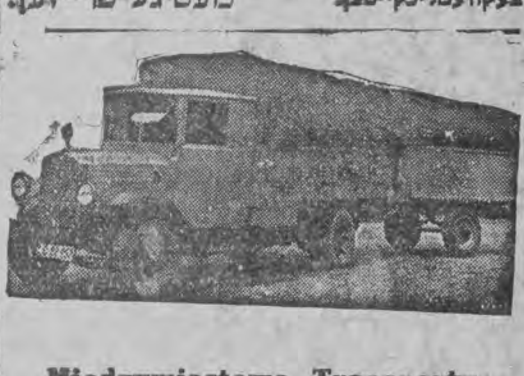

Międzymiastowe Transporty

Robert Thomas i S-ka

Piotrkowska 85, tel) 208-31 106-49.

דער אונפאַרשעמטער מענש פון חלול השם

מיטן נאָמען משה ראַזענמאַן, אַלעקסאַנדריסקי 2

קען זיך באַר ערלויבען צו געבען אין דער עפענטליכקייט אַז עס איז אין גאַנצען נישט ריכטיג דאָס, וואָס מיר האָבען פאַרעפענטליכט אין מאָנטאָגדיג „נייעם פאָלקסבלאַט" נומער 216. מיט וועלכען בעווייזן האָט ער בעוויזען אין דער עפענטליכקייט פון זיך אַליין? דאַגעגען מיר אונטערגעשריבענע מתפללים גיבען צו, אַז אַלעס איז אמת, אַזוי ווי עס איז געווען אין דער עפענטליכקייט, און ער האָט זיך באַר ערלויבט פיל שענדליכע זאַכען צו בעווייזען אין אונזער מקום קדוש וועלכעס מיר שעהמען זיך איבערצוגעבען אין דער עפענטליכקייט און עס איז פאַר אונז א פּחיתת א כבוד מיט אַזאַ פּערזאָן צו פּאָלעמיזירען אין דער עפענטליכקייט.

מיט אַכטונג

די גבאים און די מתפללים פון די חברה „חיי' אדם"

לאָדז, אַלעקסאַנדריסקא 5.

די גבאים: יהושע קאָפּעל קויפמאַן, עמנואל מאַרקאָוויטש.

פנחס פּייערשטיין, זכרי' דזיאַבאַק, אַברהם מאיר מאַזעווסקי, משה איטשע אייזנער, אייזיק קאַרשעווסקי, עוזר הענעכאָוויטש, ישראל גראַנקעוויטש, ארי' גערשאָן, אפרים מאַרקעוויטש, נתן שולמאַן, לייזער פאַרנטשעווסקי, בענדעט קישעלעוויטש, אפרים מאַזעווסקי, אשר זעליג קאַוועבלו, הירש יוסף גאָלדלוס, מענדעל וואַליער, אברהם דוד דזיאַבאַק, יונה מילעכמאַן, שמואל יעקעל קופּערבערג, אנגעלע זילבערגלייט, נח שפּענער (דער ווירט פון הויז וועלכער האָט אַלעס בייגעוואוינט).

18656

מאָטאָרען! עלעקטרישע נייע און גענוצטע. צו פאַבריקס - פּרייזען

רעפּאַראַטור-ווערקשטעלען. איבערוויקלונג פון מאָטאָרען און דינאַמאָ-מאַשינען. עלעקטרישע אינסטאַלאַציעס פון קראַפט, ליכט, סיגנאַליזאַציעס און בליץ-אַבלייטערס פיהרט אויס

RZED. INŻYN. ELEKTRO - MECH.

M. RAK Zawadzka 12, tel. 21-411.

Dr. med. S.

Warszawski

קילינסקיעגאָ 86, טעל. 109-23

צוריקגעקעהרט.

אויפפאָדערונג

צום ה' דוד שמולעוויטש

23 מיטגלידער פון דער גמילת-חסדים-קאַסע ביים פעראיין „משמרת החולים", אלעקסאַנדראָווסקאַ 6, וועלכע זענען דורך איהם בעשוויל'ט געוואָרען, פאָדערען דעם ה' שמולעוויטש אויף לדין, אויף זונטאָג, דעם 21. ד. ח. 6 א זייגער פאַרנאַכט אין דער גמינע ביים לאָדזער ראַביגאַט.

די פערוואַלטונג פון „משמרת החולים" אין לאָדז, אַלעקסאַנדראָווסקאַ 6.

אַכטונג, שטריקער אַרבייטער!

שבת, ד. 20 סעפּטעמב. 2.30 נאָכמ. קומט פאָר

א בעריכט = פערזאַמלונג

פאַר אַלע שטריקער אַרבייטער און נעבען צווייגען, אין פעראיינס-לאָקאַל פּאָדלעשנאַ 26.

צוליב דער וויכטיגקייט פון דער פערזאַמלונג ווערען אויפגעפאָדערט אַלע חברים מאַסענווייז צו קומען פּינקטליך.

די שטריקער-סעקציע.

Dr. med. B. From

ספּעציאַל=אַרצט

פאַר אַקושער און פרויען=קראַנקהייטען

צוריקגעקעהרט

46 זאַוואַדזקאַ 46, טעל. 61-142

נעהמט אָן פון 3—5 נאָכמיטאָג.

פאַבריק פון גאַרדינען, קאָפּעס, שטאָרן' פאָרטיערען, וויטראַזשען, טיולענע, עטאַמינע א.ז.וו. הורט און דעטייל-פעקויף

IZAK BER

פּיעטרקאָווער 85, טעל. 94 119

סטאַרשי פעלדשער

י. באַרנשטיין

51 צעגעלניאַנאַ 51

צוריקגעקעהרט

קינאָ=טעאַטער „Oaza"

קראָבערגאַ 10 (רוג זגערזשער 83)

היינט און פאָלג. טעג! גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם!

— I —

4-טע סעריע מאַגישער קרישטאַל בײַדי טויערן פון גהינום

מיט Elmo Lincoln אין דער הויפּטראָלע.

— II —

דער ספּאָרטסמאַן אויס ליבע

מיט Buster Keaton אין דער הויפּטראָלע.

שבת און זונטאָג איין פאָרשטעלונג 12.30

3. און 4. סעריע צוזאַמען מאַגישער קרישטאַל

פּרייזען פון די פּלעצער פון 30 גר. אָן.

דער יום-טוב-פּראָגראַם וועט זיין „כל נדרי"

מיט Rudolf Schildkraut אין דער הויפּטר

איינציגע האַנד-וועב שטוהלען

אין גוטען צושטאַנד ביליג צו פערקויפען. צו ערפאַהרען זשעלאַזנאַ 46 ביי האַכמאַן.

ס'איז געפונען געוואָרען א וועקסעל אויף 80 זל. אויסשטעלער איצעק דזשאַלאָווסקי. אָבצונעהמען נעגען אַנאָנס-קאַסטען אין אַדמיניסטראַציע.

א קוואַליפיצירטער שטריקער

צו א 10-נער מאַשין קען זיך מעלדען פּאָמאָרסקאַ 25 וו. 42

א קלאַוויר

אין גוטען צושטאַנד ווערט געזוכט צו קויפען. אָפּפערטען אונטער „K. L." אין אַדמינ. פון צייטונג.

אַן אָרט צו שלאָפען

פאַר 2 אָנשטענדיגע יונגעלייט מיט אַלע בעקוועמליכקייטען איז פון זאָפאָרט אָפּצוגעבען גדאַנסקאַ 95 וו. 6

א קוואַליפיצירטער שפּולער

צו וויגאָניע און אַן אויספּערטיגערין צו סוועטערס קענען זיך מעלדען פּאָמאָרסקאַ 41 אין דער סוועטער-פאַבריק

ירעליגיעזער יונגערמאַן

פון 22 יאָהר אַלט, אין א קליין שטעטעל, נעבען לאָדז, א בעלכבר, זוכט א שידוך מיט אַן אַמעריקאַנער מעדעל, וואָס זאָל שטאַמען פון מוילען אָהן אונטערשיד וויפיל געלד, נאָר צו קענען פאָהרען נאָך אַמעריקאַ. אָפערטען אונטער „O" אין אַדמינ. פון דער צייטונג.

א לערן-מעדעל

באַלד געצאָהלט קען זיך מעלדען אין דער וועש-פאַבריק פּאַלודניאָווא 6 באַמגאַרט

אוועקצוגעבען

אין צענטרום שטאָדט א טייל גאַלאַנטעריע-געוועלב פאַסענד פאַר פּאַפּיר, היטען א. ז. וו. אָפערטען אונטער „צ" אין אַדמ. „נ' פאָלקסבלאַט".

פישבילינג!

מיר מאכן בעקאנט, אז אין דער ... פיש-האלע נייע גאס 4 (נאר לודקא) מיט 40 און 50 גר. ביליגער ווי איבעראל! קומט און איבערציינט אייך!

בעקומט מען אלע סארטען לעבעדיגע און טויטע פיש

מעבעל

בעפאר איהר געהט קויפען מעבעל בעזוכט אונזער מעבעל-קאאפעראטיוו „סטיל" נארוטאוויטש 4 (דזשעלנא) טעל. 190-26

מיר בעזיצען אויף לאגער: נייעסטע מאדערנע שלאף-צימער, שפייז-צימער, גאבינעטען ווי אויך איינצעלנע מעבעל-שטיקער. סאלידע אויספיהרונג לויט די נייעסטע אויסלענדישע מאדעלען. ס'ווערען אויך אנגענומען אלע ארט טישלער-ארבייטען אויף גוטע בעדינגונגען און פינקטליכע אויספיהרונג.

קומט און איבערציינט אייך!

„סטיל"

קומט און איבערציינט אייך!

אכטונג,

שיך און גאלאנטעריע-סוחרים!

דערמיט מאך איך בעקאנט, די געעהרטע שיך- און גאלאנטעריע-סוחרים, אז איך ארבייט אויס

קאמעלהאר-שיך

אלע גרעסען (ווארימע שטובען פאנטאפעל) אלע גרעסען

פון די בעסטע קוואליטעטען און צו די ביליגסטע פרייזען.

אויסארבייטונגס-שטעל: יוסף פוקס נאוואמיעסקא 20 רעכטע אפ. 2 שט.

פארקויפס-שטעל: פוקס נאוואמיעסקא 24 פראנט, קעלער-געוועלב.

צו די ה"ה בעקערי-בעזיצער

ווען איהר ווילט אייערע קונדשאפט צו די יום-טובים צופרידענשטעלען, דארפט איהר פערלאנגען פון אייערע אייל-ליפעראנטען נאר דעם אריגינעלען דאפעלטגערייניגטען קאווקאזער

רויזען-אייל און קאטאן-אייל

(OLEJE SŁONECZNIKOWY i KOTONOWY)

וועלכע זענען אנערקענט געווארען, אז זיי זענען מיט 100% בעסער שמאקהאפטער, פעטער אלס אנדערע אייל‍ען און פלאנצענפוטערס

Tow. dla Handlu i Przemysłu

„NAFTOCHEM" Sp. z o. o. w WARSZAWIE **oddział w ŁODZI,** NOWOMIEJSKA 4, tel. 101-74

לשמוע אל הרנה ואל התפלה

אויף קאנסטאנטינער 9, זאכאדניא 28

אין הויף, ערשטען שטאק ביי לוסטיג

ווערט ראש השנה און יום כפור געדאווענט דורך גוטע חזנים און א שעהן איינגעשטודירטע כאר.

פראכטיגע און לופטיגע צימערן, ═══ עלעקטרישע בעלייכטונג.

בילעטען צו בעקומען יעדען טאג פון 7 פריה ביז 10 אווענד.

מיט אכטונג **פ. גארצעוויטש.**

Szkoła Przemysłowa

Towarzystwa Szerzenia Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród Żydów

w Łodzi, Pomorska 46-48, tel. 163-80

נעהמט אן איינשרייבונגען אויפ'ן יעהרליכען אווענד-קורס פון **ווערבעריי**

די קאנצעלאריע פון די קורסען איז טעטיג מאנטאג, דינסטאג, מיטוואך און דאנערשטאג פון 7.30 ביז 9.30 אווענד.

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיסן

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאן און עס פאלט אריין אין דעם כוס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטארבט. ספעציעל גומענע הייל-באנדאזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פראפעסאר'ען מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דאקטאר פראפעסאר-דאקטאר בראכגרעטונג בעזאנדער נאכ'ן שווערסטען און געפעהרליכסטען

... אויך פאר הויקערס ... מיט הייל-גארסעטען און אפאראטען פאר פערקרומטע פיס און פלאטע-פוס ספעציעלע איינלאגען אין די שיך. קינסטליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זעקען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן.

עמפפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT Ortoped von Lemberg

Łódź, WÓLCZAŃSKA 10, tel. 221-77, front, parter

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר בארענטש, פראפ. ד"ר י. מארישלער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע. מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע

דאנקזאגונג.

דעם געעהרטען ה' ד"ר. י. ראפאפארט, ספעצ. פאר בראך-ליידענדע און לאדז וואלטשאנסקא 10, טעל. 221-77 פראנט, פאר דער גוטער אנגעמעססענער הילף און רעדען מיך דעם ערשטען טאג ראש השנה פון דעם שווערען און פאר מיין לעבען געפעהרליכען בראך, פאר דעם אויסגעצייכנעטען אלגעמיינען פון דעם באנדאזש פון זיין מעטאדע דאנק איך אויף דעם וועג הערצליך און עמפפעהל איהם דעם ברוך-ליידענדע

Dr. M. Minzer, N. lekarz kolejowy K. Chorych.

ווענבעריז כירורגישע קליניק

„SANATO"

אגראדאווא 10 טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאס

ערצטליכע אויפזיכט

איבער דער מוטער און קינד.

פרייזע פון געבורט

אין 2-טע קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען.

200 זל.

וויכטיג פאר דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג!

די ערשטע לאדזער גוט בעקאנטע פאבריק פון שאמאט אייוועז און קוכען מאכט בעקאנט, אז צום קומענדען סעזאן האבען מיר ערעפענט די פאבריק אויף

ווסכאדניא 50

און בעזיצט שטענדיג אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון די נייסט-מאדערנע

שאמאט-אייוועז און קוכען

לויט די נייעסטע מאדעלען און געגען לאנג-יעהריגע גאראנטיע.

בעמערקונג: ס'ווערען אנגענומען אלערליי בעשטעלונגען ווי אויך רעפעראטורען. פינקטליכע אויספיהרונג. קומט און איבערציינט אייך.

מיט אכטונג

בירענבערג, לאדז, ווסכאדניא 50

ערשטקלאסיגער

דאמען = שניידער

און קירזשנער - ווערקשטעל

מ. ברייטשטיין, זגערזשער 24

ווידער טעטיג.

ס'ווערען אנגענומען בעשטעלונגען צום ווינטער סעזאן, אויף פאקען- און שטאף-פאלטען, לויט ד. נייעסטע מאדעלען. צוגענגליכע פרייזען.

אויב איהר ווילט

זיי איך אייך אלע ערקלערען
מיינע געעהרטע דאמען און הערען
אויב איהר ווילט א גוטען שעהנעם הוט קויפען,
דאלט איהר גלייך קומען צו מיר צו לויפען.
און אז ביי מיר קריגט מען צו קויפען ביליג און גוט
אויף דעם איז נאר קיין פראגע נישט.
און קיים ווילט איהר נאר פרובירען
אנשטאטען הוט געבען צו איבערפאסאנירען
אז א פאסאנירטער הוט קומט ארויס ריין און שעהן,
דאס האט שוין לאנג בעשטעטיגט פראפ. איינשטיין.
דעריבער זאלט איהר לאנג נישט קלערען
און קיין אנדערע רעקלאמעס נישט הערען,
נאר גלייך קומען צו מיר,
וואו ס'איז פאר יעטליכען אפען די טיר.
דאס איז נישט אין לייפציג און נישט דאנציג,
נאר טאקע זגערזשער 20
קום גיט איהר אייך א ררעה —
און דאס שוין לוטאמירסקא 2.

י. פעררער.

Dr. J. Polakow

קינדער-קראנקהייטען

האט זיך איבערגעצויגען אויף

פיעטריקאווער 109 טעל. 139-75 צווייטער שטאק פראנט

Dr. med. **J. Szmerłowski**

Akuszer ginekolog

האט בעניית די אויפנאהמען

פיעטריקאווער 17

נעמט אן פון 4—7 אווענד.

Dr. med. Oskar Winter

Choroby wewnętrzne i zaburzenia nerwowe

Piotrkowska 113, telefon 209-06

Przyjmuje od 4—6 po poł.

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון דער אייזען-מעבעל-פאבריק

I. B. Wołkowyski

שענקעוויטש 5|3

פאבריקס-לאגער **נארוטאוויטשא** (דזיעלנא) 11, טעל. 137-70

איז:

א ביליגסטע'ן
א בעסטען
א בעקוועמסטען

און דער גרעסטער אויסוואהל ב'בעזיץ אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון מעטאל - ניקעל-בעטען, פעלד-בעטען, מעטאלענע מאטענט, פעדערמאטראצען מיט 5 יאהר, קינדער-וועגעלעך די נייעסטע פאסאנען, וואש-טישען, סערוויזען, טואלעט-טישקעס און אייז-קיסטען

א ליכטיג לעבען

קען יעדער האבען, וואס וועט ביי מיר קויפען

עלעקטרישע

זשיראנדאלען

פון אייגענער אויסארבייטונג

אויך זשארובהעם פון די בעסטע פירמעס ביליגער ווי איבעראל. — אויך נעהם איך אן אלע עלעקטראטעכנישע איינלאגען פון קראפט און ליכט קאנצעסיאנירט דורך דער לאדזער עלעקטראווניע.

מ. זענדעל פלאץ וואלנאשטשי 9 רוג נאוואמיעסקא

בעמערקונג: יעדער וואס קויפט ביי מיר א זשארובקע בעקומט א קופאן ביי צושטעלן 25 קופאנען בעקומט אומזיסט א ראדיא-אפאראט קומט וועט איהר זיך איבערציינען 9 פלאץ-וואלנאשטשי 9.

פערלאנגט נור

גומי = אבצאסן

מיט דער נייער מארקע

„LUX"

„Lux"-אבצאסען זענען געמאכט פון ערשטקלאסיגע מאטעריאלען, זענען דויערהאפטיג און זעהר ביליג. צו בעקומען ביי

M. WAJNACHT Łódź, Nowomiejska 31.

אכטונג: ביים איינקויף פון גומי קלעצער „Lux" בעקומט מען גראטיס א רעקלאמע-באלעם.

צו דער עפענטליכקייט!

אזוי ווי שפרינצע סאמסאנאוויטש קאמיענא 3 האט מיר געשדכנ'ט א שידוך מיט שלום זלאטניק, זוהן פון ר' שמואל זלאטניק, אלעקסאנדרער חסיד פון קאמיענא 3 און איך האב איהם געגעבען 650 זל. דערנאך האט ער זיך געמאכט א ברוגז און נישט געוואלט צוריקגעבען דאס געלד און נישט געוואלט געהן צו א דין-תורה און נור א דאנק דעם ה' מאקס בארנשטיין האב איך צוריקבעקומען 300 זל.

איך ווארן אלע מעדלעך צו זיין פארזיכטיג, ווייל דער בעטרעפענדער שלום זלאטניק האט שוין געהאט מעהרערע כלות און צוויי ווייבער.

מיט אכטונג

ברײנדל קראוטשיק

עלעגאנטע

שילער און קינדער-גארדעראבן

עמפפעהלט:

„DZIECKOPOL"

16a זאוואדזקא 16a

בעשטעלונגען ווערען אנגענומען פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורות.

אכטונג! דער אוניפארם פון גימנאזיום פאצענעלסאן איז שוין צובעקומען. / רעעלע בעהאנדלונג. / צוגענגליכע פרייזען.

LUNA

3 סעאנסען טעגליך: 6, 8 און 10 אווענד.
פרייזען פון די פלעצער נישט געהעכערט.
פאספארטוס, א חוץ אמטליכע, ווי אויך פריי-קארטען, זענען ביים איבעיגען פילם נישט גילטיג

פייערליכע ערעפנונג פון ווינטער-סעזאן!
רעפרעזענטאציע פילם פון אונזער רעפערטואר, וואס רופט ארויס אומעטום דעם גרעסטען ענטוזיאזם ביי די צושויער. רעאליזאציע פון K. Meglicki
רעוועלאציע-קלוי פון אינלענדישער פראדוקציע!

„האלקא" (Halka)

אויפן גרונד פון דער אומשטערבליכע אפערע St. Moniuszki די ראלען שפילען
Zorika Szymańska, Helena Zaborska, Zofja Lindorfówna i Harry Cort
מוזיקאלישע און געזאנגס-אילוסטראציע געשטיצט אויף דער אפערע פון מאניושקי אויסגעפיהרט פון גרויסען סימפאנישען ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ל. קאנטאר, ווי אויך סאליסטען און כאר אונטער דער דירעקציע פון ה' TEODOR RYDER

קלאנג-פילם-טעאטער Grand-Kino

צוליב דער ביז איצט זעלטען גאטירטער פרעקוווענץ
היינט צום לעצטן מאל!
„Poganin"
מיט דעם אבגאט פון די פרויען — אין דער הויפטראלע — **Ramon Nowarro**
מארגען פרעמיערע! „די געהיימנישען פון א דאקטאר"

WODEWIL · ODEON

דראמע פון גרויסער ליבע צו א שעהנער אריסטאקראטקע. —)::(— אין די הויפטראלען:
Camilla HORN, Jack TREVOR. Gustaw Diessl
די פאסירונג פון פרל. EDYTA.
אויסערן פראגראם א פארס. אויסער'ן פראגראם א פארס.
אכטונג! אין קינא „אדעאן" שפילט דער פערגר. ארקעסטער א. לייטונג פון ה' ש. פעטרושקא.

APOLLO

סימפאנ. ארקעסטער אונטער לייטונג פון א. בייגעלמאן
פרייזען אויפ'ן ערשטען סעאנס;
גאלעריע 30 גר., באלקאן 50 גר., פארטער 75 גר.

היינט און פאלגענדע טעג
בעגייסטערונג פון פרעכטיגסטען קינא-מייסטערווערק א. נ.
דער איבעריגער מענש
(Niepotrzebny człowiek)
אין דער הויפטראלע: **EMIL JANNINGS**
נעכסטער פראגראם: „צארישער קוריער". 2 סעריעס מיטאמאל. געזאנג-אילוסטראציע פון א ספעציעלען כאר.

קינא-טעאטער ZACHĘTA

26 זגערזשער 26
(ביים פלאץ קאשטשעלני)
פערשטארקטער סימפאנישער ארקעסטער אונט. דער לייטונג פון ה' סטעפאנסקי

היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסער דאפעלטער פראגראם!
1) זארב עפיר (Ich czworo)
מעכטיגע לעבענס-דראמע. — אין די הויפטראלע — **Clive Brook.**
2) „דער שליח פון זיין מאיעסטעט"
— אין די הויפטראלען: — HANS JUNKERMAN i MARY KID
בעמ.: פרייזען פון די פלעצער אין געוו. טעג: 60, 80 גר. און 1 זל. לאזשע 1.50 שבת און יום טוב 60, 90 גר. 1.20 און 1.50 ערשטן סעאנס 40, 50, 75 גר.

ווארשאווער רעווי-טעאטער „Chochlik"

אונטער דער לייטונג פון ארט. **Jerzy Darski**

Kino Spółdzielni

40 SIENKIEWICZA 40
(ווינטער-זאל)

היינט גרויסע פול מיט סענסאצ. איבעררעשונגען
רעווי - פרעמיערע
די צווייטע זייט פון מעדאל
אין 2 טיילען 18 בילדער פון ד"ר פיטעראשעק, העמאר, ווֹלאסט א. א. ■ עס נעהמען אנטייל: **L. Orlińska, Z. Zukowska,** **W. Boruński, J. Darski, N. Niksarski, M. Popławski, J. Grzybowska,** מיט ניי אנגאזשירטע קרעפטען. מ. ארלינסקי און
דאס באלעט-פארל **Jabłońska-Ukleja** כארען א. ז. וו. ■ אין פראגראם: אינסצעניזאציעס, סקעטשען, סאלא-נומערן, אטראקציעס א.ז.ח.
אייגענע דעקאראציעס, קאסטיומען און ליכט-עפעקטען. ■ רעזשי: W. Boruński און Dyr. J. Darski ■ קאנפעראנסיער: **M. Popławski**
דעקאראציעס: W. Nowakowski ■ ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' C. Kantor ■ טעגליך 2 פארשטעלונגען 7.30 און 9.30. שבת, זונטאג און יום-טוב 3 פארשט. 5.30, 7.30, 9.30. פרייזן פון די פלעצער פון 130—300 זל. פאספארטוס אונפריי-קארטענזענען שבת, זונטאג און יום-טוב אונגילטיג.

קינא-טעאטער PRZEDWIOŚNIE

זשעראמסקיעגא 74/76.
(רוג קאפערניקא)
סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' א. טשורנאווסקי.

היינט און פאלגענדע טעג
ווערט דעמאנסטרירט די טראט. לעבענס-טראגעדיע
ס'מעדעל פון דער קארוזעלע
■ פראטער, וואס איז באקאנט מיט זיינע פרעהליכע פערוויילונגען און סקעטש-וואלדען. ■
■ אין די הויפטראלען: **MARY PHILBIN, NORMAN KERRY i GEORGE SIEGMAN** ■
פרייזען פון די פלעצער. I פל. 1.25 זל. II פל. 90 גר. III פל. 60 גר. אויפ'ן ערשטן סעאנס זענען אלע פלעצער צו 60 גר.
אנהויב 4 נ.מ. שבת, זונטאג 2, לעצטער סעאנס 10 אוו. אין די ווארטע-זאלן ראדיא-קאנצערט. נעכסטער פראגראם ווייסער גיהנום

רעווי-טעאטער „Czarne Oko"

לימאנאווסקיעגא (אלעקסאנדראווסקא) 37
אין ניי רעמאנטירטען לאקאל פון געוו. קינא - טעאטער „SYRENA"
טעגליך 2 סעאנסען 7 און 9 אין אווענד.
שבת, זונטאג און יום-טוב 3 סעאנסען: 5, 7 און 9 אוו.
פרייזען פון 50 גר. ביז 2.50 זל.

גאסטשפילען פון ווארשעווער רעווי-טעאטער
ס'ווערט געגעבען דער נייעסטער רעווי-שלאגער א.נ.
שבת, ד. 20 ד.ח. 5 א זייגער נאכמיטאג
פייערליכע ערעפנונג
„לאדז הוליעט..."
סקעטשען, אינסצעניזאציעס. טענץ. עס נעהמען אנטייל:

Amelja Cielecka קאלאראטור-זינגערין	Wisia Cesarska פרימאבאלערינע	Miecz. Dobrowolski קעניג פון הומאר	רעזשיסער — **M. Dobrowolski**
Jad. Czarkowska וואדעוואליסטקע	Mortleff & Elvi טענצער פון וועלט-רוהם	Adam Marr פאפולערע זינגער · גירלסען	קאפעלמייסטער — — **A. Lewin**

אייגענע דעקאראציעס און קאסטיומען. ליכט-עפעקטען.

רעווי-טעאטער „Dobry Wieczór"

אין דער געביידע פון קינא-טעאטער „BAJKA"
פראנציסקאנער 31a, רוג בושנושינער
(צופאהר מיט טראמוואיען 1, 6 און 14.)

היינט און פאלג. טעג!
„MÓW MI FIOŁKU"!...
היינט און פאלג. טעג!
גרויסע אויסגעצייכענטע רעווי פון געזאנג און טאנץ אין 2 טיילען 20 בילדער. אין פראגראם: סקעטשען, אינסצעניזאציעס, סאלא-נומערן, באלעט, כארען א.ז.וו. אייגענע דעקאראציעס, קאסטיומען, ליכט-עפעקטען. מיט'ן אנטייל פון **Stefan Laskowski**
בעקאנטער ליבלינג פון טעאטער „Gong" ■ אלעקסאנדער קאז אלס קאנפעראנסיער. ■ אויך נייע אנגאזשירטע ארטיסטען.
טעגליך 2 פארשטעלונגען: 7.30 און 9.30, אווענד שבת, זונטאג און יום-טוב 5.30, 7.30 און 9.30 אווענד
פארפערקויף פון בילעטען אין דער ביורא „Reklama Polska" פיעטריקאווער 101 טעל. 126-89 טעגליך פון 11 פריה ביז 4 נ.מ.

קינא „ERA"

פר-„פאראר" זאווישא 22 (באלוט)
הערד
פערשטארקטער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' פיינער.
פאספארטוס און הנחה-בילעטן אונגילטיג.

פייערליכע ערעפנונג פון ווינטער-סעזאן! עס ווערט דעמאנסטרירט דער לאנגערווארטע. פילם-שלאגער
„אויסטערלישע ליגענס פון נינא פיעטראווונא"
מיט דעם הערליכסטען עקראן-שטערן
אין די הויפטראלע: BRYGIDA HELM i WARWICK WARD

לעגיאן פון פערשטויסענע

אנלענדיג נעבען די מעגליכקייט אלעמען אהן אויסנאהם צו זעהן דעם פילם, וואס האט געריהרט די גאנצע וועלט
האבען מיר בעשלאסען צו פערקלענערן די פרייזען פון די פלעצער אויף די לעצטע 3 טעג!!! פרייטאג, שבת און זונטאג אלע פלעצער זענען צו 1 זל. און 1.50
די דירעקציע פון קינא-טעאטער „PALACE"

Za Wydawnictwo „Naier Folksblat". spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.